

Strategische Milieubeoordeling van het Nationaal Operationeel Plan voor de Belgische visserijsector,

2007 – 2013

In opdracht van:

Departement Landbouw en Visserij, afdeling Landbouw en Visserijbeleid en
Departement Leefmilieu, Marien Milieu

Uitgevoerd door:

Instituut voor Landbouw en Visserij Onderzoek
Eenheid Dier – VISSERIJ, Oostende

Mei 2008

1 Niet-technische Samenvatting (NTS)

In opdracht van het Departement Landbouw en Visserij, het Departement Leefmilieu (Cel marien Milieu) en DGNRE (Wallonië) voert het ILVO - Dier, afdeling Visserij, een Strategische Milieu Beoordeling (verder genoemd SMB) (= Strategic Environmental Assessment, SEA) uit op het Nationaal Operationeel Programma voor de Belgische visserijsector, 2007-2013.

Dit deel van het rapport is de niet-technische samenvatting (NTS), die de hoofdkenmerken van de planMER samenvat. De planMER is het belangrijkste document in de procedure.

Gezien de EC één nationaal operationeel plan vraagt, wordt ook één niet-technische samenvatting opgesteld. Op het ogenblik van de publieke raadpleging waren de resultaten van het Waalse onderdeel nog niet beschikbaar. Deze NTS, dient na afloop van de publieke raadpleging dan ook verder aangevuld te worden met de Waalse resultaten.

Een strategische milieubeoordeling uitvoeren van een operationeel programma dat nog in opbouw is, is een complexe taak, te meer omdat het operationeel programma zich voornamelijk op strategisch niveau richt.

Het doel van deze SMB is niet om het operationeel plan voor de Belgische visserijsector om te vormen tot een louter milieugericht programma. Het doel is eerder om

- de mogelijke milieueffecten te identificeren
- de geïdentificeerde negatieve effecten op het milieu te vermijden, te verminderen of desgevallend te compenseren.

De evaluatie gebeurt op strategisch niveau van de vastgelegde prioriteiten in het operationeel programma, zonder de al voorgestelde acties uit het oog te verliezen.

Aangezien de maatregelen van het operationeel programma 2007-2013 geen gedetailleerde en vastgelegde projecten moeten bevatten, kan deze oefening soms abstract lijken. Men moet er zich van bewust zijn dat de mogelijke effecten in een aantal gevallen niet volledig voorzien kunnen worden. Hierdoor zullen de aanbevelingen zich meer op het strategische niveau bevinden met de bedoeling milieuvriendelijke randvoorwaarden voor de implementatie van het toekomstig operationeel programma aan te bevelen.

Volgens de Europese SMB Richtlijn heeft deze ten doel:

“te voorzien in een hoog milieubeschermingsniveau en bij te dragen tot de integratie van milieuoverwegingen in de voorbereiding en vaststelling van plannen en programma's, met het oog op de bevordering van duurzame ontwikkeling, door ervoor te zorgen dat bepaalde plannen en programma's die aanzienlijke effecten op het milieu kunnen hebben in overeenstemming met deze richtlijn aan een milieubeoordeling worden onderworpen.”

Het wettelijk kader voor de SMB is gebaseerd op de Europese Richtlijn 2001/42/EC. In België is deze Richtlijn omgezet als volgt:

1. Op federaal niveau omgezet in de wet van 13 februari 2006. Het KB van 5 juni 2007 regelt de federale beoordelingsprocedure van de gevolgen voor het milieu van bepaalde

plannen en programma's die in een grensoverschrijdende context aanzienlijke gevolgen kunnen hebben.

2. Op gewestelijk niveau is er voor Vlaanderen het Vlaams decreet¹ van 27 april 2007 (uitvoeringsbesluit 12 oktober 2007) dat in werking trad op 1 december 2007.
3. Voor het Waals gewest wordt gerefereerd naar het "Décret relatif au Livre 1^{ier} du Code de l'Environment" (Decreet 31 mei 2007).

Het NOP voor de Belgische Visserijsector 2007 - 2013

De algemene doelstelling van het NOP voor de Belgische visserijsector, is om een duurzame, winstgevende, competitieve en marktgerichte visserijsector uit te bouwen. Het NOP streeft ernaar om een maximale, lange termijn economische bijdrage te kunnen leveren aan de visserijsector en de bijhorende gemeenschappen in zijn geheel. Het doel van het NOP is om een kader en een handleiding voor de EVF fondsen te creëren om projecten en initiatieven gericht op het ondersteunen en het promoten van een duurzame toekomst van de Belgische visserijsector, uit te voeren.

In het kader van het opstellen van het Belgisch Operationeel Plan voor de visserijsector zijn er verschillende bevoegdheden betrokken.

- *Federaal:* de federale overheid is bevoegd voor het treffen van milieubeschermingsmaatregelen op zee. De bescherming van het mariene milieu omvat onder meer het toezicht en de controle op vervuiling op zee, het geïntegreerd kustzonebeheer, het instellen van beschermde gebieden in zee, het beschermen van soorten en het verlenen van vergunningen voor geplande activiteiten op zee (o.a. maricultuur, polycultuur, marien toerisme)
- *Vlaams Gewest:* het Vlaamse Gewest is bevoegd voor de zeevisserij². De Dienst Zeevisserij is belast met het toezicht op de bescherming van de biologische rijkdommen van de zee.
- *Waals Gewest:* informatie volgt.

Het NOP voor de Belgische visserijsector is opgesteld en ingevuld op basis van een aantal strategische documenten, zowel op Europees als op nationaal (Lidstaat) niveau.

Deze zijn:

- Council Regulation (EC) no. 1198/2006 betreffende het Europees Visserijfonds
- Council Regulation (EC) no. 498/2007 betreffende details in het kader van het uitvoeren van 1198/2006
- Het Nationaal Strategisch Plan voor de Belgische visserijsector
- Resultaten van de ex ante evaluatie
- Resultaten van de Strategische Milieubeoordeling (SEA statement).

Het NOP omvat 5 prioritaire zwaartepunten. Deze zijn als volgt:

- **Prioritair zwaartepunt 1:** Maatregelen voor de aanpassing van de communautaire vloot.
- **Prioritair zwaartepunt 2:** Aquacultuur, binnenvisserij, verwerking en afzet van visserij- en aquacultuurproducten.
- **Prioritair zwaartepunt 3:** Maatregelen van gemeenschappelijk belang.

¹ Dit decreet wijzigt titel IV van het decreet houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid. Hoofdstuk II bevat de bepalingen inzake de milieueffectrapportage voor plannen en programma's.

² Deze bevoegdheid is overgeheveld van de federale overheid naar het Vlaamse Gewest door de Bijzondere Wet van 13 juli 2001 (de zgn; Wet Lambermont).

- **Prioritair zwaartepunt 4:** Duurzame ontwikkeling van de visserijgebieden.
- **Prioritair zwaartepunt 5:** Technische bijstand

Deze vijf zwaartepunten zijn wat het NOP voor de Belgische visserijsector probeert te bereiken in de praktijk. Tabel 1 geeft een korte beschrijving van deze 5 zwaartepunten³:

Tabel 1: Overzicht van de 5 prioritaire zwaartepunten uit het EVF

Prioritair zwaartepunt	Omschrijving
1. Aanpassingen van de communautaire vloot	Het belangrijkste structurele probleem waar de Europese zeevisserij mee geconfronteerd wordt, is het onevenwicht tussen te weinig vis voor teveel vaartuigen. Daarbovenop wordt de Belgische visserijvloot de laatste jaren geconfronteerd met stijgende brandstofprijzen met als gevolg het ontstaan van een negatieve cashflow voor een aantal Belgische vissersvaartuigen. Deze maatregel richt zich erop om de structurele overcapaciteit bij de Belgische vissersvloot te neutraliseren. Het gebruik van vistuig en vistechnieken die milieuvriendelijker zijn, komt eveneens voor steun in aanmerking. Er is ook steun beschikbaar voor de verbetering van de veiligheid en hygiëne aan boord van vissersvaartuigen.
2. Aquacultuur, binnenvisserij, verwerking en afzet	Deze maatregel focust zich op verschillende acties die de aquacultuur en de maricultuur (meer) productief te maken en de omschakeling in de visserijsector op vangen. Aanvullend wordt bestaande infrastructuur omgeschakeld van conventionele productie naar modernere aquacultuur, waarbij de impact op het milieu minimaal blijft en de rentabiliteit optimaal wordt. Wat betreft de introductie van technieken in de aquacultuur, wordt ernaar gestreefd de negatieve impact op het milieu verminderen en/of de positieve effecten te versterken. Initiatieven ter bevordering van de hygiëne en ter bescherming van de volksgezondheid kunnen door het EVA ondersteund worden net als initiatieven voor de afzetbevordering van visserij-en aquacultuurproducten komen. De nadruk ligt op steun voor kleine en middelgrote ondernemingen.
3. Gemeenschappelijk belang	De projecten die in aanmerking komen voor steun dragen bij aan de duurzame ontwikkeling of de instandhouding van de visbestanden, aan de verbetering van de dienstverlening door vissershavens, en de versterking van de markten voor visserijproducten of aan de bevordering van samenwerking tussen wetenschappers en actoren in de visserijsector.
4. Duurzame ontwikkeling van visserijgebieden	Het EVF ondersteunt maatregelen en initiatieven die gericht zijn op diversificatie en op een sterke economische ontwikkeling van de visserijgebieden met een afname van de visserijactiviteiten .
5. Technische bijstand	Het EVF kan acties financieren die nodig zijn om de tenuitvoerlegging van de voorgestelde verordening voor te bereiden, op te volgen, administratief en technisch vlak te ondersteunen, te evalueren, aan een audit te onderwerpen en te controleren.

³ Volgens de oorspronkelijke Verordening (EC) no. 1198/2006 van het Europees Visserijfonds.

Juridische en beleidsmatig kader

De SMB Richtlijn vereist een beschrijving van “de op internationaal, communautair of nationaal niveau vastgestelde doelstellingen ter bescherming van het milieu, welke relevant zijn voor het plan of programma, alsook de wijze waarop met deze doelstellingen en andere milieuoverwegingen rekening is gehouden bij de voorbereiding van het plan of programma” (Richtlijn 2001/42/EC, Bijlage 1).

In het kader van het NOP voor de Belgische visserijsector zijn de belangrijkste wettelijke kaders waarbinnen de milieubeoordeling getoetst wordt, terug te vinden in:

- Ascobans
- Belgium's National Biodiversity Strategy 2006-2016
- De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW 2000/60/EU)
- De plannen van de EC i.v.m. discard ban (resolutie Europees Parlement 31 januari 2008)
- European Marine Strategy (EMS)
- Gemeenschappelijk Visserijbeleid
- Instandhouding en duurzame exploitatie van de visbestanden (Verordening EG 2371/2002)
- Kyoto Protocol
- NATURA 2000 (omvat Vogel Richtlijn, Habitat Richtlijn)
- OSPAR Verdrag
- Technische maatregelen voor vistuig
- Watergebieden volgens Ramsar

Details betreffende deze op milieu bescherming gerichte beleidskaders zijn terug te vinden in hoofdstuk 3 van het plan-MER.

Baseline: beschrijving van de milieusituatie

De zeevisserij.

De effecten van de visserijactiviteiten op het mariene milieu hebben een impact op de mariene biodiversiteit in ruimere zin, hetzij direct, hetzij indirect.

Directe effecten omvatten de visserijsterfte veroorzaakt ten gevolge het toepassen van bepaalde visserijtechnieken en de mechanische schade aan de zeebodem.

Indirecte effecten worden geassocieerd aan energieverbruik en aan lange termijn veranderingen aan de structuur van het ecosysteem, zijnde een resultaat van de directe effecten.

De belangrijkste invloeden van de zeevisserij op het milieu zijn als volgt samen te vatten:

Bijvangst

De Belgische vloot wordt gedomineerd door de boomkorvisserij. Marginaal worden ook andere methodes beoefend zoals bordenvisserij, staande wantvisserij, hengel en longline.

De boomkorvisserij is een typische gemengde visserij. Initieel is ze gericht op het vangen van pladijs, tong, schar, tarbot en griet. Daarnaast levert deze methode een grote bijvangst van o.a. kabeljauw, rog, wijting, poon, mul, zeeduivel, tongschar, Noorse kreeft, krab, etc. Het totale aantal commerciële soorten gevangen door de boomkorvloot loopt op tot 40 soorten.

Naar de effecten van de boomkorvisserij op het ecosysteem is veel onderzoek gedaan. Zo is vastgesteld dat de sterfte ten gevolge van het vangen van ondermaatse en niet commerciële soorten door het gebruik van de boomkor en andere bodemtuigen, heel hoog is.

Ongewenste bijvangsten in de visserij kunnen onderscheiden worden in:

- Ondermaatse commerciële vissoorten,
- Commerciële vis die niet mag worden aangeland i.v.m. quota,
- Niet-commerciële vissoorten,
- Zeezoogdieren,
- Zeevogels,
- Ongewervelden,
- Afval.

Bijvangsten vormen voor de visser uitsluitend een last. De verwerking van de vangst duurt langer en door bijvangsten zoals zeesterren of stenen, wordt de vangst vaak beschadigd. Belangrijker nog is dat de vangst van ondermaatse vis bijdraagt aan de overbevissing en dat de vangst en sterfte van demersale soorten het bodemleven negatief beïnvloeden.

Zeebodem

Vooral de boomkorvisserij heeft de reputatie een significant negatieve impact te hebben op de zeebodem en al wat er leeft. De fysische verstoring teweeggebracht door de boomkorvisserij en de bodemvistechieken in het algemeen, beïnvloedt de habitat en de bijhorende fauna en flora. De invloed is vooral terug te vinden in een verstoring van het sedimentsubstraat, het vernietigen van grote fysische kenmerken en structuren, afname van structurele biota en afname van de complexiteit van de habitatstructuren. Deze gevolgen kunnen variëren van ondetecteerbaar, tot lange termijn en permanent. De gevolgen zullen minder permanent zijn in die gebieden waar de habitateigenschappen constant worden vernieuwd. Echter, hoe stabiel de omgeving en hoe dieper men gaat, hoe langer het duurt voor een ecosysteem zich herstelt.

Hierbij mag opgemerkt worden dat de visserij industrie zich meer en meer bewust wordt van de problematiek en er onderzoek loopt betreffende mogelijke alternatieven voor de boomkorvisserij om de gevolgen van deze problematiek aan te pakken.

De overbevissing

De sector kampt met een structureel gebrek aan evenwicht tussen de vangstcapaciteit en het biologisch potentieel van de visbestanden met als gevolg de overbevissing van heel wat visbestanden die van belang zijn voor de Belgische visserijsector (o.m. kabeljauw, schol, tong). Grotere oudere dieren worden gevangen en jonge dieren worden sneller geslachtsrijp. Jongere generaties zijn echter niet zo vruchtbaar als de oudere, waardoor de visbestanden sneller onder druk komen te staan.

Overbevissing leidt tot een grote druk op de mariene ecosystemen en de mariene biodiversiteit. De daarmee gepaard gaande achteruitgang van de visbestanden tast de rentabiliteit van de ondernemingen aan. Voor een aantal visbestanden is het paaibestand in meer dan één geval als onvoldoende beschouwd om een biologische ineenstorting van het bestand te kunnen uitsluiten (o.m. kabeljauw uit de Noordzee). In 2006 waren zes van de 13 commerciële soorten overbevist met minstens vier hiervan onder de veilige biologische waarden.

Tegelijk zijn er wetenschappelijke aanwijzingen dat de temperatuur van het Noordzeewater stijgt, zodat op de lange termijn koud water soorten (o.m. kabeljauw en garnaal) minder talrijk worden en warm water soorten zich meer manifesteren. De overbevissing in het algemeen zet het herstel van het mariene ecosysteem additioneel onder druk bij het verwerken van de gevolgen van dergelijke temperatuurswijzigingen.

Algemeen wordt gesteld dat de officiële aanlandingen van vis een onderschatting zijn van de effectieve vangsten, onder meer door bijvangsten, het teruggooien in zee van niet bruikbare soorten (teruggooi) en het meer vangen dan nodig is om de beste exemplaren aan te landen (highgrading). Naast een te grote capaciteit van de vloot draagt ook het probleem van de bijvangsten bij aan de overbevissing.

Energieverbruik

Brandstofverbruik en de gerelateerde emissie aan van gassen zoals CO₂, spelen een centrale rol in de impact van de visserijsector op het milieu. Brandstofverbruik wordt sterk bepaald door de grootte en het type van het vaartuig en de visserijtechniek.

Een significante kost voor de Belgische reders is tevens het brandstofverbruik. In de voorbije vier jaar is de brandstofkost per kg gevangen vis bijna verdubbeld en bedraagt de brandstofkost tot 60% van de totale kosten. Het brandstofverbruik is zowel milieu als socio-economische een grote druk op de visserijsector.

De aquacultuur en de maricultuur.

In zee: de maricultuur

De interesse in de kweek van schelpdieren in het BDNZ neemt toe. Reders die genoodzaakt zijn om uit de traditionele visserij te stappen, zien in de offshore productie van tweekleppige schelpdieren een alternatieve broodwinning. De kweek van schelpdieren is een vergunningsplichtige activiteit.

Schelpdieren (bvb mosselen (*Mytilus edulis*)), voeden zich voornamelijk met fytoplankton, maar ook met bacteriën, zoöplankton en detritus. Dit betekent dat ze in competitie kunnen treden met andere grazende organismen in de waterkolom, die op hun beurt voedsel zijn voor hogere trofische niveaus zoals vissen. Hieruit volgt dat een zeer lokale en intensieve schelpdierkweek de hogere trofische niveaus nadelig kan beïnvloeden.

De impact van de offshore schelpdierkweek door middel van hangstructuren uit zich hoofdzakelijk door predatie op fyto- en zoöplankton en de depositie van faeces en pseudofaeces, die rijk zijn aan organisch materiaal. Faeces zijn de resten van het verteerde voedsel. Pseudofaeces is de materie die op de kieuwen van de mossel achterblijft en die als kleine pakketjes wordt uitgescheiden. De neerslag van particulier organisch materiaal (biodepositie) kan een verandering in de fysico-chemische samenstelling van de bodem teweeg brengen, voornamelijk onder en stroomafwaarts van de schelpdierproductiegebieden.

De aanrijking van de bodem met organisch materiaal stimuleert de bacteriële groei, waardoor het zuurstofverbruik stijgt. Hierdoor daalt de zuurstofconcentratie van het interstitiële water (hypoxische omstandigheden), waardoor de sulfaatreductie en denitrificatie verhoogt, wat zijn invloed heeft op de ganse bodemgemeenschap. Als gevolg daarvan kan onder de hangculturen het macrobenthos goeddeels verdwijnen, met uitzondering van enkele opportunisten en predatoren zoals de gewone zeester, *Asterias rubens*, die zich te goed doen aan de afgevallen mosselen (ongeveer 5 % van de gekweekte hoeveelheden). Rond de productiegebieden gedijen eutrofisch tolerante opportunisten, zoals krabben.

Anderzijds zorgen de mosselculturen voor een verhoogde uitstoot van anorganische meststoffen, zoals nitraat, nitriet, ammonium, fosfaat en silicaat, die opnieuw dienst kunnen doen voor de primaire productie. Voederresten vormen een bijkomend probleem.

Artificiële harde substraten, zoals de hangstructuren waarop de schelpdieren gekweekt worden, herbergen na verloop van tijd een eigen typische fouling-gemeenschap. Vaak worden nieuw geïntroduceerde soorten voor het eerst in de Noordzee opgemerkt op drijvende of vaste structuren in zee, vóór ze de harde substraten aan de kust koloniseren. Dergelijke hangstructuren kunnen aldus fungeren als "stepping stones" voor de verdere verspreiding van niet-inheemse soorten. Tevens kunnen de mosselculturen gastheerspecifieke parasieten aantrekken, die na verloop van tijd natuurlijke schelpdierpopulaties kunnen infecteren.

Voor de aanmaak van voer voor de kweek van mariene vissoorten is men sterk afhankelijk van vismeel en visolie. Door de stijgende vismeel en visolie prijzen wordt het voer de laatste jaren duurder en dient men alternatieven te vinden (soyameel, soyaolie)

Aan land: de aquacultuur

Algemeen kan men stellen dat de aquacultuur in België tot op heden gekenmerkt wordt door kleinschaligheid, extensieve productie en tewerkstelling in bijberoep. Een beperkt aantal bedrijven vormt hierop een uitzondering. Deze bedrijven hebben een klein doch mogelijks significant effect op het milieu. De technologische ontwikkelingen in deze sector leiden eveneens tot een hogere productiviteit met als gevolg een impact op de omgeving. In het kader van Natura 2000, zijn bepaalde aspecten van de commerciële visteelt voor veel beschermde habitat niet compatibel met de Natura 2000 Richtlijnen.

Gezien het feit dat de vervuilingsgraad van een aquacultuurbedrijf sterk afhankelijk is enerzijds van de soort die men kweekt (voedselconversiegraad en eiwitvereisten) en anderzijds van het systeem dat men gebruikt, o.a. vijvercultuur, open doorvloeisystemen, gesloten recirculatiesystemen of een systeem ergens tussen beide laatste in, en van de nabewerking van het effluent water, is het moeilijk hiervan de impact in te schatten.

In Vlaanderen bestaat er een gebrek aan water van voldoende kwaliteit voor aquacultuur.

Natura 2000

België heeft significante verplichtingen na te komen in het kader van natuur- en milieubescherming volgens een aantal EU Richtlijnen, inbegrepen hierbij de Natura 2000 Richtlijn (de Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn), de Wet Marien Milieu (MMM-wet) en de Kader Richtlijn Water (KRW). Deze verplichtingen spelen een cruciale rol in de toekomstige inspanningen van België gericht op natuur- en milieubescherming. Volgens deze EU Richtlijnen moet tegen eind 2009 de doelstellingen en de omkadering voor Natura 2000 gebieden en watergebieden opgesteld zijn. Op heden heeft België reeds de verplichting om een actief beleid te voeren om Natura 2000 sites te beschermen, net zoals België verplicht is de Europese doelstelling in het kader van het stoppen van het verlies aan biodiversiteit tegen 2010 te behalen.

Alhoewel Natura 2000 geen beleidsinstrument is om de visserij te managen, is het aan te bevelen om bij de uitvoering van visserijplannen, rekening te houden met de Natura 2000 Richtlijn.

Het aanduiden van mariene beschermde gebieden (MPA) kan een ondersteuning zijn voor de visserijsector: indien de MPA's correct aangeduid en bestuurd worden, kunnen deze een significant bijdrage leveren aan de afname van de vissterfte, de overbevissing en bijvangst⁴.

Europa heeft in België, Vlaanderen en Wallonië samen, ongeveer 450 Natura 2000 sites aangeduid. Op basis van het KB van 14 oktober 2005 werden vijf gebieden afgebakend op het Belgisch deel van de Noordzee (BDNZ): drie Vogelrichtlijn gebieden en twee Habitatrichtlijn gebieden.

Havens en verwerking

De Belgische visverwerkende sector situeert zich vooral in Vlaanderen, in de directe nabijheid van de aanvoerhavens en visveilingen. Dit brengt mee dat er een verminderde behoefte is aan energie voor transport eens dat de primaire producten aangeland zijn.

De impact op het milieu vanuit de verwerking is kleiner in verhouding met de impact vanuit de productie (zeevisserij, aquacultuur en maricultuur). Binnen de sector van havens en verwerking moet de aandacht in kader van de impact op het milieu zich vooral richten op een daling van het energieverbruik, de hoeveelheid verpakking en soorten verpakking, het waterverbruik en het creëren van een duurzame werkomgeving.

⁴ Duitsland heeft zijn Natura 2000 gebieden al aangeduid, de doelstellingen gedefinieerd en heeft aan ICES de vraag gericht om een visserijmanagement plan op te stellen voor deze specifieke MPA's.

Identificatie van mogelijke significante effecten op het milieu

Hier dient opgemerkt te worden dat tijdens het opstellen van de strategische milieubeoordeling, het NOP nog in ontwerp was en dat bepaalde maatregelen of nog niet volledig uitgewerkt waren of teveel projectmatig eerder dan planmatig ingevuld waren.

Zwaartepunt 1: maatregelen voor aanpassingen aan de vissersvloot.

Het schema voor het uitvoeren van de sloopronde dient zich te oriënteren op boomkorvaartuigen die het meest 'high risk' voor het milieu zijn. Indien om bedrijfseconomische redenen vaartuigen gesloopt worden, wordt niet het EVF doel nagestreefd nl., door middel van de inkrimping van de vloot een verminderde druk op de visbestanden realiseren. De maatregelen om jonge vissers steun te verlenen bij de aankoop van een (tweedehands) vaartuig, het invoeren van alternatieve visserijtechnieken, het moderniseren van de vloot dient zich te richten op een verbetering van de selectiviteit en niet op efficiëntie. Het verminderen van energieverbruik dient hierbij een centraal gegeven te zijn. De output van de nieuwe visserijen dient te worden opgevolgd, zodat door beheer kan bijgestuurd worden.

Zwaartepunt 2: Aquacultuur, binnenvisserij, verwerking en afzet van visserij- en aquacultuurproducten.

Onder deze as vallen een waaier aan diverse maatregelen, die elk een wisselend effect op het milieu kunnen veroorzaken. Echter, het is vooral het invoeren van aquacultuur op land en maricultuur projecten die een effect zullen hebben op het milieu. Het mogelijk uitbreken van (al of niet uitheemse) soorten kan schade teweegbrengen aan de biodiversiteit in het gebied. Het toepassen van aquacultuur op land en maricultuur in en rond Natura 2000 gebieden vraagt extra aandacht voor hoe de uitvoering zal gebeuren, een individuele monitoring van de dient aan de projecten gekoppeld te worden. Ook visueel hebben maricultuur projecten een impact (het gebruik van boeien ter signalisatie), een analyse vooraf en het gebruik van ervaring in omringende lidstaten hieromtrent vormen een noodzaak.

Het toepassen van de maatregel voor verwerking en afzet is over het algemeen als een indirect positief effect geanalyseerd. Hierbij dient blijvend en structureel aandacht te gaan naar de afvalverwerking en het gebruik van water.

Zwaartepunt 3: maatregelen van gemeenschappelijk belang.

Onder dit zwaartepunt wordt tevens een waaier aan diverse maatregelen voorgesteld. Over het algemeen, zijn de effecten bij het uitvoeren van deze maatregelen als indirect positief te beschouwen.

Echter, bij het ontwikkelen van de vissershavens en het ontwikkelen van nieuwe markten, dient erop gelet worden dat geen druk op visbestanden verschoven wordt naar andere visbestanden in plaats van te verminderen. Hoewel dit de druk op overbeviste bestanden weghaalt, kan dit resulteren in het ontstaan van een nieuwe druk, zowel op visbestand als op habitat.

Het investeren in pilootprojecten wordt als een positief effect beschouwd, zeker als deze gericht zijn op het zoeken naar verbeteren van de selectiviteit en op duurzame aquacultuur op land en maricultuur.

Zwaartepunt 4: Duurzame ontwikkeling van visserijgebieden.

Op het ogenblik van de milieubeoordeling was er nog geen duidelijkheid welke projecten hier aan bod zullen komen. De toekomstige projecten moeten voortvloeien uit het ontstaan van 'groeperingen'. Gezien deze nog aanwezige ondoorzichtigheid, kan er nog geen uitspraak gedaan worden over het mogelijk effect op het milieu bij het uitvoeren van dit zwaartepunt.

Zwaartepunt 5: Technische bijstand.

Dit zwaartepunt komt niet in aanmerking om een milieubeoordeling op uit te voeren.

Invloedsbeperkende maatregelen

Het identificeren van mogelijke effecten op het milieu bij de uitvoering van het NOP voor de Belgische visserijsector, geeft aanleiding tot aanbevelingen voor invloedsbeperkende maatregelen.

De strategische milieubeoordeling heeft tot doel om mogelijke problemen op het milieu in te schatten, bij het uitvoeren van het NOP voor de Belgische visserijsector. Hierdoor zou een proactieve wijziging in het ontwerp van het NOP kunnen gebeuren. Echter, het NOP wordt zowel qua kader als qua inhoud bepaald door de Europese Verordening 1198/2006 van het EVF. Dit betekent dat elke maatregel en alternatieven op een consistente manier moeten kaderen binnen deze Verordening.

Dergelijke maatregelen kunnen betrekking hebben op:

- wijzigingen aan het NOP van de Belgische visserijsector,
- een milieu screening voor elk project en een m.e.r. opstellen voor elk project dat in voorbereiding is om onder het NOP uitgevoerd te worden; gezien het NOP tijdens het uitvoeren van de SMB nog in opbouw was, is dit aan te bevelen.

Op basis van de milieubeoordeling blijkt dat 'in overall', er geen significante negatieve effecten geïdentificeerd werden. Er kan gesteld worden dat het NOP *in zijn algemeenheid* voldoende milieu gericht is en daarom geen fundamentele wijzigingen binnen de zwaartepunten dienen te gebeuren.

Echter, dit is onder voorbehoud van een aantal opmerkingen en aanbevelingen waar mogelijks onzekerheid bestaat over het effect op het milieu bij het uitvoeren van een maatregel. Bij de uitvoering van het NOP dient dan ook rekening gehouden te worden met een aantal aanbevelingen vermeld in de analyse.

Monitoring

Het opvolgen van de effecten op het milieu kan gebeuren op twee manieren:

- Een monitoring in de 'breedte': sleutelparameters zoals toestand van de stocks, de bijvangst, de teruggooi (soorten en aantal), de waterkwaliteit, worden continu opgevolgd tijdens de uitvoering van het NOP.
- Een project georiënteerde monitoring: dit geldt voor projecten waar de kans op een significant negatief effect mogelijk is, afhankelijk van de wijze waarop het project uitgevoerd wordt. In de fase van de toekennen van de fondsen, worden 'op maat gemaakte' indicatoren geïdentificeerd. Deze individuele vorm van monitoring kan gebruikt worden als een stimulans om een optimale milieubeoordeling op te volgen en om waar nodig het NOP bij te sturen.

	p.	2
INHOUD		
Afkortingen		4
1 Inleiding		5
1.1 Algemeen		5
1.2 De strategische milieubeoordeling (SMB) (SEA Directive 2001/42/3C)		6
1.3 Opbouw van een SMB rapport		7
1.4 Procedure van de SEA		8
2 Situering van het nationaal strategisch plan en het nationaal operationeel plan voor de Belgische visserijsector 2007-2013		10
2.1 Situering van het EVF		10
2.2 Samenvatting van het nationaal operationeel plan voor de Belgische visserijsector 2007-2013		11
2.3 Maatregelen betreffende het NOP		12
3 De juridische en beleidsmatige randvoorwaarden.		19
4 De SMB en de alternatieven.		26
5 Identificatie van de belangrijkste milieuaspecten gekoppeld aan het NOP: een beschrijving van de actuele toestand		27
5.1 Biodiversiteit, fauna en flora		28
5.2 Populatie – lokale visserijgemeenschappen		36
5.3 Gezondheid – productkwaliteit		37
5.4 Bodemkwaliteit		40
5.5 Water		41
5.6 Materiële goederen		44
5.7 Lucht		47
5.8 Klimaat		48
5.9 Cultureel en archeologisch erfgoed		48
5.10 Landschap		48
6 Milieubeoordeling van het NOP voor de Belgische visserijsector 2007-2013		49
6.1 Algemene strategie		49
6.2 Situering relevantie van de maatregelen en acties beschreven in het NOP voor de Belgische visserijsector		51
6.3 Milieubeoordeling per maatregel.		52
6.3.1 Zwaartepunt 1: Aanpassingen aan de communautaire visserijvloot.		53
6.3.1.1 Definitieve beëindiging van visserijactiviteiten (maatregel 1.1, Art. 23)).		53
6.3.1.2 Tijdelijke stillegging van visserijactiviteiten (maatregel 1.2, Art. 24)		54
6.3.1.3 Investerings aan boord en selectiviteit (maatregel 1.3, Art 25)		54
6.3.1.4 Kleinschalige kustvisserij (maatregel 1.4, Art. 26)		56
6.3.1.5 Socio-economische investeringen (maatregel 1.5, Art. 27)		57
6.3.2 Zwaartepunt 2: Aquacultuur, binnenvisserij, verwerking en afzet van		

visserij-en aquacultuurproducten.	61
6.3.2.1 Productieve investeringen in de aquacultuur (maatregel 2.1, Art. 29)	61
6.3.2.2 Maatregelen inzake het aquatisch milieu (maatregel 2.2, Art. 30).	64
6.3.2.3 Maatregelen betreffende de volksgezondheid (maatregel 2.3, Art. 31).	65
6.3.2.4 Maatregelen inzake de diergezondheid (maatregel 2.4, Art. 32).	65
6.3.2.5 Binnenvisserij (maatregel 2.5, Art. 34)	65
6.3.2.6 Investerings in verwerking en afzet (maatregel 2.6, Art. 35).	66
6.3.3 Zwaartepunt 3: Maatregelen van gemeenschappelijk belang	72
6.3.3.1 Collectieve acties (maatregel 3.1, Art. 37)	72
6.3.3.2 Bescherming en ontwikkeling van de aquatische fauna en flora (maatregel 3.2, Art. 38).	72
6.3.3.3 Vissershavens, aanvoer- en beschuttingsplaatsen (maatregel 3.3, Art. 39)	73
6.3.3.4 Ontwikkelen van nieuwe markten en promotiecampagnes (maatregel 3.4, Art. 40).	73
6.3.3.5 Proefprojecten (maatregel 3.5, Art. 41)	74
6.3.3.6 Aanpassing voor de omschakeling van vissersvaartuigen (maatregel 3.6, Art. 42).	75
6.3.4 Zwaartepunt 4: Duurzame ontwikkeling van visserijgebieden	76
6.3.4.1 Ontwikkeling van visserijgebieden (maatregel 4.1, Art. 44)	76
6.3.5 Zwaartepunt 5: Technische bijstand	76
6.3.5.1 Technische bijstand (maatregel 5.1, Art.)	76
7 De Nul situatie	83
8 Invloedsbeperkende maatregelen	85
9 Monitoring	87
10 Leemten in de kennis	88
11 Besluit	89
11.1 Baseline: beschrijving milieu situatie.	89
11.2 Analyse van de effecten.	92
11.3 Mitigation en monitoring	93
Referenties	95
Annex	
Annex 1: Initiële OSPAR lijst van bedreigde en/of afnemende soorten en habitat (OSPAR, 2004-06)	97
Annex 2: OSPAR bedreigde en te beschermen soorten en habitats meest relevant voor de Belgische visser.	101

AFKORTINGEN

B_{lim}	Biological limit of Biomass
B_{pa}	voorzorgswaarde biomassa
BMM	Beheerseenheid Mathematische Modellen
BNP	Bruto Nationaal Product
BDNZ	Belgisch Deel van de Noordzee
CMS	Convention on migratory species
EC	Europese Commissie
EMS	European Marine Strategy
EVF	Europees Visserijfonds
EU	Europese Unie
FIOV	Financieringsinstrument voor de Oriëntatie van de Visserij
F_{lim}	Fishing Mortality Limit
F_{MSY}	Fishing Mortality at Maximum Sustainable Yield
F_{pa}	voorzorgswaarde fishing mortality
GVB	Gemeenschappelijk Visserijbeleid
ICES	International Council of the Exploration of the Seas
KRW	Kader Richtlijn Water
LPUE	landings per unit effort
MBG	mariene beschermde gebieden
m.e.r.	milieu effecten rapport
MPA	marine protected area
NOP	nationaal operationeel plan
NSP	nationaal strategisch plan
OCP	organochloorpesticiden
OP	operationeel plan
PAK	Polycyclische-aromatische koolwaterstoffen
PCB	Polychloorbifenyln
PP	plan, programma
RAC	Regional Advisory Council
SBZ	Speciale Beschermingszone
SMB	strategische milieubeoordeling
SSB	spawning stock biomass
TAC	Total Allowable Catch
TBT	Tributyltin
TEF	Toxic Equivalence Factor
TEQ	Totix Equivalents
TTV	totaal toegestane vangsten

1 Inleiding

1.1 Algemeen

De strategische milieubeoordeling (SMB) van het Nationaal Operationeel Plan voor de Belgische Visserijsector, 2007-2013 werd uitgevoerd door het Instituut voor Landbouw en Visserijonderzoek (ILVO), afdeling Visserij – Oostende. Deze studie gebeurde in opdracht van het Departement landbouw en Visserij en van het Departement Leefmilieu, Cel Marien Milieu. Wallonië voert op het onderdeel van het NOP betreffende hun bevoegdheid een afzonderlijke strategische milieubeoordeling. De resultaten van de Waalse SMB worden in dit rapport opgenomen bij het beëindigen van de Waalse procedure⁵ om aldus tot 1 eindrapport te komen. Er wordt hierbij opgemerkt dat in deze SMB nog geen resultaten van de Waalse milieubeoordeling opgenomen zijn. De coördinatie van de SMB in zijn geheel gebeurde door het ILVO, afdeling Visserij.

Gezien de EC één nationaal operationeel plan vraagt, wordt ook één niet-technische samenvatting opgesteld. Op het ogenblik van de publieke raadpleging waren de resultaten van het Waalse onderdeel nog niet beschikbaar. Deze NTS, dient na afloop van de publieke raadpleging dan ook verder aangevuld te worden met de Waalse resultaten.

In het kader van het opstellen van het Belgisch Operationeel Plan voor de visserijsector zijn er verschillende bevoegdheden betrokken.

- *Federaal:* de federale overheid is bevoegd voor het treffen van milieubeschermingsmaatregelen op zee. De bescherming van het mariene milieu omvat onder meer het toezicht en de controle op vervuiling op zee, het geïntegreerd kustzonebeheer, het instellen van beschermde gebieden in zee, het beschermen van soorten en het verlenen van vergunningen voor geplande activiteiten op zee (o.a. maricultuur, polycultuur, marien toerisme)
- *Vlaams Gewest:* het Vlaamse Gewest is bevoegd voor de zeevisserij⁶. De Dienst Zeevisserij is belast met het toezicht op de bescherming van de biologische rijkdommen van de zee.
- *Waals Gewest:* informatie volgt.

De Europese Richtlijn 2001/42/EC werd voor de drie betrokken bevoegdheden van het Belgische NOP omgezet als volgt:

- Voor de federale bevoegdheid: de wet van 13 februari 2006 betreffende de beoordeling van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma's en de inspraak van het publiek bij de uitwerking van bepaalde plannen en programma's in verband met het milieu⁷.
- Voor Vlaanderen: het Vlaams decreet van 27 april 2007 (met uitvoeringsbesluit van 12 oktober 2007)⁸.
- Voor Wallonie: Décret relatif au Livre 1ier du Code de l'Environnement (Decreet 31 mei 2007).

De SMB werd uitgevoerd als een integraal onderdeel van het proces van het opstellen van het NOP voor de Belgische Visserijsector 2007-2013. Dit houdt in dat de SMB moet gelezen worden samen met de analyse

⁵ Dit zal samenvallen met het beëindigen van de openbare raadpleging van dit document.

⁶ Deze bevoegdheid is overgeheveld van de federale overheid naar het Vlaamse Gewest door de Bijzondere Wet van 13 juli 2001 (de zgn; Wet Lambermont).

⁷ Aanvullend is er het KB van 5 juni 2007 betreffende de beoordelingsprocedure van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma's die in een grensoverschrijdende context aanzienlijke gevolgen kunnen hebben.

⁸ Dit decreet wijzigt titel IV van het decreet houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid. Hoofdstuk II bevat de bepalingen inzake de milieueffectrapportage voor plannen en programma's

van de sector beschreven in het NOP. Verder bevat het NOP de strategische doelstellingen en de maatregelen om deze doelstellingen te bereiken.

Een belangrijke opmerking bij de SMB, is dat het document voorbereid en opgesteld is op basis van de informatie beschikbaar op dat tijdstip en uitgewerkt is tot op een detailleringniveau in overeenstemming met het detailleringniveau van het NOP voor de Belgische Visserijsector.

Een strategische milieubeoordeling uitvoeren van een operationeel programma dat nog volop in opbouw is, is een complexe taak, te meer omdat het operationeel programma zich voornamelijk op het strategisch niveau richt.

Het doel van deze SMB is niet om het operationeel plan voor de Belgische visserijsector om te vormen tot een louter milieugericht programma. Het doel is eerder om:

- de mogelijke milieueffecten te identificeren
- de geïdentificeerde negatieve effecten op het milieu te vermijden, te verminderen of desgevallend te compenseren.

De evaluatie gebeurt op strategisch niveau van de vastgelegde prioriteiten in het operationeel programma, zonder de al voorgestelde acties uit het oog te verliezen.

Aangezien de maatregelen van het operationeel programma 2007-2013 geen gedetailleerde en vastgelegde projecten moeten bevatten,⁹ kan deze oefening soms abstract lijken. Men moet er zich van bewust zijn dat de mogelijke effecten in een aantal gevallen niet volledig voorzien kunnen worden. Hierdoor zullen de aanbevelingen zich meer op het strategische niveau bevinden met de bedoeling milieuvriendelijke randvoorwaarden voor de implementatie van het toekomstig operationeel programma aan te bevelen.

Het milieurapport is tevens bedoeld om een publieke raadpleging te kunnen houden over de inschatting van de gegenereerde milieueffecten bij het uitvoeren van het Nationaal Operationeel Programma voor de Belgische visserijsector.

Tijdens deze raadpleging wordt aan het publiek de kans gegeven om eventuele opmerkingen en aanbevelingen op het NOP te geven. De publieke raadpleging dient enkel tot dit doel en heeft niet als doel een om publieke raadpleging uit te voeren op het operationeel programma op zich.

Na de publieke raadpleging zullen de relevante autoriteiten de gelegenheid krijgen om hun advies over het tussentijdse rapport op te stellen. Samen met de resultaten en de conclusies van de publieke raadpleging zal dit in acht genomen worden in het finale milieurapport.

1.2 DE STRATEGISCHE MILIEUBEOORDELING (SMB) (SEA DIRECTIVE 2001/42/EC)

De basis voor de strategische milieubeoordeling of SMB, is terug te vinden in de Europese Richtlijn 2001/42/EC van het Europees Parlement en de Raad van 27 juni 2001 betreffende de beoordeling van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen of programma's. Deze Richtlijn is binnen België omgezet:

⁹ Belangrijke opmerking hierbij is dat heel wat acties uit de eerste draft van het NOP niet meer opgenomen zijn in de laatste draft versie van het NOP, dit op aanbeveling van de EC zelf.

- Voor de federale bevoegdheid: de wet van 13 februari 2006 betreffende de beoordeling van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma's en de inspraak van het publiek bij de uitwerking van bepaalde plannen en programma's in verband met het milieu¹⁰
- Voor Vlaanderen: het Vlaams decreet van 27 april 2007 (met uitvoeringsbesluit van 12 oktober 2007)¹¹
- Voor Wallonie: décret relatif au Livre 1ier du Code de l'Environnement (decreet 31 mei 2007).

De SMB Richtlijn heeft tot doel¹²:

“te voorzien in een hoog milieubeschermingsniveau en bij te dragen tot de integratie van milieuoverwegingen in de voorbereiding en vaststelling van plannen en programma's, met het oog op de bevordering van duurzame ontwikkeling, door ervoor te zorgen dat bepaalde plannen en programma's die aanzienlijke effecten op het milieu kunnen hebben in overeenstemming met deze richtlijn aan een milieubeoordeling worden onderworpen.”

1.3 Opbouw van een SMB rapport

Een SMB rapport heeft tot doel te voorspellen en te evalueren welke de milieu effecten zijn, ontstaan bij het uitvoeren van een nieuw programma of strategisch plan.

Het eindrapport moet de belangrijkste elementen samenvatten en inzichtelijk maken ten aanzien van de milieuevaluatie.

Het basisstramien van het scoping rapport voor het milieueffecten rapport wordt beschreven in in Bijlage I van de Europese Richtlijn 2001/42/EC.

De bepalingen voor het opstellen van een scoping rapport zijn voor België omgezet volgens de verschillende bevoegdheden:

- *Federaal*: een ontwerpregister dient opgesteld te worden volgens bijlage II van de federale wet van 13 februari 2006 betreffende de beoordeling van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma's. Dit ontwerpregister wordt voorgelegd aan het Federaal Adviescomité gedurende 30 dagen ter inzage en ter goedkeuring.
- *Vlaams*: een kennisgeving wordt opgesteld volgens de bepalingen in het decreet van 27 april 2007 (met uitvoeringsbesluit dd. 12 oktober 2007)¹³. Deze kennisgeving werd volledig verklaard op 14 januari 2008 en ter inzage gelegd voor het publiek en de nuttige administraties van 14 januari 2008 tem 12 februari 2008.
- *Waals*: een 'Projet de répertoire' wordt opgesteld volgens de bepalingen in Deel 1 van het Milieuwetboek, deel V, hoofdstuk 2, art. D56 (met wijzingen van het decreet op 31 mei 2007). Voor een periode van 30 dagen werd dit 'Projet de répertoire' voorgelegd ter advies aan het publiek en aan de nuttige Waalse administraties.

¹⁰ Aanvullend is er het KB van 5 juni 2007 betreffende de beoordelingsprocedure van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma's die in een grensoverschrijdende context aanzienlijke gevolgen kunnen hebben.

¹¹ Dit decreet wijzigt titel IV van het decreet houdende algemene bepalingen betreffende het milieubeleid. Hoofdstuk II bevat de bepalingen betreffende de milieueffectrapportage voor plannen en programma's

¹² Conform de Europese Richtlijn 2001/42/EC.

¹³ Dit decreet wijzigt Tittel IV van het decreet houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid. Hoofdstuk II bevat de bepalingen inzake de milieueffectrapportage voor plannen en programma's.

Rekening houdend met de drie verschillende betrokken bevoegdheden, wordt in de tabel 1 een overzicht gegeven van de bepalingen van het scoping rapport.

Item	Onderdeel in het milieurapport
a. Inhoud en belangrijkste doelstellingen van het specifieke PP: een schets van de inhoud en de belangrijkste doelstellingen van het plan of programma en het verband met andere, relevante plannen en programma's;	3,5
b. Relevante aspecten van de bestaande situatie van het milieu en de mogelijke ontwikkeling daarvan als het plan of programma niet wordt uitgevoerd; de milieukeurmerken van gebieden waarvoor de gevolgen aanzienlijk kunnen zijn;	7
c. alle bestaande milieuproblemen die relevant zijn voor het plan of programma, met inbegrip van in het bijzonder milieugebieden die vanuit milieuoogpunt van bijzonder belang zijn, zoals gebieden die op grond van de Richtlijnen 79/409/EEG en 92/43/EEG zijn aangewezen;	5
d. De doelstellingen ter bescherming van het milieu, welke relevant zijn voor het plan of programma, alsook de wijze waarop met deze doelstellingen en andere milieuoverwegingen rekening is gehouden bij de voorbereiding van het plan of programma;	5,6
e. De mogelijke aanzienlijke milieueffecten, bijvoorbeeld voor de biodiversiteit, bevolking, gezondheid van de mens, fauna, flora, bodem, water, lucht, klimaatfactoren, materiële goederen, cultureel erfgoed (met inbegrip van architectonische en archeologisch erfgoed), landschap en de wisselwerking tussen de bovengenoemde disciplines;	6
f. De voorgenomen maatregelen om aanzienlijke negatieve effecten op het milieu van de uitvoering van het plan of programma te voorkomen, te beperken of zoveel mogelijk teniet te doen;	6,8
g. Een schets van de redenen voor de selectie van de onderzochte alternatieven en een beschrijving van de wijze waarop de beoordeling is uitgevoerd, met inbegrip van de moeilijkheden die bij het verzamelen van de vereiste informatie zijn ondervonden, zoals technische tekortkomingen of ontbrekende kennis;	6,9,10
h. Een beschrijving van de voorgenomen monitoringsmaatregelen in overeenstemming met Artikel 16 ¹⁴ ;	9
i. Een niet-technische samenvatting van de in de bovenstaande punten verstrekte informatie.	I-IX

1.4 Procedure van de SEA

Het onderstaand schema geeft weer hoe de procedure voor het opstellen van een SMB en het NOP dient te verlopen.

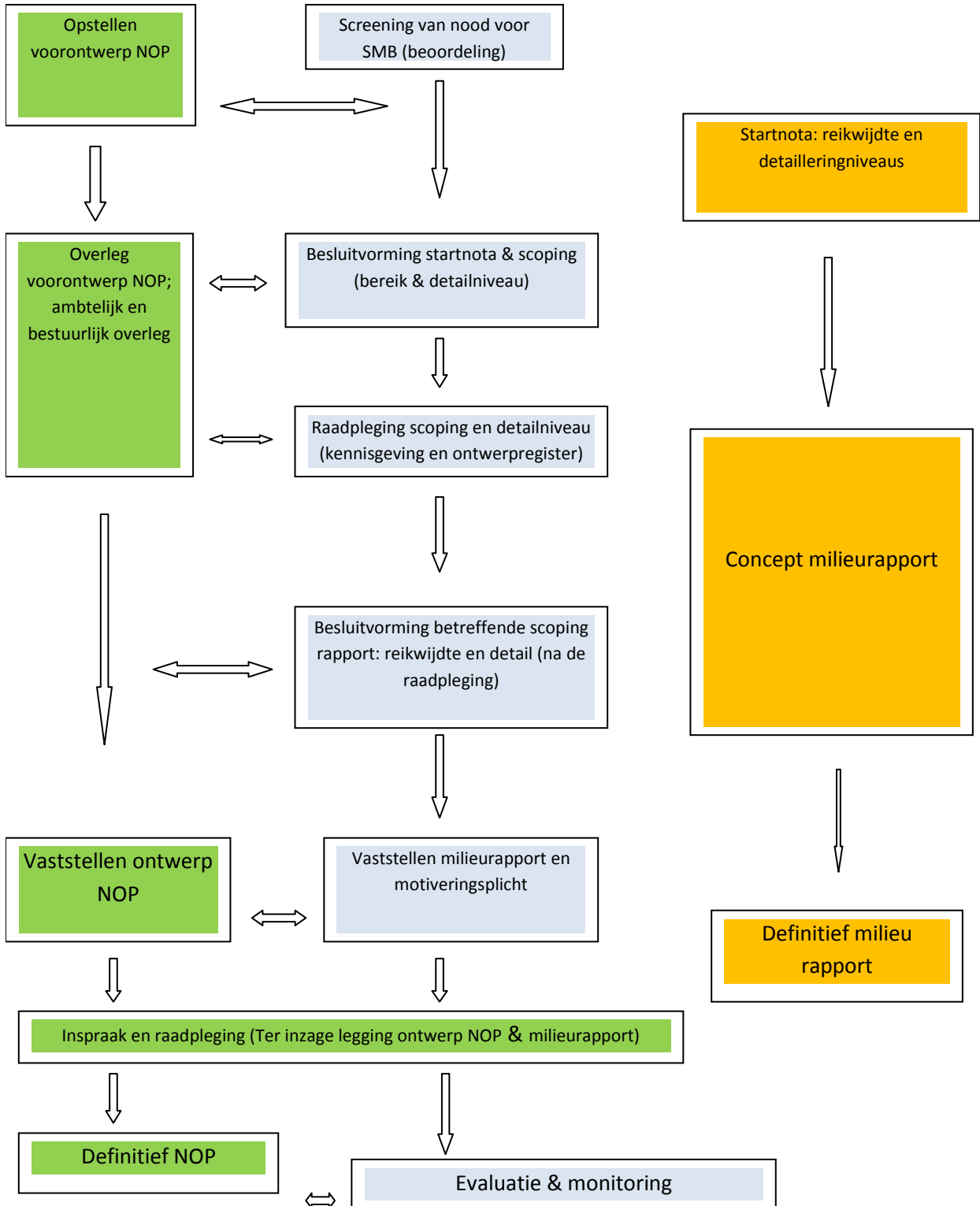
¹⁴ Art. 16 van de wet van 13 februari 2006

PROCEDURE NOP EN SMB

NOP

SMB

PRODUCTEN SMB

2. SITUERING van het NATIONAAL STRATEGISCH PLAN voor de BELGISCHE VISSERIJSECTOR en het OPERATIONEEL PLAN

2.1 Situering van het EVF

Het Europees Visserijfonds (EVF) (EC/1198/2006) heeft op 1 januari 2007 de plaats ingenomen van het Financieringsinstrument voor de Oriëntatie van de Visserij (FIOV). Het EVF heeft een looptijd van 7 jaar en heeft als belangrijkste doelstelling het verlenen van financiële steun aan de Europese Visserijsector in de periode 2007-2013, zodat deze sector zich kan aanpassen aan de veranderende behoeften.

Het EVF is in het bijzonder gericht op:

- De belangrijkste doelstellingen van het Gemeenschappelijk Visserijbeleid en dan vooral de doelstellingen van de in 2002 goedgekeurde hervorming. Hierbij gaat het vooral om de duurzame exploitatie van de visbestanden en het streven naar een duurzaam evenwicht tussen deze bestanden en de capaciteit van de Europese vissersvloot.
- Het versterken van het concurrentievermogen en de economische levensvatbaarheid van de marktdeelnemers.
- Het bevorderen van milieuvriendelijke visserij- en productiemethodes.
- Adequate steun aan de werknemers in de sector.
- Duurzame ontwikkeling in de visserijgebieden.

In het kader van Verordening 1198/2006 van de Raad van 27 juli 2006, betreffende het Europees Visserijfonds (verder genoemd EVF) dient een Nationaal Strategisch Plan ¹⁵en een Nationaal Operationeel Plan¹⁶ voor de Belgische Visserijsector voor de periode 2007-2013, opgesteld te worden.

¹⁵ Artikel 15 van de verordening EC/1198/2006

¹⁶ Artikel 17 van de verordening EC/1198/2006

2.2 Samenvatting van het Nationaal Operationeel Plan voor de Belgische Visserij 2007 – 2013.

Om een goed inzicht te krijgen in de door het operationeel programma voorgestelde strategie worden de kernlijnen hierna kort uiteengezet. De hoofddoelstelling van het operationeel programma is het realiseren van een duurzame, sociale en economische ontwikkeling van de Belgische visserijsector.

De algemene visie op de ontwikkeling van de Belgische visserijsector, die in lijn ligt zoals uitgewerkt in Lissabon en Göteborg, is het zoeken van een optimale balans tussen de drie componenten 'mens', 'natuur' en 'economie', wat kan samengevat worden in de term 'duurzaamheidsdriehoek'. Het uitgangspunt is het versterken van de economie, en het benutten van de aanwezige potenties, samengaand met aandacht voor het milieu en de leefomgeving. Anderzijds moet ook de maatschappelijke integratie versterkt worden en de leefbaarheid behouden blijven.

Samengevat komt de Belgische langetermijnvisie betreffende de visserijsector hierop neer:

- De overheid kiest voor het behoud van een onafhankelijke en rendabele visserij die beantwoordt aan de doelstellingen van het GVB, en die voldoende rekening houdt met de economische, ecologische en sociale aspecten van de sector.
- De overheid zal er alles aan doen om te wegen op het Europees besluitvormingsproces door een actieve betrokkenheid bij en opvolging van het GVB. Het blijft echter aan de actoren van de Belgische visserijsector zélf om het GVB op het terrein te realiseren.
- Een vlotte samenwerking tussen alle actoren binnen de keten is daarbij absoluut een vereiste.
- Voor de zeevisserij wordt er gestreefd naar een vereenvoudigd quotabeheer en een aangepast vlootbeleid. Bedoeling is de reders een grotere flexibiliteit te geven om, binnen de mogelijkheden geboden door de EU (incl. de TTV's) in te spelen op wijzigende externe factoren (markt, weer, ..) Bovendien wordt gestreefd naar de bestending van het kleine vlootsegment.
- Een goede omkadering, zowel vanuit financieel oogpunt als vanuit onderzoek en voorlichting, moet ertoe bijdragen dat de Belgische visser op een rendabele maar ook ecologisch verantwoorde manier kan blijven vissen.

Het EVF voert zijn werkzaamheden uit in de vorm van één enkel nationaal operationeel programma per lidstaat; in overeenstemming met de nationale inrichting van de lidstaat. Na nauw overleg met de regionale, lokale, economische en sociale partners en met alle andere in aanmerking komende instanties, stelt elke lidstaat in overeenstemming met zijn nationale inrichting zijn operationeel programma op, met in acht neming van het in Art. 8 genoemde partnerschap (Verordening (EC) 1198/2006).

Het NOP is opgesteld binnen het kader van:

- Het NSP voor de Belgische Visserijsector,
- Ex ante evaluatie voor het NOP van het EV (2007-2013), 25 juli 2007,
- Art. 17 uit Verordening (EC) 1198/2006 van de Raad van 27 juli 2006,
- Verordening (EG) nr. 498/2007 van de Europese Commissie dd. 26 maart 2007.

2.3 Maatregelen betreffende het NOP

In het NOP worden een aantal specifieke maatregelen beschreven. Deze maatregelen die vervat zijn in de 5 prioritaire zwaartepunten, zijn gebaseerd op de leidende beginselen beschreven in Art. 19 van Verordening (EG) 1198/2006.

Deze maatregelen en acties zijn wat het NOP concreet beoogt uit te voeren in de termijn van 6 jaar (2007-2013). Hieronder wordt een samenvatting gegeven van de verschillende maatregelen binnen de 5 prioritaire zwaartepunten. Voor een gedetailleerde beschrijving van de strategische en operationele doelstellingen en de maatregelen om deze te realiseren, wordt verwezen naar het document 'Het Nationaal Operationeel Plan voor de Belgische Visserijsector, 2007-2013', opgesteld door het Departement Landbouw en Visserij.

2.3.1 Prioritair zwaartepunt 1: Maatregelen voor de aanpassing van de visserijvloot

2.3.1.1 Maatregel 1.1: Definitieve beëindiging : slooppronde(Art. 23)

Het belangrijkste structurele probleem waar de Europese zeevisserij mee geconfronteerd wordt, is het onevenwicht tussen te weinig vis voor teveel vaartuigen wat leidt tot ongunstige bedrijfsresultaten en een onzekere toekomst voor de vissers.

De ontwikkeling van de brandstofprijzen heeft de structurele problemen nog duidelijker aan het licht gebracht omdat een deel van de vaartuigen daardoor een negatieve cash-flow kent en de weinige reserves worden opgeteerd. De Belgische vloot voelt, meer nog dan de vloten in andere landen, het effect van de hogere brandstofprijzen omdat voor het trekken van de zware (boomkor) netten veel vermogen moet worden aangewend.

De Belgische vloot had te kampen met een structurele overcapaciteit (op 15 % geraamd, zijnde 10.000 kW). Er was een overcapaciteit van 5 kleine en 9 grote vaartuigen om de vloot als geheel op korte termijn (binnen het jaar) op break-even te laten draaien, dit in de hypothese van een niet verder oplopende brandstofprijs.

Een deel van de overcapaciteit is via samenvoeging van motorvermogens uit de markt genomen. Er wordt door een eigenaar motorcapaciteit bijgekocht van een visvergunning van een vissersvaartuig dat de visserij verlaat en deze capaciteit wordt toegevoegd aan de motorcapaciteit als vermeld op de eigen visvergunning. Deze sanering wordt bijgevolg door de sector zelf bekostigd.

Met het uit de vaart nemen van een negental vaartuigen (6.000 kW) in de herfst van 2006, werd gestreefd de resterende vloot naar een breakeven niveau te laten evolueren.

Met deze beëindigungsactie doet de Belgische visserijsector een relatief belangrijke bijdrage in Europese context naar een duurzame exploitatie van de visserijhulpbronnen. De beëindiging van de visserijactiviteiten maakt deel uit van de aanpassing van de visserij-inspanning, zoals beschreven in het "Globaal actie- en herstructureringsplan voor een duurzame Vlaamse zeevisserijsector", overgemaakt aan de Europese Commissie bij schrijven van 30 november 2006.

De maricultuur waarvan sprake in zwaartepunt 2 kan als alternatief dienen bij definitieve beëindiging van de visserijactiviteit.

Deze maatregel richt zich erop om de structurele overcapaciteit bij de Belgische vissersvloot te neutraliseren door:

- het slopen van het vissersvaartuig of
- het vissersvaartuig een nieuwe functie geven buiten de visserijsector.

2.3.1.2 Maatregel 1.2: Tijdelijke stillegging van visserijactiviteiten (Art. 24)

Deze maatregel wordt niet opgenomen in het Belgisch Nationaal Operationeel Programma.

2.3.1.3 Maatregel 1.3: Investerings aan boord van vissersvaartuigen (Art. 25)

Deze maatregel is gericht op een duurzame visserij in de brede zin van het woord. Vooreerst dient de vloot rendabel te zijn en dient er gestreefd te worden naar een stabiele bedrijfsvoering op lange termijn, met aandacht voor de kwaliteit van het product. Hierbij wordt gedacht aan investeringen in het visruim, de vangstverwerking, de arbeids- en leefomstandigheden aan boord, nautische apparatuur,...

Respect voor het milieu dient een kernbegrip te worden in de visserij van de toekomst. Hierbij wordt gestreefd naar zowel milieuvriendelijke aanpassingen aan bestaande vistuigen, als naar overschakeling naar alternatieve vistuigen. Hierbij wordt gedacht aan investeringen in milieu- en energievriendelijke visserijmethoden, afschrikmiddelen voor zeezoogdieren, vernieuwing van de hoofdmotor onder de voorwaarden van artikel 25 van verordening nr. 1198/2006, ...

2.3.1.4 Maatregel 1.4: Kleinschalige kustvisserij (Art. 26)

Deze maatregel wordt niet opgenomen in het Belgisch Nationaal Operationeel Programma.

2.3.1.5 Maatregel 1.5: Sociaaleconomische compensaties voor het beheer van de vloot (Art. 27)

Deze actie heeft betrekking op maatregelen ten gunste van jonge vissers. Bedoeling is hun beroepsvaardigheden te verbeteren door oa het organiseren van aangepaste maritieme opleidingen. Er wordt ook gedacht aan de organisatie van regelingen voor de omscholing naar beroepen buiten de zeevisserij.

Daarnaast voorziet deze actie in een individuele subsidie aan jonge vissers bij de eerste verwerving in gedeeltelijke of volledige eigendom van een vissersvaartuig.

2.3.2 Prioritair zwaartepunt 2: Aquacultuur, binnenvisserij, verwerking en afzet van visserij- en aquacultuur producten

2.3.2.1 Maatregel 2.1: Aquacultuur

➤ Maatregel 2.1.1: Productieve investeringen in de aquacultuur (Art. 29)

Door de reductie van de visserijcapaciteit, opgelegd door het Gemeenschappelijk Visserijbeleid van de Europese Commissie, zal een deel van de visserijsector afgebouwd worden. Daarom is er nood aan op nieuwe soorten gerichte diversificatie en productie van soorten met goede afzetvooruitzichten. Deze activiteiten moeten op termijn de mogelijkheid bieden aan een deel van het bestaand vlootsegment om zich om te vormen naar aquacultuur.

- kweek aan land van aquatische organismen met een goede afzet: hiervoor dienen investeringen te gebeuren voor de kweek van deze soorten en hun broedstock en larven;
- hergebruik van bestaande infrastructuur (leegstaande industriële gebouwen, stallen, serres, e.d.) voor aquacultuur in vaste installaties;
- schelpdierkweek in open zee opent nieuwe perspectieven voor meer diversificatie in eigen visserij- en aquacultuurproducten en geeft aanleiding tot typisch streekgebonden producten.

De rentabiliteit en de productiviteit van de professionele viskwekerijen is vaak te laag. Bedoeling is via deze maatregel de productiviteit en rentabiliteit van deze bedrijven op te schroeven.

De viskwekerij is een sector die omwille van verscheidene redenen gestaag groeit in het Waalse Gewest. De voorgestelde maatregelen houden rekening met de zeer bescheiden omvang van de nog bestaande viskwekerijen en van hun reële nood aan plaats. De betalingstermijnen remmen vaak de investeringen voor Waalse viskwekers af, gezien deze bedrijven klein van omvang zijn met zeer beperkte financiële middelen. De subsidies die toegekend worden door de overheid en door het EVF zouden rekening moeten houden met deze problematiek.

Tevens worden in beide regio's (Vlaams en Waals) de visvijvers vaak aangelegd in zones die van belang zijn voor het milieu. Dit vraagt aanvullende verplichtingen en dus extra investeringen.

Volgende investeringen worden betoelaagd (lijst is niet beperkend):

- nieuwe projecten en werken;
- herstelling van de productieplaatsen, evenals hun verbetering en rehabilitatie of bouw van gebouwen en infrastructuur;
- kleine investeringen zoals de aankoop van tweedehands materiaal ter verbetering van de productiviteit en/of de levenskwaliteit van de viskweker;
- het aanleggen van specifieke systemen ter bescherming tegen visetende vogels (aalscholvers, reigers, ...) met inbegrip van het onderhouden van vijvers en het verwijderen van ondiepten die het vangen van vissen voor de reigers vergemakkelijken.
- de plaatsing van onderwaterrefugia;
- de afrastering van (delen van) visvijvers, indien deze ecologisch aanvaardbaar zijn. het aanleggen van systemen ter bescherming tegen visetende vogels;
- het aanleggen of verbetering van watervangsystemen en zuivering systemen

Voor het krijgen van investeringssteun moeten de viskwekers aantonen dat hun investering tegemoet komt aan een of meerdere van de doelstellingen van de maatregel met het oog op de regionale milieu-vereisten.

Bestaande aquacultuuractiviteiten hebben in sommige gevallen een negatieve impact op het milieu. Enerzijds door de lozing van vervuild water (effluentwater) en vloeibare mest, anderzijds door ontsnappingen van habitat vreemde organismen. Om deze problematiek te verhelpen kan via deze maatregel onder andere geïnvesteerd worden in aquacultuurmethoden die de negatieve gevolgen voor het milieu terugdringen:

- het gebruik van "state-of-the-art"-recirculatietechnieken zorgt voor een gereduceerde impact op het milieu door een vermindering aan spuien en een betere warmtehuishouding;
- geïntegreerde kweek (polycultuur);
- het aanleggen van systemen ter bescherming tegen visetende vogels;
- investeringen die ontsnappingen van uitheemse soorten beogen te voorkomen;
- zuiveringssystemen

De rentabiliteit en de productiviteit van de professionele viskwekerijen is vaak te laag. Bedoeling is via deze maatregel de productiviteit en rentabiliteit van deze bedrijven op te schroeven door herstelling en verbetering van productie-eenheden, het aanleggen of verbetering van watervangsystemen en te investeren in nieuwe projecten en werken.

➤ **Maatregel 2.1.2: Het aquatisch milieu (Art. 30)**

Deze maatregel richt zich op het gebruik in de aquacultuur van productiemethoden die bijdragen tot bescherming van het milieu en de instandhouding van de natuur. Eveneens richt deze maatregel zich op het bevorderen van biologische aquacultuur, in de zin van de Verordening (EG) 2092/91 van de Raad van 24 juni 1991. Anderzijds wordt eveneens ondersteuning voorzien voor aquacultuur productiemethoden die stroken met specifieke milieueisen conform de afbakening van NATURA 2000 gebieden in overeenstemming met Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992.

➤ **Maatregel 2.1.3: De volksgezondheid (Art. 31)**

Alle schelp- en weekdierkwekers die de oogst van gekweekte schelp- en weekdieren tijdelijk moeten stilleggen vanwege contaminatie van biotoxines door toxisch fytoplankton of door een massale groei van toxine producerend plankton, kunnen een compensatie toegekend krijgen indien de oogst wegens verontreiniging gedurende meer dan vier opeenvolgende maanden of het verlies als gevolg van de stillegging van de oogst meer bedraagt dan 35 % van de jaarlijkse omzet van de betrokken onderneming, berekend op basis van de gemiddelde omzet van de onderneming in de voorgaande drie jaar. Een dergelijke compensatie kan in de programmeerperiode 2007-2013 gedurende een periode van totaal twaalf maanden worden toegekend.

➤ **Maatregel 2.1.4: Diergezondheid (Art 32)**

De maatregel betreft eveneens de preventie en bestrijding van bepaalde ziekten bij waterdieren. Deze maatregel beoogt bij te dragen aan het opstellen van een programma voor de uitroeiing van infectieuze hematopoïetische necrose (NHI) en virale hemorrhagische septikemie (SHV) in de Belgische stroomgebieden zodat het merendeel van de bedrijven (producenten van zalmachtigen) voor deze ziekten de ziektevrije status verkrijgt en het opstellen van bestrijdingsmaatregelen die genomen moeten worden bij de uitbraak van exotische ziekten.

Deze op te stellen maatregelen dienen in overeenstemming te zijn met de Richtlijn 2006/88/EG van de Raad van 24 oktober 2006 betreffende veterinairerechtelijke voorschriften voor aquacultuurdieren en de producten daarvan.

2.3.2.2 Maatregel 2.2: De binnenvisserij (Art. 33)

Deze maatregel wordt niet opgenomen in het Belgische Operationeel Programma

2.3.2.3 Maatregel 2.3: Verwerking en afzet van visserijproducten, Visveilingen (Art. 34)

Huidige tendensen in de verwerkingssector zijn de verhoging van de hoeveelheid verwerkte vis en het opstarten van nieuwe verwerkingseenheden. Deze toename van de productie blijft voornamelijk gericht op bevroren, diepgevroren en vers gekoelde producten.

De verwerkingsbedrijven hebben vaak te kampen met problemen als gebrekkige kennis over de afzetmogelijkheden, beperkte verwerkingscapaciteit, onvoldoende traceerbaarheid, ontoereikende kapitaal- en managementstructuur waardoor toekomstige investeringen achterblijven, gebrek aan product vernieuwing en onvoldoende valorisatie, ...

Om aan deze problemen tegemoet te komen laat deze maatregel toe dossiers in te dienen voor de bouw, uitbreiding, uitrusting en modernisering van ondernemingen met het oog op het voldoen aan de sanitaire voorschriften en het behalen van kwaliteitsnormen. Ook investeringen in innovatie, commercialisering, het verbeteren van de arbeidsomstandigheden en hygiëne, het verbeteren van de

ecologische en economische performantie, beter gebruik van weinig gebruikte soorten, opleiding voor verwerking van nieuwe soorten en het aanleren van nieuwe verwerkingstechnieken, ... komen in aanmerking voor steun.

2.3.3 Prioritair zwaartepunt 3: Gemeenschappelijk belang

2.3.3.1 Maatregel 3.1: Collectieve acties (Art. 37)

Deze maatregel richt zich op acties die worden uitgevoerd met de actieve steun van marktdeelnemers of door organisaties die handelen namens producenten. De acties moeten in het bijzonder gericht zijn op een beter beheer of de instandhouding van visbestanden, het bevorderen van de selectiviteit van vistuigen, verminderen van bijvangst, verbeteren van de arbeidsomstandigheden en veiligheid aan boord, bevorderen van traceerbaarheid, verbeteren van de voedselkwaliteit en -veiligheid, ontwikkeling en herstructurering van aquacultuurondernemingen, verbeteren van de beroepsvaardigheden, voorzieningen en infrastructuur voor de productie, de verwerking, de afzet en de afvalverwerking, het bevorderen van partnerschappen tussen wetenschappers en actoren in de visserijsector, het opzetten van netwerken en het opstellen van lokale beheersplannen

2.3.3.2 Maatregel 3.2: Bescherming & ontwikkeling van de aquatische fauna en flora (Art. 38)

Deze maatregel heeft tot doel het aquatisch milieu te verbeteren door een aantal acties te financieren die bijdragen tot de bescherming van de aquatische fauna en flora.

In het bijzonder wordt hierbij gedacht aan investeringen of acties in het kader van:

- het palingherstelplan;
- vrije vismigratie;
- habitatherstel en aanleg: paaiplaatsen, oevervegetatie, ...
- instandhouding van soorten en habitattypen in de beschermde mariene gebieden ikv de Europese mariene biodiversiteitspolitiek;
- compensatie voor vissers die verlies leiden in de mariene gebieden;
- compensatiewerken voor de aquatische fauna en flora bij waterbouwkundige werken;
- ...

Het uitzetten van bepaalde soorten is enkel betoelaagbaar indien deze voorzien is in Europese regelgeving.

2.3.3.3 Maatregel 3.3: De uitrusting van vissershavens, aanvoer- en beschuttingsplaatsen (Art. 39)

Onder deze maatregel wordt vooral gestreefd naar een toename van de capaciteit betreffende opslagruimte met en zonder koelinstallaties, inrichten van ateliers, verbeteren van bevoorradingsvoorzieningen op de kade, automatisering van het beheer van de visserijactiviteiten.

2.3.3.4 Maatregel 3.4: Ontwikkelen van nieuwe markten & promotiecampagnes (Art.40)

Om de visconsumptie te verduurzamen dient het imago (gezond) van de vissector en zijn producten bestendig en verstevigd te worden.

Deze maatregel beoogt het uitdragen van de boodschap 'duurzame vis', het promoten van traceerbaarheid en kwaliteitsbewaking, het promoten van streekproducten en de verhoging van de toegevoegde waarde van dagversheid.

Om bovenstaande doelstellingen te bereiken kunnen in het kader van deze maatregel onder andere volgende acties ondersteund worden: mediacampagnes, PR-acties, verkoopsondersteunende adviezen, deelname aan vakbeurzen, labelontwikkeling, kwaliteitsborging voor visserij- en aquacultuurproducten via traceerbaarheid en kwaliteitsbewaking, ...

2.3.3.5 Maatregel 3.5: Proefprojecten (Art. 41)

De projecten die gesteund zullen worden in het kader van deze maatregel moeten zich richten op een duurzame visserij waarbij de rentabiliteit van de rederijen, de zorg voor het milieu, habitat Herstel, moderne technologie, veiligheid en het sociaal leven van de visser kernbegrippen zijn.

Ook beheersplannen in de viskwekerij passen in de logica van de Kaderrichtlijn Water en zullen bijdragen tot de uitwerking van een globaal beheersplan voor de verschillende hydrografische deelbekkens.

Onder andere volgende onderwerpen komen in aanmerking voor proefprojecten:

- bestuderen, uittesten, introduceren en demonstreren van alternatieve visserijtechnieken;
- de exploratie van alternatieve visgronden en doelsoorten;
- bestuderen, uittesten en introduceren van milieu-vriendelijke aanpassingen aan vistuig;
- de selectiviteit van het vistuig;
- het verbeteren van de kostenstructuur van rederijen;
- technieken voor kwaliteitsbepaling van visproducten;
- veiligheid in de zeevisserij;
- vegetale technieken voor herstel van beschadigde oevers,
- beheersplannen voor de sector van de viskwekerij ondersteunen waarbij de volgende doelstellingen beoogd worden: het met elkaar in verband brengen van de verschillende actoren die betrokken zijn bij de sector van de viskwekerij, bescherming van het watermilieu en van de natuurlijke ecologische processen (levenscyclus van de vissen, voortplanting, enz.), ...
- ...

De proefprojecten moeten innovatief zijn, een wetenschappelijke opvolging kennen en bijdragen tot een visserij met een goed imago, een kwalitatief hoogstaand product en een vloot die voorbereid is op de uitdagingen van de toekomst.

2.3.3.6 Maatregel 3.6: Aanpassing voor omschakeling van vissersvaartuigen (Art. 42)

In het kader van deze maatregel kan steun aangevraagd worden voor de ombouw en aanpassing van vissersvaartuigen in functie van alternatieve activiteiten:

- onderhoud en bevoorrading ten behoeve van offshore activiteiten (bvb. windmolenparken);
- activiteiten op zee met particulieren (bvb. (visserij)toerisme, duikers, zeevogeltellingen, begrafenissen op zee...);
- activiteiten aan wal, in of nabij de haven (tentoonstellingsruimte, meetingruimte, lokalen voor luidruchtige activiteiten...);
- opleiding-, onderzoek- en/of inspectie.

2.3.4 Prioritair zwaartepunt 4: Duurzame ontwikkeling van de visserijgebieden

2.3.4.1 Maatregel 4.1: Ontwikkeling van visserijgebieden (Art.43-45)

In deze ontwikkelingsstrategie kunnen oa volgende thema's aan bod komen:

- gecombineerde beroepsactiviteit voor vissers: dit thema doelt op het faciliteren van het combineren van het beroep van visser met alternatieve beroepsactiviteiten. Dit betekent onder meer dat er visserijactiviteiten dienen ontwikkeld te worden die part-time rendabel zijn. Een mogelijkheid die hier moet onderzocht worden is het omvormen van intensieve hobbyvisserij naar part-time commerciële visserij. Dit zou tevens het visserijbeheer verbeteren;
- het bieden van meerwaarde aan visserijproducten: bepaalde visserijproducten (bvb. grijze garnaal) worden over grote afstanden getransporteerd voor verwerking. Dit thema dient oplossingen te zoeken voor lokale verwerking;
- infrastructuur kleinschalige visserij (instandhouding vistrap): de visserij biedt een meerwaarde aan kustgemeenten en lokale vismarkten (bvb. Oostendse vistrap) spelen daar een belangrijke rol in. Het in stand houden of nieuw inrichten van dergelijke infrastructuur is van belang voor het in stand houden van de kustvisserij. Dit thema dient hierop in te spelen;
- interregionale samenwerking: bedoeling is oa samen te werken met de Zeeuwse mari- en aquacultuur ter verspreiding van goede praktijken;
- promotie van het visserijberoep: dit thema streeft de promotie na van het vissersberoep met speciale aandacht voor vrouwen en dient tevens het belang van de duurzaamheid van visserijactiviteiten in het licht te zetten. Derhalve kan dit thema een puur promotie karakter hebben maar kan ook gewerkt worden aan initiatieven binnen het onderwijs en de vissersgemeenschap;
- bescherming van het milieu in visserijgebieden: met speciale aandacht voor initiatieven gericht op het beperken van de negatieve milieu-impact van visserij gerelateerde activiteiten aan wal;
- bescherming en verbetering van het natuurlijke erfgoed;
- de stimulering van het mariene- en ecotoerisme.

Ook andere thema's en maatregelen die passen binnen de maatregelen van het EVF kunnen door de plaatselijke groepen in hun ontwikkelingsstrategie opgenomen worden.

Volgende actoren kunnen meewerken aan de opstelling van een ontwikkelingsstrategie en/of projecten indien in het kader van deze maatregel: beroepsverenigingen, natuurverenigingen, actoren in de toeristische sector, ...

2.3.5 Prioritair zwaartepunt 5: Technische bijstand

2.3.5.1 Maatregel 5.1: Technische bijstand (Art. 46)

De technische bijstand zal worden aangewend om de uitvoering van het programma, het toezicht erop en de evaluatie ervan mogelijk te maken, evenals de communicatie rond het programma in de meest ruime zin.

3 De juridische en beleidsmatige randvoorwaarden.

Conform de SMB Richtlijn 2001/42/EC en de omzettingen voor de federale, de Vlaamse en de Waalse bevoegdheden, wordt in deze sectie een overzicht gegeven van zowel de juridische als de beleidsmatige randvoorwaarden die van belang zijn bij de opmaak van een milieubeoordeling. Gezien in deze studie een globaal beleidsprogramma geëvalueerd wordt, zal de milieubeoordeling vnl. neerkomen op het aangeven van een lijst van relevante wetgeving en het juridisch beleidskader, waar (mogelijks) aandacht aan zal moeten besteed worden.

➤ Kaderrichtlijn Water (KRW):

De Europese Kaderrichtlijn Water (2000/60/EG) is van kracht sinds 22/12/2002 en vormt het raamwerk voor het integraal waterbeleid van de Europese Unie en haar lidstaten. De KRW heeft als doel een Europees kader te scheppen voor de bescherming en verbetering van het water van de lidstaten.

Dankzij deze reglementering zouden alle Europese wateren tegen 2015 in goede toestand moeten verkeren. De KRW is ter bescherming en verbetering van de kwaliteit van het zoetwater, maar is juridisch ook van toepassing in de kustwateren (1 zeemijl) voor wat de goede toestand betreft (ecologie en chemie) en in de territoriale wateren (tot 12 zeemijl) voor wat de chemische toestand betreft.

Voor Vlaanderen gebeurt de omzetting van deze richtlijn via het Decreet Integraal Waterbeleid van 18 juli 2003 (gepubliceerd op 14-11-2003). Voor Wallonië is de omzetting terug te vinden in het Besluit van de Waalse Regering tot wijziging van het regelgevend deel van Boek II van het Milieuwetboek (gepubliceerd op 30-05-2007)¹⁷. Voor het Brussels hoofdstedelijk gewest is er de ordonnantie tot opstelling van een kader voor het waterbeleid (gepubliceerd 03-11-2006).

➤ Gemeenschappelijk Visserijbeleid = GVB

Het Gemeenschappelijk Visserijbeleid (GVB) is het Europees instrument voor management van de visserij en de aquacultuur.

Het GVB zorgt voor een duurzame exploitatie van de levende aquatische rijkdommen. De EU hanteert een voorzorgsaanpak om deze rijkdommen te beschermen en in stand te houden en het effect van de visserijactiviteiten op het mariene ecosysteem zo gering mogelijk te houden.

De doelstelling is om het visserijbeleid te bepalen door de toestand van het ecosysteem (bottom-up benadering), en niet door de behoeften van de mens (top-down benadering). Dit moet op de lange termijn resulteren in efficiëntere visserijactiviteiten, binnen een economisch leefbare en competitieve visserij en aquacultuur. Hierbij wordt gestreefd naar een redelijke levensstandaard voor iedereen die van de visserij afhankelijk is en met aandacht voor de belangen van de consument.

¹⁷ Wat betreft de monitoring van de toestand van het tot drinkwater verwerkbaar water, van het grondwater en van sommige beschermde gebieden.

Om ervoor te zorgen dat de visserijdruk niet groter is dan wat de visbestanden aankunnen, zijn er in het kader van het GVB instandhoudingmaatregelen getroffen, zoals Totaal Toegestane Vangsten (TTV = TAC, Total Allowable Catches), beperking van de visserijinspanning en technische maatregelen. Tevens zijn de vissers verplicht om hun vangsten en hun aanvoer te melden.

Het GVB omvat ook maatregelen om de milieueffecten van de visserij te beperken. Het gaat daarbij om de bescherming van niet-doelsoorten (zeezoogdieren, kwetsbare visbestanden, niet-commerciële soorten, jonge vissen, enz....) en kwetsbare habitat. Dit kan bvb door het voorkomen en beperken van de bijvangst en teruggooi. Het beschermen van kwetsbare habitat kan via het instellen van maatregelen om destructieve vismethoden uit te bannen.

➤ Het OSPAR Verdrag

Het OSPAR Verdrag is het Verdrag betreffende de bescherming van het mariene milieu in het noordoostelijk deel van de Atlantische oceaan en vervangt het Oslo en Parijs verdrag en werd aangenomen op 22 september 1992. Na ratificatie door de ondertekenende staten, trad het Verdrag in werking in 1998.

De belangrijke doelstellingen van dit verdrag zijn:

- Het voorkomen en beëindigen van de verontreiniging van het mariene milieu
- Het beschermen van het zeegebied tegen de nadelige effecten van menselijke activiteiten ten einde de gezondheid van de mens te beschermen en het marien ecosysteem in stand te houden en, wanneer uitvoerbaar, aangetaste zeegebieden te herstellen

In 1998 is Bijlage V bij het verdrag aangenomen die betrekking heeft op de bescherming en het behoud van ecosystemen en de biodiversiteit ¹⁸. Een van de belangrijkste aanbevelingen van het OSPAR Verdrag is het oprichten van een netwerk van mariene beschermde gebieden (MPA's = marine protected area's). Hiervoor werden een aantal criteria opgesteld, met o.a. een lijst met de te beschermen habitat en soorten (zie Annex 1).

Voor het NOP is binnen het OSPAR Verdrag de strategie 'Bescherming en behoud van de mariene biodiversiteit en ecosystemen' van specifiek belang. Belangrijke elementen hieronder zijn:

1. Ecologische kwaliteitsobjectieven (EcoQO's): ter ondersteuning van de ecosysteembenadering van het management van de menselijke activiteiten is er een pilootproject m.b.t. kwaliteitsdoelstellingen voor de Noordzee opgestart (OSPAR, 2005)
2. Species en habitat: op basis van de assesment van species en habitat (bedreigd of in afname) worden programma's en maatregelen ontwikkeld ter bescherming van deze species en habitat
3. Mariene beschermingsgebieden (= MPA's): het ontwikkelen van een coherent ecologisch netwerk van MPA's

¹⁸ Voor België is dit omgezet met de wet van 6 maart 2002 (gepubliceerd in het BS 23 september 2005) houdende instemming met de Bijlage V en met het Aanhangsel 3 bij het Verdrag inzake de bescherming van het marien milieu van de Noordoostelijke Atlantische Oceaan (Parijs 1992), gedaan te Sintra op 23 juli 1998.

4. Menselijke activiteiten: menselijke activiteiten in OSPAR gebieden, die mogelijk een negatief effect hebben op het gebied, worden geëvalueerd en er worden programma's of maatregelen ontwikkeld om de negatieve invloeden te voorkomen of te beperken.

De wet Marien Milieu of MMM-wet (20 januari 1999) geeft voor België de uitvoering aan o.a. het OSPAR Verdrag. De MMM-wet maakt het mogelijk beschermde mariene gebieden op zee in te stellen, de fauna en flora op zee te beschermen en de biodiversiteit te behouden en te stimuleren. De MMM-wet introduceert de objectieve aansprakelijkheid bij schade en milieuverstoring in de zeegebieden en koppelt een vergunning of machtiging voor bestaande en nieuwe activiteiten op zee aan een voorafgaande milieu-effectenbeoordeling.

De MMM-Wet geeft uitvoering aan diverse internationale verdragen en richtlijnen, zoals het Biodiversiteitsverdrag en het Verdrag inzake de bescherming van het mariene milieu van de Noordoostelijke Atlantische Oceaan (OSPAR). De MMM-wet geeft tevens uitvoering aan de Europese Habitat- en Vogelrichtlijnen, en geeft de mogelijkheid om beschermde gebieden van verschillende types aan te duiden: van integrale mariene reservaten tot bufferzones waar bepaalde activiteiten meer beperkt worden. Daarnaast wordt in deze wet de basis gelegd voor het beschermen van bepaalde mariene soorten en het nemen van specifieke maatregelen voor deze soorten¹⁹.

➤ EU Vogelrichtlijn (Council Directive 79/409/EEC) en de EU Habitatrichtlijn (Council Directive 92/43/EEC): Natura 2000 sites

In uitvoering van internationale verdragen en Europese richtlijnen wordt op Europees niveau gewerkt aan een netwerk van natuurgebieden dat bijzondere en bedreigde habitats en soorten moet veiligstellen. Daartoe worden binnen elk van de landen van de Europese Gemeenschap "speciale beschermingszones" aangeduid die samen het Natura 2000-netwerk vormen.

Het netwerk is de hoeksteen van het Europees natuurbeleid. Door middel van Natura 2000 wil Europa de biodiversiteit, dit is het geheel aan soorten en habitat, in haar lidstaten behouden.

De Natura 2000 gebieden zijn van rechtsreeks belang voor zowel aquacultuur als voor visserij. De beschermingsstatus die deze gebieden genieten, legt een aantal gebod- en verbodbepalingen op waarvan enkel bij hoge uitzondering kan worden afgeweken. In het geval een uitzondering wordt toegestaan moet een **milieu-effectrapport** (project MER) of een **passende beoordeling** worden opgemaakt.

Europa heeft in België, Vlaanderen en Wallonië samen, ongeveer 450 Natura 2000 sites aangeduid. Recent werden op basis van het KB van 14 oktober 2005, vijf nieuwe gebieden afgebakend op het Belgisch deel van de Noordzee (BDNZ): drie Vogelrichtlijn gebieden en twee Habitatrichtlijngebieden (zie verder 6.2).

Voor een gedetailleerd overzicht van de Natura 2000 sites wordt verwezen naar de Natura 2000 websites ontwikkeld per regio; deze geven een overzicht van de context van Natura 2000²⁰ per regio.

➤ Europese mariene Strategie (EMS)

¹⁹ Voor een gedetailleerde beschrijving van deze wet en de uitvoeringsbesluiten, zie

www.mumm.ac.be/NL/Management/Law/national.php

²⁰ Natura 2000 website (www.natura2000benefits.org/index.htm)

Richtlijngebieden in Vlaanderen <http://geo-vlaanderen.gisvlaanderen.be/geo-vlaanderen/natura2000/>

Richtlijngebieden in Wallonië <http://mrw.wallonie.be/dgrne/sibw/sites/Natura2000/home.html>

De Europese mariene strategie is één van de zeven thematische strategieën uit hoofde van het zesde Milieuactieprogramma dat in 2002 is aangenomen.

De Europese Commissie heeft op 24 oktober 2005 een voorstel uitgebracht voor een Kaderrichtlijn Mariene Strategie, om duurzame bescherming van de Europese zeeën en oceanen te bereiken.

Op 11 december 2007 heeft het Europees parlement ingestemd met de Kaderrichtlijn Mariene Strategie. De Kaderrichtlijn verplicht landen om maatregelen te nemen die een achteruitgang van het mariene milieu tegengaan. Dit gebeurt bvb. door voorwaarden te stellen aan de activiteiten op de Noordzee. Met de Kaderrichtlijn willen de Europese Lidstaten de oceanen en zeeën voor huidige en toekomstige generaties veilig, proper en productief houden.

Met het uitbrengen van deze Kaderrichtlijn, wil men komen tot een duurzame milieutoestand van alle Europese mariene wateren²¹. Bescherming en herstel van de zeeën mag echter niet ten koste gaan van economische activiteiten.

De kaderrichtlijn vervult aldus een dubbele functie:

- bescherming van de zee en
- waarborgen dat de economische activiteiten tussen nu en 2021 een duurzaam karakter krijgen (gebruik en bescherming in balans).

Om dit doel te realiseren, moeten mariene regio's worden ingesteld, waarin lidstaten met elkaar gaan samenwerken. De kaderrichtlijn beveelt aan om zoveel mogelijk gebruik te maken van bestaande regionale zeeconventies. Elke lidstaat moet een eigen mariene strategie opstellen die verband houdt met de mariene regio waartoe zijn gebied behoort. Lidstaten hebben tot 2015 de tijd om samen met buurlanden en gebruikers (visserij, scheepvaart, windparken, olie- en gasindustrie en recreatie) een strategie op te stellen en maatregelen te ontwikkelen om het marien milieu op peil te houden of te verbeteren.

➤ Nationale Biodiversiteitstrategie 2006-2016

Het Verdrag betreffende Biologische Diversiteit (Rio, 1992) werd door België geratificeerd op 22 november 1996. Art. 6 van dit Verdrag vermeldt dat elk land die het Verdrag ondertekent, nationale strategieën, plannen of programma's moet ontwikkelen voor het behoud en het duurzame gebruik van de biodiversiteit. Verder moeten de landen het behoud en het duurzame gebruik van biodiversiteit in de mate van het mogelijke integreren in relevante sectorale en sectoroverschrijdende plannen.

Teneinde de doelstelling om:

- de achteruitgang van de biodiversiteit een halt toe te roepen tegen 2010 te realiseren,
- het Verdrag betreffende Biologische Diversiteit te implementeren en
- een geïntegreerd nationaal antwoord te formuleren op de talrijke milieuovereenkomsten en verdragen,

stelde België zijn 'Nationale Belgische Biodiversiteitstrategie 2006-2016' op (De Belgische Nationale Biodiversiteitstrategie, 2006). Deze strategie is een kaderdocument ontwikkeld in nauwe samenwerking met diverse betrokkenen. Ze definieert een gamma van 15 strategische doelstellingen en 78 operationele doelstellingen betreffende biodiversiteit.

Concrete acties zijn hier niet in opgenomen, deze worden in een latere fase ontwikkeld en goedgekeurd tijdens de implementatieprocedure. Belangrijk is om te benadrukken dat de Gewesten en het Federale niveau

²¹ Geografische afbakening: EU lidstaten grenzend aan Arctische zee, Noord Oost Atlantische Oceaan, Oostzee, Middellandse zee en de zwarte zee en alle niet-EU lidstaten die grenzen aan bovenstaande gebieden.

hun plannen en programma's al ontwikkeld hebben, dat reeds concrete acties werden ondernomen en dat diverse operationele doelstellingen van het Nationale Biodiversiteitstrategie bijgevolg reeds (gedeeltelijk) geïmplementeerd werden.

De door de Europese Commissie opgestarte "Biodiversity Action Plans" (BAPs) voorziet één BAP specifiek gericht op de zeevisserij. Om het beoogde herstel van de mariene biodiversiteit te realiseren, voorziet het BAP de reductie van een aantal visserijactiviteiten (zo begeleide afbouw vissersvaartuigen) en een reductie van de ongewenste neveneffecten (bijvangst van zeevogels en zeezoogdieren, teruggooi ondermaatse vis, enz...).

➤ Watergebieden volgens RAMSAR

Waterrijke gebieden behoren overal ter wereld tot de meest bedreigde ecosystemen, o.m. wegens het delicate evenwicht tussen het kwalitatieve en het kwantitatief behoud van de watervoorraden en het duurzaam gebruik ervan. Vele sectoren – zoals landbouw, visserij, industrie, recreatie – maken immers in toenemende mate aanspraak op water en de waterrijke gebieden; natuurwaarden die gebonden zijn aan deze 'wetlands' komen hierdoor onder steeds grotere druk te staan; dit betreft vaak kwetsbare biotopen en kritische of zeldzame soorten die weinig uitwijkmogelijkheden hebben.

De teloorgang en de bedreiging van zoveel waterrijke gebieden waren de aanleiding tot het ontstaan van de Ramsar Conventie. De Ramsar Conventie is het oudste internationale verdrag op het gebied van de natuurbescherming (dateert van 2 februari 1971) en richt zich op het wereldwijd behoud en duurzaam beheer van wetlands. Een Vogelrichtlijngebied dat als Ramsargebied is aangewezen, krijgt een hogere beschermingsstatus. Beheerders benadrukken deze status in communicatie met overheden en andere betrokken partijen.

In België zijn er zes Ramsargebieden:

- Eén valt onder de federale bevoegdheid: de Vlaamse Noordzee-banken
- Vier vallen onder Vlaamse bevoegdheid: de IJzervallei, het zwin, de Kalmthoutse heide, de schorren van de Beneden-Zeeschelde
- Eén valt onder Waalse bevoegdheid: de moerassen van Harchies

➤ Technische maatregelen voor vistuig:

Op de visserij in de EU-wateren en voor EU schepen in internationale wateren zijn verschillende technische verordeningen van toepassing, een voor elk van de zone van de Middellandse Zee, de Noordzee (inclusief Kattegat en Skagerrak), de Atlantische oceaan, de Oostzee en Antarctische wateren.²²

Verordening (EC) No 850/98 van 30 maart 1998 staat in voor het behoud van het visbestand door technische maatregelen ter bescherming van jonge mariene organismen.

Een andere verordening betreft de technische maatregelen voor de vangst van over grote afstanden trekkende visbestanden overal ter wereld. Tot slot zijn in de Verordening over jaarlijkse TAC's en quota,

²² Verordening van de Raad no. 1626/1994, Verordening van de Raad no. 850/1998, Verordening van de Raad no. 88/1998 en Verordening van de Raad no. 600/2004.

technische maatregelen voor het NAFO²³-gebied opgenomen. Elke reeks maatregelen is afgestemd op de specifieke kenmerken van het betrokken gebied.

Gezien de aard van de visserijsector en het feit dat in de loop van de jaren de wateren onder jurisdictie van de EU zijn uitgebreid, is het niet verwonderlijk dat de technische regelgeving als totaal het resultaat is van een aantal ad hoc maatregelen. Tot voor kort bestond bijvoorbeeld de belangrijkste wetgeving voor de Noordzee uit een aantal regels waarmee was begonnen in 1986. Na ongeveer twintig wijzigingen is deze verordening in 1997 vervangen door een nieuwe verordening ([nr. 850/1998](#)), die in het jaar 2000 van toepassing werd. De regels zijn vereenvoudigd en aangepast aan de huidige behoeften van de sector en beter afgestemd op de bevordering van de visstand.

➤ De plannen van de EC ivm discard ban

Op 31 januari 2008 heeft het Europees Parlement een resolutie aanvaard in het kader van het verminderen van ongewenste bijvangsten en het elimineren van de teruggooi. (A policy to reduce unwanted by-catches and eliminate discards in European fisheries, INI/2007/2112).

Het Europees parlement legt de nadruk op het feit dat ongewenste bijvangst en teruggooi zowel een ernstige milieu problematiek, als een economische problematiek vormen. Enerzijds zijn bijvangst en teruggooi een belangrijke oorzaak van de verstoring van het ecosysteem, anderzijds zijn ze één van de belangrijkste oorzaken van de verarming van de visbestanden, waarvan sommige met een hoge commerciële waarde, zoals kabeljauw. Het parlement is overtuigd dat de afname van teruggooi kan gebeuren door een beperking van de visserijinspanning in zijn geheel, gepaard gaande met een verbetering van de visserijtechnieken. Een afname van de visserijdruk kan resulteren in een significante verbetering van de visserijindustrie, waardoor bedreigde stocks zich kunnen herstellen en opnieuw productiever worden. Evenzo kan een beperking op de bijvangst en de teruggooi een tijdsbesparend effect hebben op het sorteren van de vangst. Programma's betreffende de beperking van de bijvangst en de teruggooi moeten volledig geïntegreerd worden in het beleid van de Europese Commissie in het kader van duurzaam management van de visserijsector.

➤ Ascobans

Ascobans is een overeenkomst betreffende de instandhouding van kleine walvisachtige in de Oostzee en de Noordzee en trad in werking in 1994. Deze 'Convention on Migratory Species' (CMS) is de enige UN-conventie ter bescherming van dolfinen en walvissen tijdens hun migratie routes tussen hun voedingsgebieden en de gebieden waar hun kalveren geboren worden en opgroeien. De rol van CMS is vooral deze van 'global agent' met als doel het verminderen en voorkomen van bedreigingen t.o.v. deze dieren en hun habitat in de oceanen en rivieren.

Tien landen, waaronder België hebben deze Agreement al ondertekend. Op 3 februari 2008 is er een aanhangsel aanvaard waarbij de regio waarbinnen ASCOBANS van toepassing is, is uitgebreid met een deel van de noord oost Atlantische oceaan.

²³ NAFO-gebied = Northwest Atlantic Fisheries Resources

➤ Kyoto Protocol

Het Kyoto Protocol is een internationaal Raamverdrag van de Verenigde Naties betreffende Klimaatverandering met als doelstelling het terugdringen en het verminderen van de productie en uitstoot van broeikasgassen. Het akkoord dateert van 1997 en trad in werking op 16 februari 2005. In het kader hiervan heeft België zich ertoe verbonden om tussen heden en de periode 2008-2012, de uitstoot van broeikasgassen te verminderen met 7,5%.

4 De SMB en de alternatieven.

Het bepalen van alternatieven is een onderdeel van de SMB. Het overwegen van alternatieve manieren om een plan of programma te realiseren kan vaak resulteren in een beperking van de negatieve impacten op het milieu.

Echter, gezien de Verordening EC 1198/2006 en de Verordening 498/2007 het kader vormen waarbinnen het EVF de prioritaire zwaartepunten en de maatregelen beschrijft, schetst dit kader eveneens het bereik waarbinnen de alternatieven gedefinieerd kunnen worden. Hierdoor wordt het formuleren van alternatieven redelijk beperkt.

Dit brengt met zich mee dat bij het overwegen van alternatieve maatregelen, het NOP geen prioriteiten in overweging kan nemen die niet voldoen aan de EU financieringscriteria. Tevens is het niet toegestaan om binnen het NOP overlappende financiering te hebben met andere EU programma's noch met parallel lopende nationale programma's.

Bij het opstellen van de details en de kenmerken van de maatregelen van het NOP werden significant pogingen ondernomen om te verzekeren dat waar mogelijk, de milieuoverwegingen op de besluitvorming invloed hadden (zie onderdeel 6).

Bij de bespreking van de analyse van de effecten op het milieu wordt de afweging voor mogelijke alternatieven gemaakt (zie onderdeel 6).

5 Identificatie van de belangrijkste milieuaspecten gekoppeld aan het NOP: een beschrijving van de actuele toestand

Dit onderdeel van de studie verstrekt informatie betreffende de belangrijkste milieuaspecten relevant voor het NOP van de Belgische visserijsector 2007-2013. De gegevens hieronder beschreven worden per milieudiscipline behandeld, zoals beschreven in:

- Federaal: Bijlage II van de wet van 13 februari 2006,
- Vlaams: art. 4.2.8 van het Vlaams Decreet van 27 april 2007
- Waals: boek I van het Milieuwetboek, deel V, hoofdstuk 2, art. D56 §3

Hierbij wordt de opmerking gemaakt dat dit onderdeel geen volledig gedetailleerd overzicht geeft van alle milieuproblematiek mogelijk gerelateerd aan de uitvoering van het NOP. Het is veeleer een beschrijving van de 'key points'.

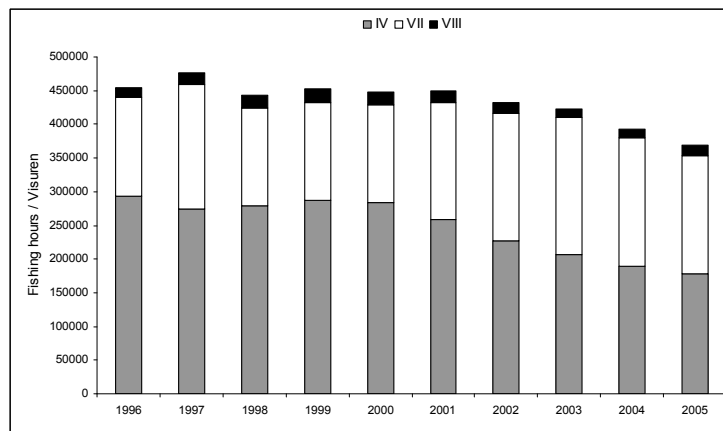
Vooraleer men kan nagaan wat de impact is op het milieu van een maatregel, is het nodig om inzicht te krijgen in de relevante bestaande milieukenmerken. De gegevens hieromtrent zullen weergegeven worden per milieu discipline zoal beschreven in de federale, Vlaamse en Waalse regelgeving. Gelieve nota te nemen van het feit dat deze sectie niet bedoeld is om een gedetailleerd overzicht te geven van alle milieu knelpunten in relatie tot het NOP, maar eerder een samenvatting is van de belangrijkste punten.

5.1 Biodiversiteit, fauna en flora

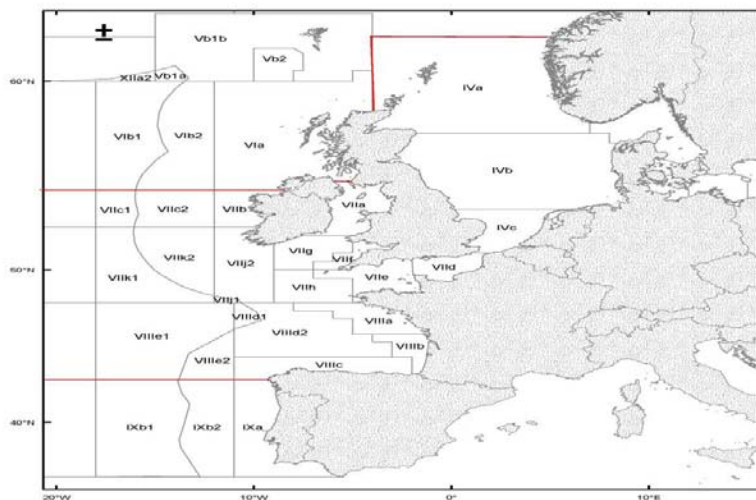
Visbestanden & aanvoer

Figuur 5.1 geeft een overzicht van het totaal aantal visuren per ICES gebied (Figuur 5.2) voor de Belgische vloot over de periode 1996-2005. Alle type visserijen zijn inbegrepen in de waarden, maar gezien de Belgische vloot hoofdzakelijk uit boomkorvaartuigen bestaat, is de evolutie van het aantal visuren indicatief voor de boomkorvloot. De totale visserijinspanning is over de periode van 1996 tot 2005 met gemiddeld 17,5% gedaald. De boomkorvloot is gericht op platvissoorten en bijgevolg worden er hoofdzakelijk demersale soorten aangevoerd. Pelagische soorten worden soms bijgevangen, maar hun aandeel in de totale aanvoer is te verwaarlozen.

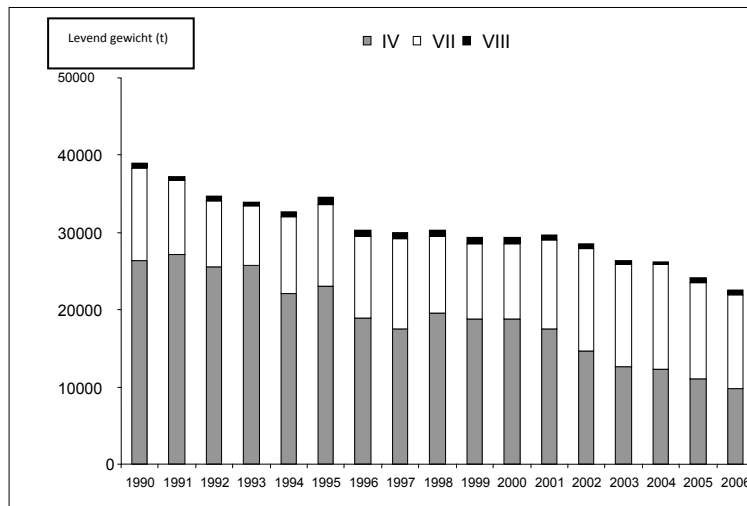
De aanvoer van voornamelijk demersale soorten (uitgedrukt in levend gewicht) is met 40% afgenomen in 2006 ten opzichte van 1990 (Figuur 5.3). Het grootste gedeelte van de aanvoer was traditioneel afkomstig van de Noordzee, maar momenteel is het aandeel van de aanvoer uit de Westelijke Wateren even groot als uit de Noordzee.

Figuur 5.1 – Evolutie van de visserijinspanning per ICES gebied. (Bron: Dienst Zeevisserij, België, Oostende).

Figuur 5.2: De ICES gebieden (IV = Noordzee; VII = de Westelijke wateren; VIII = de Golf van Biskaje).

Figuur 5.3 – Evolutie van de Belgische aanvoer per ICES gebied. Gezien de Belgische vloot voornamelijk gericht is op platvissoorten bestaat de aanvoer hoofdzakelijk uit **demersale** soorten (Bron: FAO officiële statistieken).

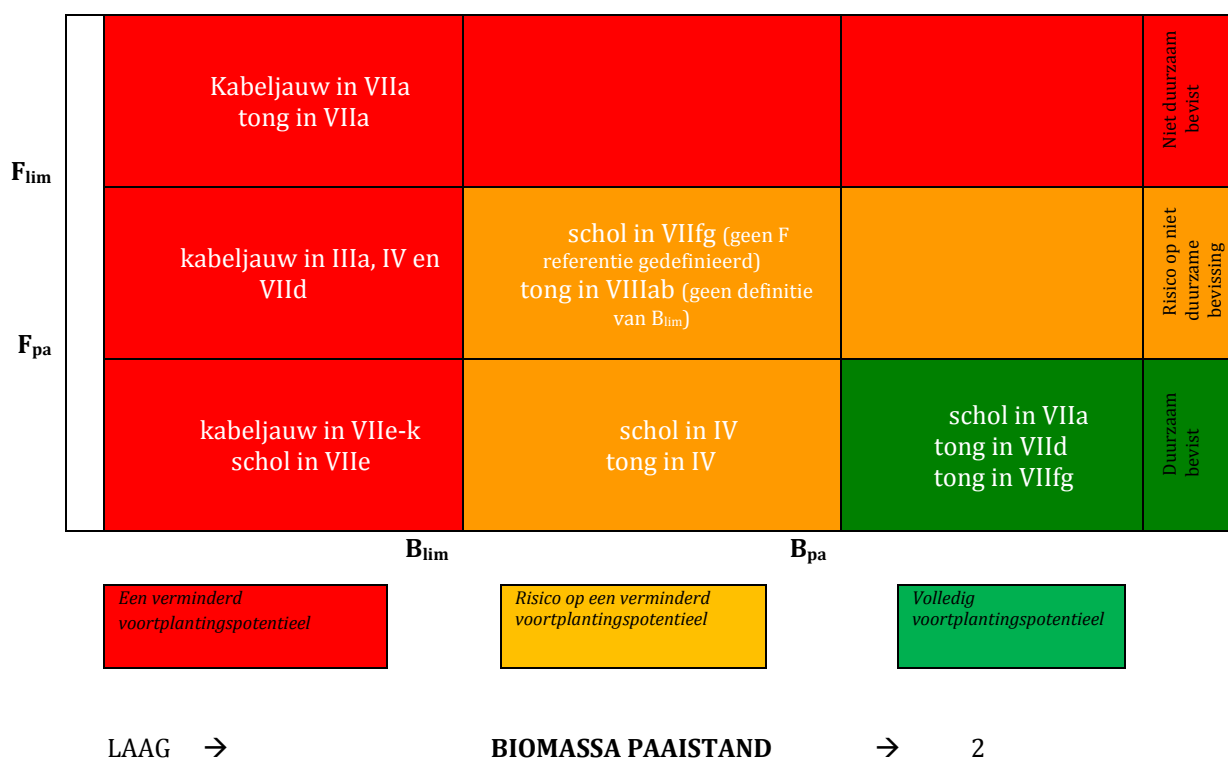
Ander belangrijke soorten die worden aangevoerd zijn kabeljauw en grijze garnaal uit de Noordzee, roggen en zeeduivel uit de Westelijke Wateren en zeeduivel uit de Golf van Biskaje. Management en controle op visbestanden in de Belgische wateren, gebeurt via de Totaal Toegestane Vangsten, TTV's (= Total Allowable Catch, TAC). De TTV's worden op jaarbasis herzien, gebaseerd op een continu wetenschappelijk onderzoek en monitoring. TTV's zijn een centraal gegeven in het Europees beleid en op basis hiervan beheren de Lidstaten elk de aan hen toegekende quota.

Bijkomende maatregelen naast de TTV's om bepaalde visbestanden te beheren, zijn technische maatregelen: minimum aanvoerlengte, minimum maaswijdte, enz. Het doel van aanvullende maatregelen is om bepaalde bestanden die onder de veilige referentiewaarden liggen, terug op te bouwen. Voor het kabeljauwbestand dat onder een herstelplan valt, heeft dit nog niet geleid tot een herstel van het bestand. Omdat het kabeljauw bestand onder te grote druk staat, werd vanaf 15 november 2007 de visserij op kabeljauw in de Noordzee en de Keltische zee werd gesloten. Bovendien is recent vastgesteld dat het herstel van het zwaar onder druk staande kabeljauwbestand veel te traag verloopt. Naar aanleiding van dit gegeven zal de EC het herstelplan aanpassen en op een aantal punten aanscherpen. Alleen in de Noordzee ging het iets vooruit met de kabeljauw. De Belgische vloot heeft geen gerichte visserij op kabeljauw en vist slecht een fractie van de TAC op, als bijvangst.

De visserijactiviteiten hebben ook een impact op de mariene biodiversiteit in ruimere zin, hetzij direct (door overmatige bevissing van de soorten waarop de visserij toegespitst is), hetzij indirect (door de ongewilde bijvangst van bvb. zeezoogdieren, niet-commerciële vissoorten, door fysische verstoring van de zeebodem en door schade aan biogene structuren, zoals wormbedden en koraalriffen).

Onderstaand diagram (figuur 5.4) geeft een voorbeeld van een indicator waarbij enkele commerciële visstocks binnen en buiten veilige referentiewaarden vallen (waar er een referentiewaarde bestaat), in een aantal ICES gebieden voor de situatie in 2007. Deze indicator drukt uit hoe de toestand is van de exploitatiebronnen van de zeevisserij in verhouding tot hun natuurlijke draagkracht, en geeft aldus en inzicht

in de graad van duurzaamheid van de visserij. De rode blokken zijn een weergave van visbestanden die zwaar onder druk staan, visbestanden die in de groene blokken voorkomen, zijn 'veilig'.

Figuur 5.4: Een voorbeeld van enkele commerciële visstocks binnen en buiten veilige referentiewaarden.

Jaarlijks voert ICES op vraag van o.a. de EC en de NEAFC, assessments uit op de status van de visbestanden in functie van het verlenen van advies voor toekomstige vangstinspanningen (ICES, 2007). Op basis van de resultaten van deze assessments zijn voor een aantal visbestanden die onder zware druk stonden, noodmaatregelen en herstelplannen opgesteld (bv. kabeljauw). Voor deze visbestanden zijn sinds 2003 de TTV's en de limiet vissterfte (F_{lim}) gekoppeld aan 'effort control' maatregelen zoals het aantal zeedagen. De toestand van de visbestanden in de Noordzee is vergelijkbaar met die in de aangrenzende gebieden. Ook in de Baltische Zee, de Ierse Zee, de Keltische Zee en de Golf van Biskaje vertoont een overgrote meerderheid van de visbestanden tekenen van overbevisning (ICES, 2005; ICES 2007). Symptomatisch hiervoor is het groot aantal visbestanden waarvoor de voorbije jaren beheers- en herstelplannen werden ingevoerd (ICES, 2007).

Om de evolutie van de biomassa (SBB) van de grijze garnaal te volgen, wordt gebruik gemaakt van de 'landings per unit of effort' (LPUE). De gegevens wijzen op een neerwaartse trend vanaf de late jaren 70 tot het einde van de jaren 90. Sinds begin 2000 is dit verval gestabiliseerd en varieert de LPUE rond lagere niveaus. Het bestand aan grijze garnaal wordt door technische maatregelen beïnvloed. Voor de grijze garnaal bestaan geen TTV's.

Het is niet duidelijk welke invloedsfactoren verantwoordelijk zijn voor de klaarblijkelijke afkalving van de garnaalpopulatie in de Belgische wateren. Enkele aanvaardbare hypothesen zijn: een verminderd voortplantingspotentieel t.g.v. verontreinigende stoffen die een negatieve impact hebben op de voortplanting,

regressie van het areaal en/of de kwaliteit van de kweekgebieden, een verschuiving van de populatie naar het noorden (t.g.v. opwarming zuidelijke Noordzee), of een combinatie van twee of meer van deze factoren.

Bijvangst (By-catch)

Boomkorvisserij is een typische gemengde visserij. Initieel is ze gericht op het vangen van pladijs, tong, schar, tarbot en griet. Daarnaast wordt deze methode gekenmerkt door een grote bijvangst van zowel commerciële als niet-commerciële soorten. Het totale aantal commerciële soorten gevangen door de boomkorvloot loopt op tot 40 soorten (o.a. schol, kabeljauw, rog, wijting, poon, mul, zeeduivel, tongschar, Noorse kreeft, krab, etc.)

Bijvangsten in de visserij kunnen onderscheiden worden in:

- ondermaatse commerciële vissoorten (bvb. kleine schol en kabeljauw in de boomkorvisserij),
- commerciële vis die niet mag worden aangeland i.v.m. quota,
- commerciële soorten met een lage economische waarde (bvb: schelvis, heek, wijting).
- niet-commerciële vissoorten,
- zeezoogdieren
- ongewervelden,
- afval.

Ongewenste Bijvangsten vormen voor de visser uitsluitend een last. De verwerking van de vangst duurt langer en door bijvangsten zoals zeesterren of stenen, wordt de vangst vaak beschadigd. Belangrijker nog is dat de vangst van ondermaatse vis bijdraagt aan de overbevissing en dat de vangst en sterfte van demersale soorten het bodemleven negatief beïnvloeden.

Bij de platvis boomkorvisserij worden hoofdzakelijk netten gebruikt met een maaswijdte van 80mm deze maaswijdte is uitermate geschikt voor het vissen op tong, maar te klein om te voorzien in het 50% retention voor pladijs. Alle pladijs onder minimum grootte van 27 cm (1-2jr oud) komen terecht in de teruggooi. Het meeste van deze bijvangst overleeft niet, ofwel t.g.v. de beschadiging door het net tijdens bevissing of tijdens de sortering aan boord. Er is ook scholvisserij met 100 en 120 mm.

Zeezoogdieren worden niet of amper beïnvloed door de boomkorvisserij. Bij warrelnetvisserij is de bijvangst van de zeezoogdieren sterk afhankelijk van het type visserij. Recreatieve strandvisserij, gericht op tong, vormt in het voorjaar een probleem (Depestele, J. et al, WAKO, in prep.).

Een aanzienlijk neven effect van de boomkorvisserij (zowel platvis als garnaal) is de invloed op de zeevogelpopulatie ten gevolge van de hoge teruggooi²⁴. De warrelnetvisserij heeft amper een effect gezien de lage teruggooi. De bijvangst in dergelijke netten kan voor duikende soorten wel belangrijk zijn, hoewel hier geen kwantitatieve gegevens over beschikbaar zijn. Voornamelijk meeuwensoorten, die zich ophouden in de kustzone, zijn hierdoor beïnvloed (Depestele, J. et al, WAKO, in prep.).

Zeebodem

De fysische verstoring teweeggebracht door de boomkorvisserij en de bodemvistechieken in het algemeen, beïnvloedt de habitat en de bijhorende fauna en flora. De invloed is vooral terug te vinden in een verstoring van het sedimentsubstraat, het vernietigen van grote fysische kenmerken en structuren, afname

²⁴ Met name door de teruggooi van rondvissoorten en snij-afval (Depestele J. et al, WAKO, in prep.)

van structurele biota en afname van de complexiteit van de habitatstructuren. Deze gevolgen kunnen variëren van ondetecteerbaar, tot langdurend en permanent. De gevolgen zullen minder permanent zijn in die gebieden waar de habitateigenschappen constant worden vernieuwd. Echter, hoe stabiel de omgeving en hoe dieper men gaat, hoe langer het duurt voor een ecosysteem zich herstelt. Hierbij mag opgemerkt worden dat de visserij industrie zich meer en meer bewust wordt van de problematiek en er onderzoek loopt betreffende mogelijke alternatieven voor de boomkorvisserij om de gevolgen van deze problematiek aan te pakken.

Beschermde, kwetsbare en gevoelige gebieden – Natura 2000 – MPA's

Het doel dat door Natura 2000 nagestreefd wordt is de bescherming van de dier- en plantensoorten en van de meest bedreigde gebieden van communautair belang. Belangrijk is dat Natura 2000 sites niet mogen beschouwd worden als afgesloten gebieden (zoals reservaten) waaruit alle socio-economische activiteiten geweerd worden. Integendeel, menselijke activiteiten blijven in Natura 2000-gebieden toegelaten voor zover ze het behoud van de aanwezige soorten (waarvoor deze gebieden aangeduid zijn) niet in het gedrang brengen. Natura 2000 staat achter het principe van duurzame ontwikkeling. Het doel is de biodiversiteit en de sociaaleconomische aspecten met elkaar te verzoenen want dit zijn uiteindelijk de pijlers van de duurzame ontwikkeling.

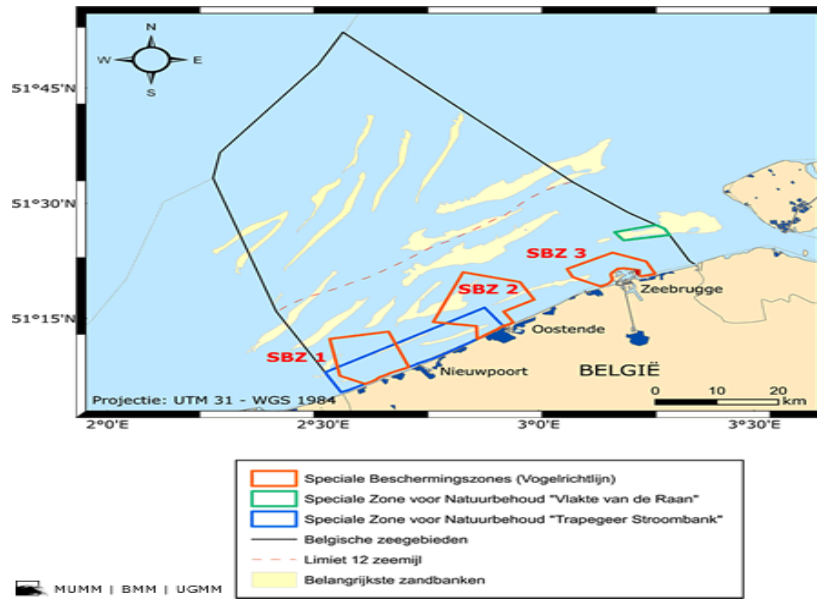
Het KB van 14 oktober 2005 heeft drie speciale beschermingszones (SBZ) vastgelegd volgens de Europese Vogelrichtlijn (79/409/EEC) en twee speciale beschermingszones volgens de Europese Habitatrichtlijn (92/43/EEC) (figuur 5.5).

Het KB van 5 maart 2006 heeft een gericht marien reservaat in zee vastgelegd volgens de wet van 20 januari 1999 ter bescherming van het marien milieu in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België. Het reservaat ligt aan het Vlaamse kustnatuurreservaat "Baai van Heist" (figuur 5.6).

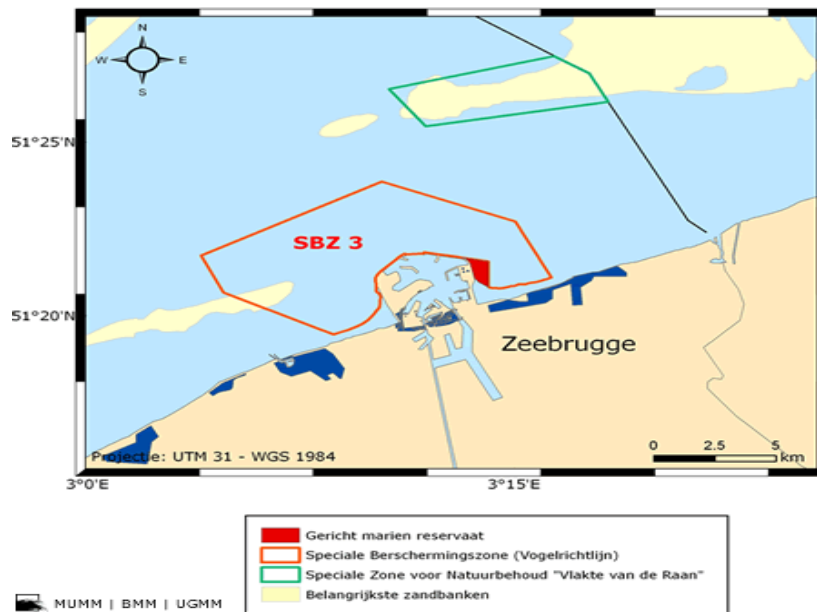
Aan de Westkust kregen de Kustbanken de status van Ramsargebied omdat ze internationaal belangrijk zijn voor vogels (figuur 5.7).

De doelstelling van de Convention on Biological Biodiversity is om voor 2012, 10% van de totale oppervlakte van mariene gebieden de status van marien beschermd gebied te geven (MPA's = marine protected area's). In 2005 werd de totale oppervlakte marien beschermd gebied geschat op slechts 0,6 % van de zeeën en oceanen (CBD, 2006). Voor september 2008 moeten de lidstaten de MPA in kader van Natura 2000 aanwijzen.

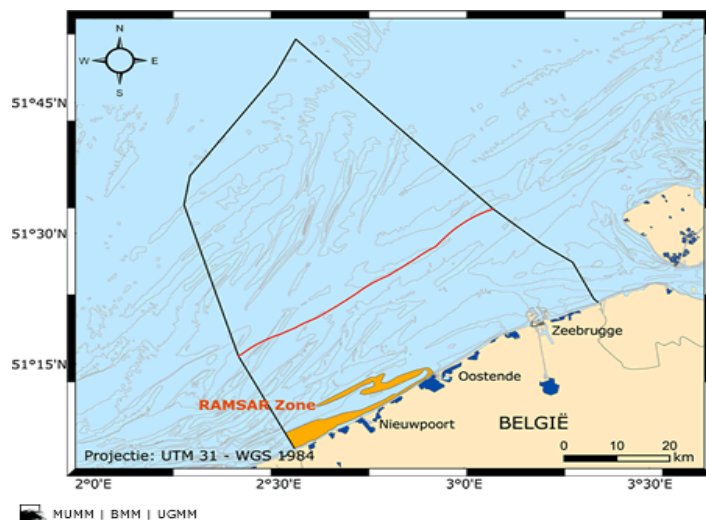
In een recente studie van het BMM/KBIN (Haelters, J, Kerckhof F. & Houziaux, J.-S., 2007) werd er onderzoek gedaan of binnen de Belgische mariene wateren een gebied in aanmerking komt voor de bescherming onder het OSPAR-verdrag. Het Westhinder beschermd gebied wordt voorgesteld om als OSPAR marien beschermd gebied aangeduid te worden. Annex 2 geeft een lijst van volgens OSPAR bedreigde, en te beschermen soorten en habitat meest relevant voor de Belgische visserijsector.

Figuur 5.5: Speciale Zone voor Natuurbehoud volgens de Habitatrichtlijn (92/43/EEC) en volgens de Vogelrichtlijn (79/409/EEC) (BMM-MUMM)

Figuur 5.6: Gericht marien reservaat(BMM-MUMM)

Figuur 5.7: Beschermd watergebied van internationaal belang volgens de Ramsar Conventie: Kustbanken (BMM-MUMM)

Het Nationaal Biodiversiteitplan 2006-2016

Het nationaal biodiversiteitplan 2006-2016 is het Belgisch antwoord voor het invullen van zijn verplichtingen in het kader van de 'Convention on Biological Diversity' en de 'EC Biodiversity Strategy'. Het strategisch plan voor de Biodiversiteit heeft als doel om de biodiversiteit in de loop van de tijd te betrekken in alle sectoren.

De strategie creëert een kader voor het beleid en verdere ontwikkeling van acties. In dit kader zijn er 15 strategische doelstellingen beschreven, elk verder uitgewerkt in een aantal acties. Slechts een beperkt aantal van deze acties zijn relevant voor de Belgische visserijsector (De Belgische nationale biodiversiteitstrategie 2006-2016, 2007).

Biodiversiteit in het mariene biotoop

De Belgische kustzone wordt gekenmerkt door een diversiteit aan mariene biotopen dankzij een specifieke geomorfologie en de fysisch-chemische kenmerken van de omgeving. Elk biotoop is opgebouwd uit homogene eenheden of ecotopen die behoren tot - of zelfs specifiek kunnen zijn voor - de habitat van fauna en flora. De organismen in dit geheel zijn d.m.v. een voedselketen of een voedselweb aan elkaar gekoppeld. In de Europese mariene wateren zijn al 30 000 soorten geregistreerd (www.marbef.org/data/erms.php). Daarvan zijn er ongeveer 3 000 soorten gekend in het Belgisch deel van de Noordzee (BDNZ).

Slechts 5 soorten zeezoogdieren (o.a. bruinvis en zeehond) kunnen als inheems worden beschouwd.

De bruinvis, *Phocoena phocoena*, is geklasseerd als een ernstig bedreigde soort, staat vermeld op de lijst van strikt beschermde soorten die opgenomen zijn in de bijlage IV a) van Richtlijn 92/43/EEG. Op basis van advies van ICES wordt de bruinvis mogelijk opgenomen op de initiële OSPAR lijst van bedreigde soorten (zie Annex 1 en 2).

Anderzijds werden er gedurende de laatste 2 decennia 139 vogelsoorten waargenomen op het BDNZ, waarvan er slechts 33 typische zeevogels zijn. De grootste vogelconcentraties worden aangetroffen nabij voedselrijke gebieden zoals de IJzermonding, het Zwin en de haven van Zeebrugge. Daarnaast trekken naar

schatting meer dan een miljoen zeevogels jaarlijks doorheen het Belgische kust/zeegebied. Eén derde van de residerende zeevogelsoorten zijn kwetsbaar volgens één van de internationale verdragen.

Voor het BDNZ zijn er 141 vissoorten gekend. Hiervan zijn er een 15-tal commercieel belangrijk. In de getijdenzone werden 24 vissoorten genoteerd en de kustzone vertoont over het algemeen de hoogste diversiteit en densiteit.

Naast deze 3 groepen 'hogere organismen' werden in het BDNZ een 500-tal soorten plankton (zowel dierlijk als plantaardig) geregistreerd.

De hoogste diversiteit aan organismen bevindt zich echter in of op de bodem: het benthos. Door uitgebreid onderzoek sinds 1970 is de temporele en ruimtelijke variatie en de gemeenschapsstructuur van het benthos van het BDNZ ten opzichte van de omgevingsvariabelen goed gekend.

Een heel andere groep mariene organismen zijn de bacteriën en virussen. Deze komen in veel hogere aantallen voor, maar zijn nauwelijks bestudeerd. Het onderzoek naar de 'microbiële lus in het voedselweb' stelt dat dit microscopische leven vermoedelijk een veel belangrijkere rol speelt dan men tot dusver aannam (Achtergronddocument MIRA-T, 2007)

Menselijke impact op biodiversiteit

Veel menselijke activiteiten hebben een invloed op de biodiversiteit. Naast de natuurlijke variatie zorgen zowel directe als indirecte verstoringen voor een algemene achteruitgang van het milieu. Wat betreft de typische bodembewonende organismen kunnen twee types impact worden onderscheiden:

(1) menselijke invloeden met een indirecte impact, zoals eutrofiëring, aquacultuur, maricultuur en klimaatverandering en

(2) menselijke activiteiten met een rechtstreekse impact, zoals baggeren, aggregaatextractie, baggerstorten, offshore windmolenparken, scheepvaart en visserij.

Een onderscheid tussen natuurlijke variatie en één of andere menselijke impact is echter niet altijd eenduidig te maken.

Wat betreft het endobenthos heeft de intensieve visserij met bodemvistuigen in de Noordzee 'contradictorisch' geleid tot een toename in biomassa, maar vooral ook tot een verandering in de gemeenschapsstructuur met een afname van langlevende, zich traag voortplantende soorten ten gunste van meer opportunistische, kortlevende soorten als wormen, zeesterren en krabben.

Menselijke invloeden zoals aquacultuur, maricultuur en het transoceanisch scheepverkeer worden beschouwd als de belangrijkste bronnen van invoer van niet-inheemse soorten (EEA, 2006).

Organismen hechten zich vast op scheepsrompen of worden opgenomen via ballastwater²⁵. Sinds de interesse in buitenlandse soorten als commercieel product in het begin van de 20ste eeuw, heeft de aquacultuur een groot aandeel gehad in de introducties van niet-inheemse vissen en schelpdieren. Enkele voorbeelden van niet-inheemse soorten aan de Belgische kust zijn de Amerikaanse boormossel (*Petricola pholadiformis*) en het muiltje (*Crepidula fornicata*). Een recenter voorbeeld is de Amerikaanse zwaardschede (*Ensis directus*) die vermoedelijk met ballastwater in de Duitse bocht is binnengebracht in 1979. De schelpen van deze weekdieren zijn nu één van de meest voorkomende op onze stranden; (Mira-T, 2007).

Geïntroduceerde soorten zijn dikwijls echte opportunisten, ze vertonen een hoge tolerantie voor variërende omgevingvariabelen zoals temperatuur en zoutgehalte, voor pollutanten en

²⁵ Ballastwater: water door schepen opgeslagen in 20-40 ballasttanks om de stabiliteit (zowel op zee als tijdens het laden en lossen in de havens) te verhogen. In dit natuurlijk zoet, brak of zeewater komen allerlei planktonische diertjes en plantjes voor die vervolgens de gehele wereld worden rondgevoerd en bij het 'ontballasten' ongewenste effecten kunnen veroorzaken in hun nieuwe omgeving.

voor andere verstoringen. Veel nieuwkomers vestigen zich in gebieden die door menselijke ingrepen verstoord zijn. In hun nieuwe biogeografische areaal kennen ze vaak een explosieve groei wegens de afwezigheid van natuurlijke vijanden en andere natuurlijke controlemechanismen zoals parasieten.

Hierdoor kunnen ze in competitie treden met de inheemse soorten voor plaats en voeding, en/of schade berokkenen binnen het nieuwe milieu omdat ze door hun massale ontwikkeling de oorspronkelijke habitat veranderen. Dit is bijvoorbeeld het geval voor de Japanse oester (*Crassostrea gigas*) die in de kustzone mosselbanken koloniseert en deze omvormt tot oesterriffen en bovendien uitgebreide riffen vormt waar vroeger zacht substraat voorkwam. Zo leiden introducties vaak tot de achteruitgang of zelfs het verdwijnen van inheemse soorten. Eerder dan dat niet-inheemse soorten de biodiversiteit verhogen is er een trend tot vervlakking en uniformisering van de flora en fauna van de kustsystemen. Hiervoor zijn echter nog geen kwantitatieve gegevens beschikbaar

Vaak brengen niet-inheemse soorten ook ziekten of geassocieerde soorten mee, die op hun beurt het ecosysteem beïnvloeden. Ook de aquacultuur en de maricultuur kan worden bedreigd door de mogelijke introductie van niet-inheemse virale en bacteriële ziektes (zie 2. aquacultuur en maricultuur).

Zowel in de aquacultuur als de maricultuur, wordt bij de kweek van commerciële soorten vaak gewerkt met een beperkt aantal ouderdieren. Deze worden geselecteerd volgens in functie van snelle groei, hoge stress resistentie, hoge voederconversie, enz.. Bij soorten die voor een lange tijd intensief gekweekt worden, kan gesproken worden van domesticatie. Dit kan leiden tot een concurrentie van de gedomesticeerde soorten met wilde populaties en het onder druk brengen van de genetische diversiteit.

Voor de aanmaak van het voer voor de kweek van mariene vissoorten (maricultuur) is men sterk afhankelijk van vismeel en visolie. Sinds het einde van 2005 zijn de prijzen voor vismeel spectaculair gestegen. Dit is te wijten aan een toenemende vraag en een dalende productie. Deze daling is te wijten aan een beperkte aanvoer van pelagische vissoorten uit Peru, Chili en de Scandinavische landen. Er wordt verwacht dat de reeds stijgende vraag aan visolie voor gebruik in vismeel nog zal toenemen door de hoge vraag van de aquacultuur van carnivore (vnl. marien) soorten en de afnemende visbestanden als gevolg van de overbevissing en klimaatsveranderingen.

Naast de gezondheidskwesties, zorgen verschuivingen in het evenwicht van het ecosysteem eveneens voor economische problemen. De explosieve groei van niet-inheemse soorten op artificiële ondergronden en scheepswanden, ook wel biofouling genoemd, is een groot probleem voor de industrie. Koelwatersystemen slibben dicht en schepen vergen meer onderhoud. Bedrijven grijpen hierdoor steeds meer naar het gebruik van biocides (aangroeiwerende stoffen), die uiteindelijk in het mariene ecosysteem terechtkomen (zie verder 5.2.5 TBT).

5.2 Populatie - Lokale visserijgemeenschappen

De economische impact van de visserij- en aquacultuur- en maricultuursector in België is eerder beperkt. De bruto toegevoegde waarde van de zeevisserij op productieniveau t.o.v. het BNP bedraagt slechts 0.04%. Binnen de globale waarde van land- en tuinbouw sector bedraagt deze 1.9%.

De Belgische kustzone bedraagt amper 67km, doch binnen deze zone maakt de zeevisserij een belangrijk deel uit van de activiteiten aan de kust.

De economische situatie in de Belgische visserijsector baart de betrokkenen grote zorgen, in het bijzonder door de steeds afnemende rendabiliteit. De visserijvloot echter, bestond in 2006 uit 9% minder vaartuigen t.o.v. de vorige jaren, waardoor de rentabiliteit per vaartuig op een hoger niveau kwam te liggen.

De tewerkstelling in de visserij in de kustzone vormt bijna de totaliteit van de West-Vlaamse tewerkstelling in de visserij (87%). Deze tewerkstelling situeert zich zo goed als volledig in de kustgemeenten (98%). 95% van de tewerkstelling in de visverwerkende nijverheid situeert zich in Vlaanderen.

In de periode van 1995 – 2002 ging in de visserij 33% van de arbeidsplaatsen verloren (Moyaert N. Viaene J., Werkgelegenheid in de Visserij en Landbouw).

De aquacultuursector in België komt traditioneel enkel voor in zoet water, waarvan het grootste deel zich bevindt in Wallonië. De bijdrage van de aquacultuur producten was minder dan 250 ton, wat macro-economisch gezien te verwaarlozen is (FIVA activiteitenverslag 2006).

Recentelijk is echter in Wallonië een nieuw bedrijf opgericht om tilapia te produceren. Dit bedrijf wil jaarlijks 3000 ton tilapia produceren, fileren en op de markt brengen.

In het algemeen is er een vernieuwde belangstelling ontstaan voor de aquacultuursector, in het bijzonder voor de kweek van zout water soorten in de kuststreek: tarbot, oesters, mosselen.

Ook voor tong, zeebaars en kabeljauw wordt meer en meer belangstelling genoteerd.

In de toekomst kan de hernieuwde belangstelling, samen met de aanwezige kennis, wellicht een aanzet geven tot enkele productie-eenheden.

5.3 Gezondheid van de mens –productkwaliteit

Algemeen

Voor gekweekte vis wordt bij elke lediging door een keurder de producten gekeurd. Er kan een chemisch, microbiologisch of enig ander onderzoek verrichten, zowel van de vis als van het water. Wanneer vis geschikt wordt verklaard voor menselijke consumptie, wordt een gezondheidsattest afgeleverd.

Voor wilde vis, gebeuren de controles ter plaatse, onmiddellijk wanneer de vis wordt aangevoerd in de vismijnen. Het meest gevoelige punt hierbij is zonder twijfel de versheid van het product, aangezien vis en visserijproducten heel snel bederven. De controle van de versheid heeft betrekking op de temperatuur, het uitzicht en de zuurtegraad van de vis. Dit probleem stelt zich zeker bij boten die voor relatief lange tijd uitvaren. Wanneer de uitvaartijd langer is dan 12 dagen, moet de controle heel aandachtig gebeuren.

Enkel na afloop van de keuring en op voorwaarde dat de vis geschikt voor menselijke consumptie wordt verklaard, mag vis in de handel gebracht worden.

Vis die voor menselijke consumptie ongeschikt is verklaard, wordt in beslag genomen en aan een erkend destructiebedrijf geleverd.

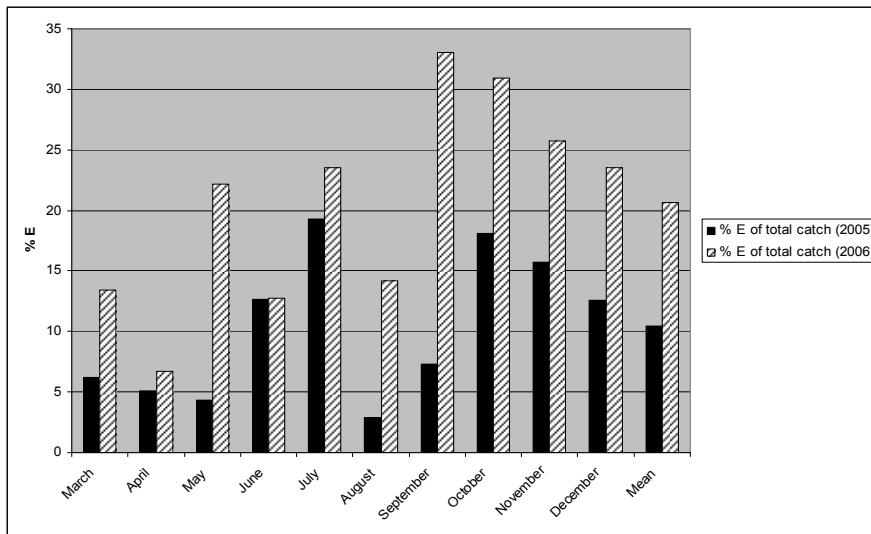
In de werkplaatsen waar vis wordt bewerkt en verwerkt (gerookt, gezouten, gemarineerd, ingevroren, gefileerd...), moeten de structuur, de uitrusting en de exploitatieomstandigheden aan de reglementering voldoen om een erkenning te bekomen of te behouden. Alle inrichtingen, zoals de vervoermiddelen en verkooppunten (groot- en kleinhandel), staan onder controle van het Instituut voor Veterinair Keuring.

Productkwaliteit

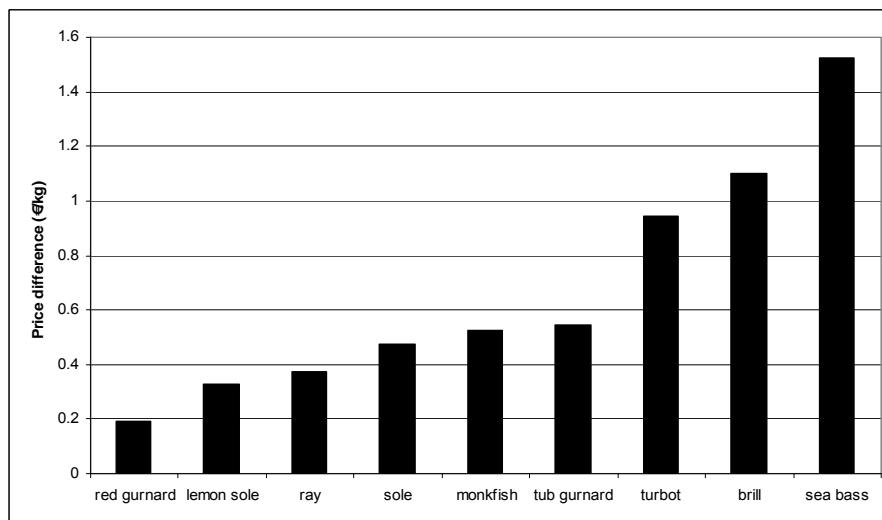
Het begrip “viskwaliteit” is een algemeen begrip dat diverse aspecten omvat die meestal een complex geheel vormen. Het betreft de versheid van de vis, zijn hygiënische kwaliteit, zijn biologische conditie, zijn diëtische en commerciële kwaliteit (voorkeur van de consument) en zijn authenticiteit en traceerbaarheid.

De beoordeling van de versheid van vis gebeurt dikwijls op basis van zintuiglijke beoordeling aan de hand van begeleidende schema's, zoals ook het EU-schema. Binnen het EU-schema worden 3 versheidklassen onderscheiden: E (Extra), A en B, waarbij E de hoogste kwaliteit voorstelt en waarbij het niveau onder B ongeschikt wordt bevonden voor menselijke consumptie.

Het EU schema is vandaag algemeen in gebruik en verplicht in Europa voor de evaluatie van visversheid in de vismijnen. Het grootste deel van de aangevoerde vis in de Belgische visveilingen komt in de A-categorie terecht. Inspanningen worden geleverd om meer vis van E-kwaliteit aan wal te brengen (figuur 5.8). In het project ONTOLOVIS wordt vis van de laatste sleep apart opgeslagen, gesorteerd en geveild. Hierdoor wordt meer E-kwaliteit aangevoerd en een hogere prijs betaald voor de vis (Figuur 5.9).

Figuur 5.8: Aangevoerde E-kwaliteit ten opzichte van de totale vangst voor 2 schepen die deelnamen in het ONTOLOVIS project (start project in 2006)

Figuur 5.9: Gemiddeld prijsverschil tussen de E en A-kwaliteit voor vis in 2006

Een aanvullende zintuiglijke methode van het EU-schema is de Kwaliteit Index Methode (KIM). (Bekaert et al, 2007)

Deze is gebaseerd op duidelijke beschrijvingen van de kenmerken van vis die veranderingen ondergaan gedurende de opslag in ijs. De veranderingen zijn beschreven in het zogenaamde "KIM-schema". In tegenstelling tot de EU-schema's, worden bij de KIM de verschillende kenmerken afzonderlijk en onafhankelijk beoordeeld, in een welbepaalde volgorde. Het KIM-schema is species specifiek, terwijl het EU schema enkel algemene parameters in beschouwing neemt. Het KIM-schema heeft als voordeel dat een heel nauwkeurig beeld weergegeven wordt van de versheid van de vis, wat uiterst interessante informatie oplevert voor de handel.

Wilde vis wordt een schaars product en er dient op een duurzame manier met natuurlijke rijkdommen omgegaan te worden. Het wordt ontoelaatbaar om vis aan te voeren die nauwelijks nog bruikbaar is voor verwerking omdat hij zich in een gevorderd stadium van bederf bevindt of geschonden werd door het vistuig. De kwaliteit van de aangelande vis kan in de toekomst nog verbeterd worden door het evalueren en het bijsturen van de behandeling- en bewaarprocessen aan boord en aan de invloed van de vistuigen op de kwaliteit van de vis. Een kwaliteitsverbetering van de aangelande producten leidt eveneens tot hogere verkoopprijzen, wat uiteraard interessant is voor de reder en de visser en gedeeltelijk kan compenseren voor de hoge brandstofprijzen (Derveaux et al, 2007). De visser vormt de eerste schakel in de productieketen. Het is daarom belangrijk dat hij deel uitmaakt van een integraal kwaliteitsborgingsysteem waarin autocontrole, meldingsplicht en traceerbaarheid centraal staan (KB 14/11/2003).

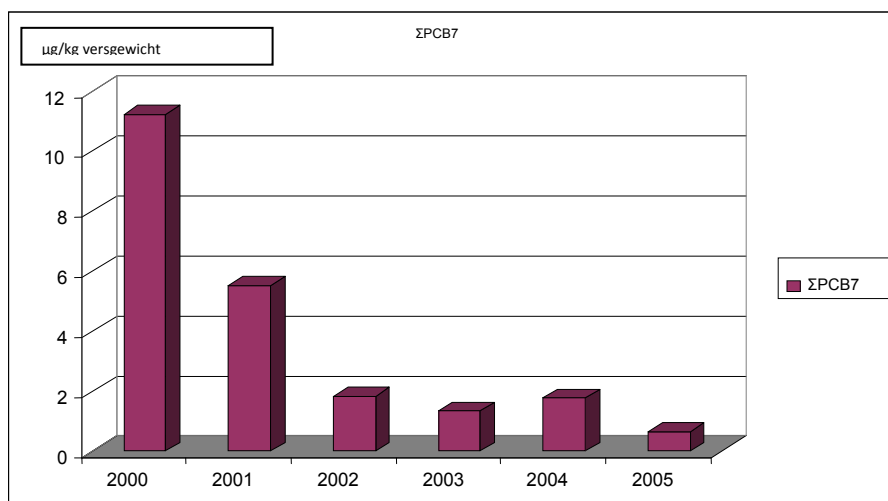
De visverwerkende industrie is eveneens meer en meer vragende partij naar kwaliteitsvolle en duurzame vis. Dit betekent bijvoorbeeld dat er rekening gehouden moet worden met de quota, dat milieuvriendelijke vangsttechnieken gebruikt moeten worden (respect voor het mariene milieu, vermijden van bijvangst), dat overbeviste vissoorten gemeden moeten worden,.... Duurzame visserij is niet alleen noodzakelijk voor het behoud van de vis, maar ook voor het behoud van de vissector in zijn geheel. Aan de hand van een label dat duurzame vis promoot, kan aan de consument duidelijk gemaakt worden dat een inspanning wordt geleverd voor het mariene milieu. Een voorbeeld van een dergelijk label is het MSC-keurmerk dat garandeert dat de vis afkomstig is van duurzame visserij. MSC is een onafhankelijke, globale, non-profit organisatie. MSC erkent duurzame visserijen, via een certificatie programma en wil consumenten gevoelig maken voor het aankopen van vis met het MSC-label (www.msc.org). De Vlaamse visserij levert nog geen MSC-gecertificeerde vis, wel kan je in de supermarkten Alaska Pollak en Alaska zalm vinden die het MSC label dragen.

Garnaal en mosselen

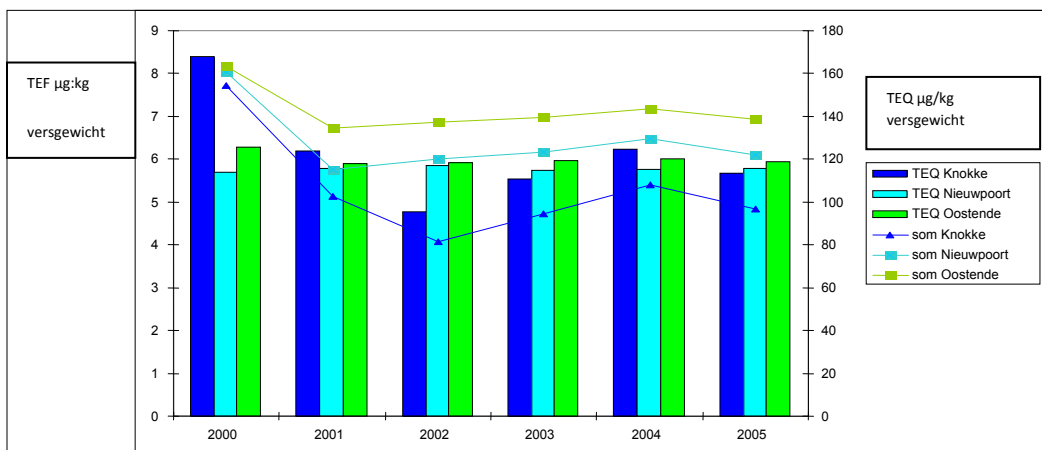
Figuur 5.10 geeft een trend weer voor de som van de 7 merker PCB's (IUPAC nummers 28, 52, 101, 118, 138, 153 & 180) in **garnaal** (2000-2005). De tendens voor de laatste jaren is duidelijk neergaand. Interpretatie van deze gegevens moet echter omzichtig gebeuren. Veel hangt af van het jaar dat men als start- en eindtijd neemt. In 2000 en 2001 waren de gehalten hoger dan de periode ervoor, deze periode werd niet meegenomen omdat de analysetechniek verschillend was. De vergelijkbaarheid was dus niet perfect. Wel is het zo dat garnalen ruimschoots voldoen aan de consumptienorm van 75µg/kg versgewicht, die in België geldt. Dat zegt echter niets over andere verontreinigingen.

De gehalten aan PAK's in mosselen getrokken op golfbrekers aan de Belgische kust is weergegeven in Figuur 5.11. Daarop staan de concentraties van 15 PAK's, zowel als som als in TEQ, rekening houdend met de in België vigerende TEF-waarden. Deze laatste staan op de linkeras, de eerste op de rechteras, en uitgedrukt als µg/kg versgewicht.

Naar PAK's toe is de trend stabiliserend en zijn de gevonden gehalten aanvaardbaar. Voor totaal PAK's zijn er geen normen vastgelegd in voedsel. Voor gerookte vis is er een norm voor benzo-a-pyreen van 5µg/kg vers product. Dat komt overeen met 5 µg TEQ/kg aan benzo-a-pyreen alleen, want benzo-a-pyreen heeft toxiciteitsfactor 1. De gevonden waarden zullen in de praktijk onder de wettelijke limiet liggen, want hooguit een kwart van de totale TEQ-waarde komt van benzo-a-pyreen. Dat de norm enkel voor gerookte vis geldt, is omdat er bij het rookproces kans is op verontreiniging. Die is er hier in principe niet, toch worden meetbare concentraties teruggevonden (Achtergronddocument MIRA-T, 2007).

Figuur 5.10: Weergave van de trend voor de som van 7 merker PCB's in garnaal, periode 2000-2005.

Figuur 5.11: TEQ waarden voor mosselen aan de Belgische kust, periode 2000-2005

5.4 Bodemkwaliteit

De milieuproblematiek geassocieerd met de bodemkwaliteit lijkt niet relevant in het kader van het NOP van de Belgische Visserijsector. Aquacultuur op land kan mogelijks een effect hebben op de bodemkwaliteit, doch huidig is deze sector te klein om significant te zijn in deze milieuproblematiek.

Bij het groeien van de aquacultuur sector zal in de uit te voeren project-MER van de individuele projecten, het effect van de geplande aquacultuur activiteiten op de bodemkwaliteit geëvalueerd worden.

5.5 Water

Het bewaren of het herstellen van de kwaliteit van het waterig milieu is een milieuproblematiek die geldt zowel voor het mariene milieu als voor de brakwaterecosystemen.

Oppervlaktewater:

In het algemeen hebben de Vlaamse waterlopen op basis van een aantal metingen tijdens 2002-2007 geen uitstekende kwaliteit (MIRA-T, 2007). In gans Vlaanderen haalde slechts 4% een goede score, 1 op 5 meetplaatsen scoort slecht. Uit de vergelijking met metingen tijdens de periode 1996-2001, blijkt dat iets meer dan de helft geen verandering toonde, op 30% van de meetplaatsen verbeterde de situatie en op ongeveer 18% ging de kwaliteit van het visbestand achteruit. Het visbestand wordt hier gebruikt als een element in het bepalen van een analoge, kwalitatieve waardering van verschillende waterlooptypes.

Impact van de aquacultuur op het oppervlaktewater en het grondwater

Algemeen kan men stellen dat de aquacultuur in België tot op heden gekenmerkt wordt door kleinschaligheid, extensieve productie en tewerkstelling in bijberoep. Een beperkt aantal bedrijven vormt hierop een uitzondering. Deze bedrijven hebben een klein doch mogelijks significant effect op het milieu. De technologische ontwikkelingen in deze sector leiden eveneens tot een hogere productiviteit met als gevolg een impact op de omgeving. In het kader van Natura 2000, zijn bepaalde aspecten van de commerciële visteelt voor veel beschermde habitats niet compatibel met de Natura 2000 Richtlijnen.

Gezien het feit dat de vervuilingsgraad van een aquacultuurbedrijf sterk afhankelijk is enerzijds van de soort die men kweekt (voedsel conversiegraad en eiwitvereisten) en anderzijds van het systeem dat men gebruikt, o.a. vijvercultuur, open doorvloeï systemen, gesloten recirculatiesystemen of een systeem ergens tussen beide laatste in, en van de nabewerking van het effluent water, is het moeilijk hiervan de impact in te schatten.

Bij het gebruik van aquacultuur is er water nodig in zowel voldoende hoeveelheden als van de juiste kwaliteit. Er kan onderscheid gemaakt worden tussen :

- overexploitatie van watervoorraden (voorraadbeheer), waarbij i.e. het grondwater van belang is,
- standplaatsverdroging, waarbij het ondiepe grondwater een rol speelt en het oppervlakte water dat hiermee in wisselwerking staat. In Vlaanderen bestaat er een gebrek aan water van voldoende kwaliteit voor aquacultuur. Boorputten en oppervlaktewater moeten voldoen aan strenge normen voor ijzer, ammonium , nitriet en nitraat.

Impact van de aquacultuur en maricultuur op het mariene milieu

De vervuilingsgraad is hier eveneens afhankelijk van de soort die men wil kweken en de manier waarop deze wordt gekweekt. Vooralsnog is er enkel sprake van mosselkweek in open zee voor de Belgische kust.

Maricultuur kan leiden tot eutrofiering. Mosselen produceren mosselen faeces en pseudofaeces, die rijk zijn aan organisch materiaal. Feces zijn de resten van het verteerde voedsel. Pseudofaeces is de materie die op de kieuwen van de mossel achterblijft en die als kleine pakketjes wordt uitgescheiden. De neerslag van particulier organisch materiaal (biodepositie) kan een verandering in de fysico-chemische samenstelling van de bodem teweeg brengen, voornamelijk onder en stroomafwaarts van de productiegebieden. De aanrijking van de bodem met organisch materiaal stimuleert de bacteriële groei, waardoor het zuurstofverbruik stijgt. Hierdoor daalt de zuurstofconcentratie van het interstitiële water (hypoxische omstandigheden), verhoogt de sulfaatreductie en de denitrificatie, en kan de ganse bodemgemeenschap veranderen. Als gevolg daarvan kan onder de hangculturen het macrobenthos voor een deel verdwijnen, met uitzondering van enkele opportunisten en predatoren zoals de zeester (*Asterias rubens*), die zich te goed doen aan de afgevalen mosselen (ongeveer 5% van de gekweekte hoeveelheid). Rond de productiegebieden gedijen eutrofisch tolerante opportunisten, zoals krabben (Mira Achtergronddocument, 2006, Kust&Zee). De sedimentatiegraad is dus afhankelijk van de stroming en het voedselaanbod (particulair materiaal) in de waterkolom. Omdat mosselen zich ook met bacteriën en zoöplankton voeden, zullen de geplande hangmosselculturen wellicht een grotere impact hebben op de hogere trofische niveaus dan huidige cijfers doen veronderstellen. Anderzijds zorgen mosselculturen voor een verhoogde uitstoot van anorganische meststoffen, die opnieuw dienst kunnen doen voor de primaire productie.

Bij de kweek van vis in kooien op zee vormen voederresten een bijkomend probleem. Niet alle voer dat in een viskooi wordt gebracht, wordt door de (kweekvis) opgenomen. Een deel valt door het net, en komt na verloop van tijd op de bodem terecht. De gevolgen van het bezinken van deze voerresten is analoog aan deze beschreven hierboven voor de uitwerpselen van kweekdieren.

Hangstructuren waarop schelpdieren kunnen gekweekt worden, kunnen fungeren als 'stepping-stone' voor de verdere verspreiding van niet-inheemse soorten. Tevens kunnen de mosselculturen gastheerspecifieke parasieten aantrekken, die na verloop van tijd natuurlijke schelpdierpopulaties kunnen infecteren (Mira Achtergronddocument, 2006, Kust&Zee).

Chemische verontreiniging van het mariene milieu

Het onderzoek naar de kwaliteit van het mariene milieu is een integraal onderdeel van het visserijbeheer. Algemeen wordt aangenomen dat het slinkende visbestand veroorzaakt is door overbevissing. Hoewel daar duidelijk aanwijzingen voor zijn, is in het verleden weinig inspanning gedaan om de effecten van milieuverontreinigende stoffen na te gaan. Zo is bvb de purperslak, *Nucella lapillus*, voor de Belgische Kust volledig verdwenen (zie verder). Ongetwijfeld heeft deze soort een invloed op een onderdeel van het lokale systeem. In hoeverre andere soorten hieronder te lijden hebben is onbekend. Waar Landbouw en Visserij soms in één adem genoemd worden, is er een fundamenteel verschil. Visserij is geen landbouw op zee, het is een vorm van jacht. Het gaat in eerste instantie om habitatcreatie en -conservatie, waarbij een goede staat van het milieu, zowel, fysisch, biologisch als chemisch essentieel is om een productief jachtgebied te beheren. Vandaar dat op land natuurgebieden en industriegebieden zoveel mogelijk gescheiden worden gehouden. Op zee, zeker wat betreft het BCP (Belgisch Continentaal Plat²⁶), is dat niet vanzelfsprekend, zodat een opvolging van de goede staat van het milieu imperatief is.

²⁶ Belgisch Continentaal Plat: vaak verkeerdelijk gebruikt als benoeming van het volledige gebied van 3500km² waarover België enige rechten kan laten gelden en dat zich tot maximaal 87 km zeewaarts uitstrekt. In juridische termen slaat het BCP echter op de 2017 km², die zich situeren voorbij de 12 mijlsgrens. In dit gebied heeft België

Door allerhande activiteiten op zee en op land komen tal van verontreinigende stoffen in het mariene ecosysteem terecht. Naast zichtbare vervuiling door bv. olie, heeft ook onzichtbare vervuiling door chemische stoffen en biologische componenten een negatieve invloed op de mens en op de kwaliteit van het mariene milieu.

Herstel van de kwaliteit van het mariene milieu staat centraal bij de bescherming van de aquatische ecosystemen. De meest gangbare opvatting is dat de kwaliteit van het pre-industrieel tijdperk een streefdoel is. De gehalten aan contaminaties en nutriënten moeten systematisch verlaagd worden, zowel door vermindering van de input als door het verwijderen via diverse methodes. Een daarvan is visserij, aangezien bijna alle organismen meetbare hoeveelheden van bepaalde contaminanten bevatten. ICES heeft al studies ondernomen die het effect schatten van het meenemen van ingewanden van de vissen en verwerken als toxisch afval. In de Baltische Zee zou dat rendabel zijn.

Wat nutriëntenconcentraties betreft blijft de Belgische twaalfmijl zone een probleemgebied, verder van de kust wordt dat een potentieel probleemgebied. Vooral de gehalten aan N-componenten zijn systematisch veel te hoog, en voor een aantal meetpunten is er nog steeds een stijging. Opmerkelijk is dat de atmosferische bijdrage van vergelijkbaar belang is als die van de rivieren. De verhouding N/P is sterk verhoogd, wat zijn gevolgen heeft op de samenstelling van de wiergemeenschappen. Deze vormen uiteindelijk de basis voor het gehele mariene ecosysteem.

Naar contaminanten toe mag evenmin de atmosferische bijdrage onderschat worden, vooral de uitstoot van de scheepvaart levert een belangrijke contributie tot de totale input van stoffen als PAK's naar het mariene milieu; De voornaamste bron van PAK's naar het mariene blijft olie dominant.

Een aantal antropogene stoffen werd in de loop van de jaren verboden. Hun grote persistentie leidt er echter toe dat nog steeds probleemconcentraties worden gemeten in biota en sediment. Tributyltin is daarvan een goed voorbeeld (zie verder).

De concentraties aan PAK's, PCB's, gechlloreerde pesticiden, gebromeerde vlamvertragers, organische tinverbindingen en enkele metalen in sediment en geselecteerde biota wordt regelmatig gevolgd (door ILVO-Visserij en BMM).

De impact van organische contaminanten zoals PCB's en OCP's en zware metalen op epibenthische organismen is momenteel nog moeilijk in te schatten. Wel is bv. geweten dat hoge concentraties aan PCB's de reproductie van zeesterren kan beïnvloeden. De concentraties van de meeste van deze stoffen die in een aantal epibenthische organismen werden bepaald, blijken echter niet zo hoog te zijn (Achtergronddocument MIRA-T, 2007).

Organotinverbindingen zoals tributyltin (TBT) worden vooral gebruikt in zogenaamde anti-fouling verven. Deze aangroeiwerende verven zijn ontwikkeld om de rompen van schepen te beschermen tegen de aangroei van mariene organismen. Indien de groei van deze organismen op de scheepsromp niet voorkomen wordt, kan het brandstofgebruik met 25% tot 50% toenemen.

TBT is slecht oplosbaar en hecht zich vast aan het sediment en stofdeeltjes, waardoor vooral baggerspecie uit de havens sterk vervuild kan zijn. Tevens wordt ten gevolge van de slechte oplosbaarheid TBT gemakkelijk opgenomen in de mariene voedselketen. Er is echter weinig gekend over het voorkomen en de effecten van hormoonverstorende stoffen in mariene systemen.

soevereine rechten over de exploitatie van de bodem, inclusief de levende organismen die zich in de bodem bevinden.

Eén van de gevolgen van TBT is de verandering in de voortplantingsorganen van vrouwelijke zeeslakken (imposex) waardoor steriliteit optreedt. Dit was onder meer het geval bij de purperslak (die langs de Belgische kust verdwenen is) en werd ook al vastgesteld bij de wulk.

5.6 Materiële goederen

De vloot: evolutie en samenstelling

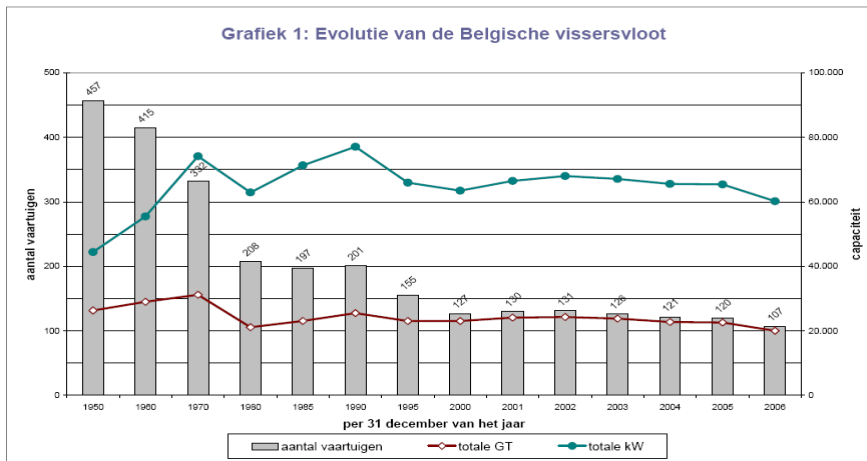
Figuur 5.12 geeft een beeld van de evolutie van de capaciteit van de vloot sinds 1950 (Anon, 2007). In het begin van de jaren '50 werd gewerkt met een voortstuwingscapaciteit van 44.000 kW, die in positieve zin ontwikkelde tot 56.000 kW in 1960 om in 1970 een maximum te bereiken van 74.000 kW. Een grote vlootuitdunning gedurende de jaren zeventig zorgde voor een dalende trend van de totale kW, zodat eind 1979 nog slechts met een minimum van 59.000 kW werd gevist. De tonnenmaat was gedurende de jaren 1990 tot 2003 vrij stabiel en schommelde rond 23.000 à 24.000 GT. Sinds 2003 wordt een daling in GT vastgesteld. Het aantal vissersvaartuigen is sinds 1950 teruggevallen tot minder dan een kwart. Het aantal vaartuigen in 2007 bedraagt nog 109.

Op 31 december 2007 ressorteerden 54 vaartuigen in het grote vlootsegment en 48 vaartuigen in het kleine vlootsegment. Tabel 5.2 geeft een overzicht van de verdeling van de Belgische vissersvloot volgens het GVS en het KVS. Segment. Ongeveer 82% van het motorvermogen behoort tot het grote vlootsegment. Op het vlak van tonnage vinden we ongeveer dezelfde verhouding terug. Zowat 96% van het motorvermogen wordt teruggevonden in de boomkorvloot. De gemiddelde leeftijd van de vaartuigen bedroeg in 2006 21 jaar en 6 maanden. Zeebrugge telt het grootste aantal vaartuigen (63), gevolgd door Oostende (28), Nieuwpoort en Blankenberge tellen respectievelijk 10 en 4 vaartuigen.

Beschouwd over de verschillende visserijmethoden wordt bevestigd dat de boomkorvisserij de dominante methode is in de Belgische visserij; zowat 90% van de aanvoer en de besomming worden hiermee gerealiseerd.

	aantal vaartuigen		rekenkundig gem.kW		GT	
	2006	2007	2006	2007	2006	2007
KVS >= 221kW	51	48	214	214	75	76
kustvissers	26	25	208	208	53	56
eurokotters	21	19	221	221	103	104
ander KVS	4	4	217	217	73	64
GVS > 221kW	56	54	879	930	290	288
Boomkor > 662kW	47	45	947	1009	315	315
andere	9	9	476	517	145	145
	107	102				

Tabel 5.2: Samenstelling van de Belgische vissersvloot per segment, voor 2006 en 2007 (Anon., 2008 en 2007)

Figuur 5.12 – Evolutie van de Belgische vloot in aantal vaartuigen, tonnage en vermogen (Anon., 2007)

Visserijtechnieken

Boomkor

Ongeveer 94% van de vloot vist met de boomkor met als voornaamste doelsoorten tong en schol. Ook de garnaalvisserij en de langoustine visserij kunnen met de boomkor beoefend worden.

- **Traditionele boomkor**

Bij de boomkorvisserij wordt het net opgehouden door een lange stalen buis, aan de uiteinden hiervan zijn zogenaamde sloffen bevestigd die ervoor zorgen dat de boom en het net op de gewenste hoogte boven de zeebodem blijven en dat tegelijkertijd de weerstand met de zeebodem wordt verminderd. Het net wordt bevestigd aan de boven- en onderpees die op hun beurt aan de sloffen vastgemaakt worden. De eenvoudigste boomkor is de garnalenboomkor, een licht vistuig voorzien van een klossenpees die het vistuig over obstakels heen helpt. Met de garnalenboomkor wordt gevist aan gemiddeld 3 knopen. Voor de platvisvisserij worden zwaardere boomkorren gebruikt. In dit geval kunnen aan de sloffen ook wekkerkettingen of een kettingmat bevestigd worden die voor de onderpees uit over de zeebodem slepen met als doel vis die zich in het spoor van het net bevindt op te schrikken, zodat deze in het net belandt. Het gewicht van de wekkers is aanzienlijk en bedraagt circa 25 % van het totale tuiggewicht. De meeste boomkorvaartuigen vissen vanuit de gieken en slepen dus 2 boomkorren voort aan 4 tot 7 knopen, wat deze visserijmethode brandstof- en materiaalintensief maakt.

- **Aanpassingen aan de boomkor**

Omwille van de stijgende brandstofprijs is de rentabiliteit van de brandstofintensieve boomkorvisserij sterk gedaald. Bovendien krijgt het boomkortuig steeds meer kritiek omwille van de hoge bijvangsten en de sterke bodemimpact. In deze context werden recentelijk, door ILVO-Visserij, enkele aanpassingen aan de boomkor uitgetest die deze problemen gedeeltelijk opvangen:

- i. Rolsloffen verlagen de bodemweerstand en het brandstofverbruik.

- ii. Grote mazen in de rug van het net verlagen de waterweerstand en het brandstofverbruik en laten toe dat rondvis zoals wijting en schelvis ontsnapt.
- iii. Een vierkant mazenvenster in de buik van het net beperkt de ongewenste bijvangst aan bodemorganismen.
- iv. Een kuil in T-90 netwerk bevordert de ontsnapping van kleine rondvis en niet-commerciële vis.

Positieve testresultaten hebben individuele reders (gesteund door de Rederscentrale en de Stichting voor Duurzame Visserijontwikkeling) ertoe aangespoord deze aanpassingen in de praktijk door te voeren.

Borden

Een beperkt aantal vaartuigen beoefent jaarrond of seizoensmatig de bordenvisserij. Net als bij de boomkorvisserij wordt een net over de bodem gesleept. Dit net wordt niet opgehouden door een vaste stalen buis, maar door de hydrodynamische kracht op twee scheerborden die onder een hoek over de zeebodem gesleept worden. De onder- en bovenbees (respectievelijk verzwaard en van drijvers voorzien) worden aan deze scheerborden bevestigd. Ook hier worden wekkerkettingen gebruikt om de vis op te schrikken, maar het aantal kettingen is echter beperkt. De bordenvisserij richt zich voornamelijk op schol, langoustines, kabeljauw of inktvis. Door het lichtere vistuig (30 tot 50% lichter) en de lagere sleepsnelheid (3 tot 3,5 knopen) is het brandstofverbruik lager dan bij de boomkorvisserij.

Meestal wordt gevist met een tweelingnet vanuit nettrommels die zich op het achterschip bevinden (twinrigger), maar de methode kan ook toegepast worden met twee aparte netten die vanuit de gieken uitgezet worden (outrigger). Hierdoor kan de bordenvisserij ook beoefend worden met een klassiek boomkorvaartuig.

Passieve methodes

Passieve visserijmethodes onderscheiden zich van de bovenvermelde sleepnetvisserijen doordat de vis zichzelf naar het vistuig beweegt (bij sleepnetvisserij wordt de vis opgejaagd door het vistuig). Doordat het vistuig niet wordt gesleept is het brandstofverbruik bij het vissen erg klein.

a. Staande want

Drie vaartuigen beoefenen jaarrond of seizoensmatig de staande want visserij. Hierbij worden verankerde kieuw- of warrelnetten voor een bepaalde duur uitgezet op de zeebodem. Mobiele vissen blijven met hun kieuwdeksel in het net haken (kieuwnet) of verstrikken in het net (warrelnetten). Kabeljauw, tong, tarbot en zeebaars zijn de belangrijkste doelsoorten van deze visserij. Door de keuze van nettype en maaswijdte, maar ook door de locatie en het tijdstip van uitzetten wordt een goede soort- en lengteselectiviteit gerealiseerd. De impact op de zeebodem is nihil.

b. b. Lijnvisserij

Twee vaartuigen beoefenen seizoensmatig de lijnvisserij. Hierbij wordt de vis gevangen met beaasde haken. Er wordt onderscheid gemaakt tussen longlines die meerdere haken (100 tot 1000) bevatten en verankerd worden uitgezet, en handlijnen die slechts enkele haken bevatten en door de visser bediend worden. Kabeljauw en zeebaars zijn de belangrijkste doelsoorten van deze visserij. De keuze van haken (grootte), aas, locatie, diepte en tijdstip zijn zeer belangrijk bij de hakenvisserij. Hierdoor vereist deze veel kennis en ervaring. Er kan zeer selectief gevist worden en de impact op de zeebodem is nihil.

Visgronden en aanvoer

De Belgische vloot bevist, mede dankzij de grote toepasbaarheid van de boomkor op verschillende ondergronden, een groot aantal visgronden. Uit onderstaande tabel blijkt dat de Zuidelijke Noordzee (IVc) en het Oostelijk Engels Kanaal het meest intens bevist worden. Dit is deels te verklaren door de aanwezigheid van het KVS in die gebieden. Andere belangrijke visgronden zijn de Keltische Zee, de Centrale Noordzee, de Ierse Zee en de Golf van Biskaje.

Tabel 5.3: Weergave van de aanvoer, aantal zeedagen, de waarde van de Belgische visserijvloot gedurende 2006 (Bron: Dienst voor Zeevisserij, Anon. 2006b)

Visgrond	ICES gebied	Aanvoer (ton)	Aantal zeedagen	Waarde (k€)	k€/zeedag
Noordzee Centraal	IVb	5096	2789	15912	5,71
Noordzee Zuid	IVc	3780	7219	17363	2,41
Ierse Zee	VIIa	1750	1080	8272	7,66
Kanaal Oost	VIIId	5528	5194	26217	5,05
Kanaal West	VIIe	594	702	2215	3,16
Keltische Zee	VIIIf,g	2935	3658	14385	3,93
Golf van Biskaje	VIII	531	917	5728	6,25

Wanneer deze gebieden bevist worden is seizoensafhankelijk. Dit wordt onder meer bepaald door de aan- of afwezigheid van de doelsoorten, de weersomstandigheden en het al dan niet sluiten van bepaalde (deel)gebieden. Hierdoor kan de visserijintensiteit per gebied sterk schommelen doorheen het jaar; de visserijinspanning in de Centrale Noordzee bijvoorbeeld piekt tussen augustus tot november, terwijl er op de visgronden van het Oostelijk Engels Kanaal voornamelijk tussen oktober tot april wordt gevist.

Qua aanvoer waren de belangrijkste visgebieden in 2006 in dalende volgorde (Tabel 3): Het Oostelijk Engels Kanaal (VIIId), de Centrale Noordzee (IVb), de Zuidelijke Noordzee (IVc), de Keltische Zee (VIIIf,g) en de Ierse Zee (VIIa). In de andere gebieden werd er in totaal minder dan 1 000 ton opgevisst. In 2006 daalde aanvoer in alle belangrijke visgronden, met uitzondering van het Oostelijk Engels Kanaal en de Keltische Zee.

De totale waarde van de aangevoerde vis in 2006 bedroeg 90,6 miljoen euro (Anon. 2006b). Twee derden hiervan is afkomstig van vis aangevoerd uit de Noordzee (37%) en het Oostelijk Engels Kanaal (29%). De waarde van de aanvoer uit de Keltische Zee, de Ierse Zee en de Golf van Biskaje bedraagt 16%, 9% en 6% van het totaal. Omgerekend naar de gemiddelde opbrengst per zeedag vormen de Ierse Zee (7 660 €/zeedag) en de Golf van Biskaje (6 250 €/zeedag) in 2006 de gebieden met de beste opbrengst.

5.7 Lucht

Gegevens van milieuhinder van de Belgische visserijsector op de luchtkwaliteit zijn niet gevonden. De verwerkende industrieën zijn meestal steeds gelokaliseerd op plaatsen die historisch geassocieerd zijn met de visserijsector. Indien er een probleem met luchtkwaliteit zou optreden, dan is dit een lokale aangelegenheid.

5.8 Klimaat

Er zijn geen gegevens beschikbaar betreffende de impact van de Belgische visserijsector op het klimaat of op het broeikaseffect. De Belgische visserijsector gebruikt echter wel heel wat brandstof voor zijn motoren en voor de aquacultuur. Bovendien wordt er brandstof verbruikt tijdens de productie (gevangen vis, aquacultuur- en maricultuur producten) van en bij het transport van de producten (zowel voor lokale geproduceerde en gevangen soorten als voor importproducten).

5.9 Cultureel erfgoed en archeologisch erfgoed.

In het kader van het NOP voor de Belgische visserijsector lijkt de milieudimensie cultureel erfgoed niet relevant.

Echter, met betrekking tot scheepswrakken kan gesteld worden dat deze in de Noordzee een uitgelezen plek kunnen zijn voor tal van week- en schelpdieren, vissen, anemonen.... In sommige fasen van de voortplanting- en groeicyclus van diverse zeeorganismen vormen wrakken bovendien belangrijke schuil- en rustplaatsen. Scheepswrakken kunnen een ecologische oase vormen binnen het mariene gebied en een bijdrage vormen tot de algemene biodiversiteit. In het kader van vergunningen beleid voor activiteiten op zee wordt aandacht geschonken aan de archeologische dimensie.

5.10 Landschap

Waardevol zijn de landschappen die buiten België weinig voorkomen, die binnen België zeldzaam zijn en tevens weinig zijn aangetast en veel kenmerkende elementen hebben behouden.

In Vlaanderen is er geen éénduidige richtlijn vanuit het beleid onder welke vorm van economische activiteit de aquacultuur valt. In sommige streken is aquacultuur toegelaten in semi-industriële gebieden, in andere gevallen wordt aquacultuur toegestaan op landbouwbedrijven (reconversie). Tot op vandaag zijn locaties voor aquacultuuractiviteiten onvoldoende ruimtelijk ingepast.

Aquacultuur- en maricultuur bedrijven zijn net zoals andere bedrijven onderworpen aan de milieuwetgeving en de wetgeving ruimtelijke ordening. Er bestaat in Vlaanderen geen duidelijke procedure voor het bekomen van de nodige vergunningen. Wetgeving waarmee rekening dient gehouden te worden bij het oprichten van een aquacultuur- of maricultuurbedrijf zijn: milieuvergunningendecreet, ruimtelijke ordening, sectorale regels, decreet Natuurbehoud, VEN, Natura 2000, OSPAR, Biodiversiteits

In de maricultuur, worden boeien gebruikt in de signalisatie ter aanduiding van de kweekgebieden of de plaats van de kooien. Hierdoor ontstaat er een visuele impact, zeker indien de maricultuur plaats vindt in of vlakbij ecologisch waardevolle en/of beschermde gebieden (bvb.: Natura 2000, OSPAR gebieden, MPA's).

6 Milieubeoordeling van het NOP voor de Belgische visserijsector 2007 – 2008

In het volgend hoofdstuk worden de potentiële milieueffecten van het concept nationaal operationeel plan voor de Belgische visserijsector 2007-2013 geanalyseerd.

Het hoofdstuk is als volgt opgebouwd:

- Algemene analyse van de strategie op milieuvlak (6.1)
- Analyse van de vijf prioritaire zwaartepunten waarbij de volgende elementen terug te vinden zijn:
 - algemene reflectie over de potentiële effecten op het milieu en de analyse van de potentiële milieueffecten (6.2),
 - grafische weergave in een tabel (legende zie 6.3) van de analyse per milieuthema zoals in bijlage I f) van de Richtlijn 2001/42/EG en volgens de verschillende procedures in:
 - Federaal: Bijlage II van de wet van 13 februari 2006,
 - Vlaams: art. 4.2.8 van het Vlaams Decreet van 27 april 2007
 - Waals: boek I van het Milieuwetboek, deel V, hoofdstuk 2, art. D56 §3

Om te beantwoorden aan bijlage I b) van de Europese Richtlijn 2001/42/EG, de federale en de gewestelijke procedures, dient ook de reflectie gemaakt te worden wat er eventueel zou gebeuren in de nulsituatie, met andere woorden in de situatie waar het operationeel plan niet zou worden uitgevoerd (zie onderdeel 7).

6.1 Algemene strategie

Bij de effecten beoordeling in deze SMB gaat het niet zozeer om de precieze omvang van de effecten zoals in een MER op projectniveau aan de orde is, maar om de aard van de mogelijke effecten. Het toetsingskader moet hierbij passen.

De algemene doelstelling van het toekomstig operationeel plan voor de Belgische visserijsector is gedefinieerd als volgt:

'Het ontwikkelen van een duurzame, economisch rendabele, toekomstgerichte visserijsector, waarbij een positieve invloed op de visserijgemeenschappen gecreëerd wordt over lange termijn'.

Deze doelstelling is vanuit milieustandpunt een acceptabele doelstelling door de opname van het begrip duurzaamheid. De doelstelling is aldus gebaseerd op de Lissabon strategie, met inbegrip van de Göteborg principes. Duurzame ontwikkeling betekent immers dat in principe de economische ontwikkeling die door het operationeel plan zal gepromoot worden, niet ten koste mag gaan van de toekomstige generaties. M.a.w., de socio-economische ontwikkeling mag niet ten koste gaan van de leefbaarheid op zowel sociaal als milieuvlak.

Bovendien wordt het streven naar duurzame ontwikkeling nogmaals bevestigd door duurzaamheid als een horizontale prioriteit te benoemen, een prioriteit die naast de vijf thematische (verticale) prioriteiten als een 'zesde zwaartepunt' door gans het operationeel programma moet nagestreefd worden.

Het is de bedoeling dat met behulp van het NOP de Belgische visserijsector dichterbij een duurzaam evenwicht komt op de lange termijn. Hiertoe past men de strategie toe van het afbouwen van de vloot, het gebruik van alternatieve visserijtechnieken en het omvormen van de vissersvloot. Echter, vanuit de milieubeoordelingsbenadering kan de vraag gesteld worden: hoe zou het NSP en het bijhorend NOP ingevuld zijn, indien de aquacultuur en de maricultuur als alternatieve hefboom gebruikt worden voor het uitbouwen van een duurzame visserijsector op de lange termijn? Waar nuttig, wordt aan dit alternatief aandacht besteed bij de bespreking van de beoordeling van de verschillende maatregelen van het NOP van de Belgische visserijsector (zie onderdeel 6.3).

Vanuit de milieubeoordeling wordt opgemerkt dat het NOP te veel details bevat, i.e. voor zwaartepunt 2 en 3. Het NOP betreft een programmering voor de periode van 2007-2013, waarbij op zwaartepunt een planning dient uitgewerkt te worden en niet in detail per maatregel. Het vermelden van specifieke projecten is niet relevant. Met het opsommen van specifieke projecten en begunstigden, loopt men het risico om de uitvoering van het NOP te beperken tot deze opsomming. Tevens wordt door het zo gedetailleerd opsommen, relevante aanpassingen van het NOP tijdens de uitvoering ervan bemoeilijkt..

De SMB procedure heeft tevens geen betrekking op specifieke projecten van het NOP, doch dient om een milieubeoordeling weer te geven van het plan op zich.

6.2 Situering relevantie van de maatregelen en acties beschreven in het NOP voor de Belgische visserijsector

Vooraleer per maatregelen en/of actie een onderzoek gedaan wordt naar de mogelijke effecten op het milieu, wordt geëvalueerd welke maatregelen a priori significant een invloed zullen hebben op het milieu.

De onderstaande tabel 6.1, stelt een algemene waardering voor van de mogelijke milieueffecten (positief of negatief) voor alle maatregelen binnen het NOP.

Tabel 6.1: een algemene waardering van de mogelijke milieueffecten voor de maatregelen van het NOP voor de Belgische visserijsector

Zwaartepunt	Art. in verordening	maatregel	positieve invloed	negatieve invloed
Zwtpt 1	23	<i>definitieve beëindiging van de visserijactiviteit</i>	X	X
	24	<i>tijdelijke stillegging van visserijactiviteiten</i>	nvt	
	25	<i>investeringen aan boord van vaartuigen en selectiviteit</i>	X	X
	26	<i>kleinschalige kustvisserij</i>	nvt	
	27	<i>sociaaleconomische compensatie vlootbeheer</i>	nvt	
Zwtpt. 2	29	<i>productieve investeringen in de aquacultuur</i>	X	X
	30	<i>maatregelen inzake het aquatisch milieu</i>	X	
	31	<i>maatregelen inzake volksgezondheid</i>	X	
	32	<i>maatregelen inzake diergezondheid</i>	X	
	33	<i>binnenvisserij</i>	nvt	
	34,35	<i>investeringen in verwerking en afzet</i>	X	X
Zwtpt. 3	37	<i>collectieve acties</i>	X	X
	38	<i>bescherming en ontwikkeling van aquatische fauna en flora</i>	X	
	39	<i>vissershavens, aanvoer-en beschuttingsplaatsen</i>	X	X
	40	<i>ontwikkelen van nieuwe markten en promotiecampagnes</i>	X	
	41	<i>proefprojecten</i>	X	X
	42	<i>omschakeling vissersvaartuigen</i>	X	
Zwtpt. 4	44,45	<i>duurzame ontwikkeling van visserijgebieden</i>	X	
Zwtpt. 5	46	<i>technische bijstand</i>	nvt	

6.3 Milieubeoordeling per maatregel.

Legende tabel van de analyse per milieuthema:

- Waarschijnlijkheid van het effect: inschatting van de kans dat het effect zich werkelijk (in theorie) kan voordoen;
de volgende scores worden hierbij gebruikt:
 - 1 = zeer waarschijnlijk
 - 2 = waarschijnlijk
 - nvt = onwaarschijnlijk

- Schaal van het effect: inschatting van de effecten die zich zullen voordien;
de volgende scores worden hierbij gebruikt:
 - - = Negatief
 - 0 = Neutraal
 - + = Positief

- Tijdelijkheid van het effect: inschatting of het effect permanent dan wel tijdelijk is;
de volgende scores worden hierbij gebruikt:
 - T = Tijdelijk
 - P = Permanent

- Termijn van het effect: inschatting van de duur van het effect; de volgende scores worden hierbij gebruikt:
 - KT = korte termijn effect
 - LT = lange termijn effect

- Omkeerbaarheid van het effect: inschatting of het effect omkeerbaar is dan wel onomkeerbaar;
de volgende scores worden hierbij gebruikt
 - O = Omkeerbaar
 - ON = Onomkeerbaar

- Onzekerheid:
 - Het effect hangt volledig af van de methode van uitvoering die in acht zal genomen worden

- Grensoverschrijdend effect: waar relevant wordt er een inschatting gemaakt of er al dan niet een grensoverschrijdend effect is:
 - Grensoverschrijdend effect komt voor: vt
 - Grensoverschrijdend effect komt niet voor: nvt.

6.3.1 Zwaartepunt 1: Aanpassingen aan de communautaire visserijvloot.

6.3.1.1 Definitieve beëindiging van visserijactiviteiten (maatregel 1.1, Art. 23)).

De tabel van de analyse van deze maatregel per milieuthema wijst op:

- a) Een primair effect op de biodiversiteit, fauna en flora: het positief effect is eerder als een 'grof' effect te noemen in zijn geheel. Het effect kan gericht positiever zijn op een aantal specifieke soorten en op de bijvangst, *indien specifiek boomkorvaartuigen gesloopt worden*,
- b) Een effect is waar te nemen op klimaatsinvloeden: ten gevolge van een daling in het aantal vissersvaartuigen, is er een afname van de bijdrage van de vloot aan de CO₂ uitstoot in kader van het Klimaat plan.
- c) Een effect is waar te nemen bij het effect op de bodem: indien specifiek boomkorvaartuigen gesloopt worden, wordt het negatieve effect van de boomkor op de bodem beperkter, gezien het feit dat numeriek minder boomkorvaartuigen actief zullen zijn.

Vanuit milieuoogpunt is de impact van deze maatregel in het ruimer beeld van de visserijsector 'relatief' gezien de totale quota onveranderd blijven. De quota van de gesloopte vaartuigen wordt herverdeeld om de blijvers de mogelijkheid te geven op een meer economisch rendabele manier actief te blijven. Hierbij wordt opgemerkt dat de visserijvangst een complex gegeven is (cfr. teruggooi en bijvangst) zodat een zuivere assessment op het milieu een moeilijk gegeven is. Verder dient opgemerkt dat indien geen aandacht besteedt wordt aan het vervangen van de boomkor door alternatieve visserijtechnieken, het effect slechts voor een korte termijn voelbaar zal zijn en de kans op omkeerbaarheid van het effect reëel is. Een grensoverschrijdend effect zal voelbaar zijn, gezien de Belgische vissersvloot ook buiten de Belgische visgronden vist.

Het totale effect van deze maatregel is bovendien beperkt gezien het TTV beleid buiten het bereik van deze interventie valt en in bredere zin buiten het beleid van het NOP. De daling in de totale vlootcapaciteit leidt tot een numerieke afname van de vloot waardoor degenen die actief blijven in de sector de kans zullen krijgen om een beter financieel resultaat te behalen uit de beperkte nationale quota.

Een selectieve, begeleide afbouw van de vloot, gecombineerd met efficiënte management tools²⁷, kan een positief milieueffect hebben op de mariene fauna en flora. Een mogelijk alternatief is om deze slooprondes dusdanig te organiseren dat ze gericht zijn op de visserijinspanningen en stocks waar herstel van het visbestand of het ecosysteem een prioriteit is.

De sloopronde zou als een alternatieve management tool kunnen ingezet worden bij het sluiten van bepaalde mariene gebieden om aldus de mariene omgeving te beschermen. Bij het sluiten van een bepaald marien gebied, is het voor het vaartuig actief in dit gebied, niet steeds voor de hand liggend om zich te heroriënteren naar een ander visgebied (bvb in kader van het aanduiden van MPA's en Natura 2000 beleidsplannen).

Ten gevolge van de hogere kosten hieraan verbonden, de mogelijk grotere competitie in het bevissen van het nieuwe gebied en de onzekerheid van economische haalbaarheid indien de visbestanden niet hetzelfde zijn in de gere-allokeerde gebieden. De beleidsplannen voor Natura 2000 zijn ten tijde van het opstellen van het NOP en de SMB nog niet bekend, doch België dient er rekening mee te houden dat zij nog niet voldoet aan de Europese Richtlijn hieromtrent. Hoewel Natura 2000 geen beleidsinstrument is om de visserij te managen,

²⁷ Dit kan o.a. de controle zijn op het hertoetreden tot de visserijvloot.

is het aan te bevelen om bij de uitvoering van deze maatregel rekening te houden met de Natura 2000 Richtlijn en de komende beleidsplannen.

Indien het slopen enkel de minst efficiënte vissersschepen beoogt, dan is het weinig waarschijnlijk dat het beoogde positief effect op de visbestanden bij uitvoeren van deze maatregel zal behaald worden. Het effect zal ook matig zijn, indien het schepen betreft die, onafhankelijk van de beschikbare slooppremies, sowieso overwegen om de sector te verlaten wegens bedrijfseconomische problemen. Met deze factoren dient men rekening te houden bij het opstellen van het sloopschema om te komen tot zowel een positief milieuimpact als tot een verantwoord bedrijfseconomisch resultaat.

Voor deze maatregel in se wordt er vanuit de milieubeoordeling geen alternatief voorgesteld, tenzij een nieuwe bestemming geven aan het vaartuig. Dit sluit echter niet uit dat vanuit de milieubeoordeling geen voorstellen kunnen gedaan worden waarvan men ze relevant acht in het kader van de begeleidingsstrategie voor de aanpassing van de sector. Voor de vissers en reders die in aanmerking komen voor de sloop en die in de visserijsector actief willen blijven, kan de aquacultuur en de maricultuur een duurzaam (aanvullend) alternatief vormen. Hier wordt verder aandacht aan besteed in onderdeel 6.3.2 en 6.3.3 (zwaartepunt 2 en 3).

Deze maatregel heeft de mogelijkheid om een aantal negatieve effecten van de visserijsector op het milieu te beïnvloeden. Het slopen van vissersschepen, het vervroegd uittreden en het heroriënteren van een deel van de vloot kunnen hierbij een belangrijke rol spelen. Vanuit de milieubeoordeling wordt opgemerkt dat het afbouwen van de vloot duur en inefficiënt kan zijn indien deze niet leidt tot een daling van de visserijdruk.

Vanuit de milieubeoordeling wordt opgemerkt dat het sloopschema tijdens het opstellen van de SMB nog niet opgesteld was. Gezien deze nog onbekende doch belangrijke factor, blijft het moeilijk om de juiste inschatting van het sloopschema te evalueren. Eens het sloopschema opgesteld is, dient opnieuw naar deze maatregel gekeken te worden in het kader van de evaluatie.

Tot slot, het slopen van vissersschepen werkt niet motiverend voor de visser om alternatieve lange termijn besluiten te nemen, om al dan niet in de sector actief te blijven.

6.3.1.2 Tijdelijke stillegging van visserijactiviteiten (maatregel 1.2, Art. 24)

Deze maatregel wordt niet opgenomen in het NOP voor de Belgische visserijsector.

6.3.1.3 Investeringen aan boord en selectiviteit (maatregel 1.3, Art 25)

De tabel van de analyse van deze maatregel per milieuthema wijst op:

- a) Biodiversiteit, fauna en flora: een significant positief effect wordt verwacht bij het toepassen van alternatieve visserijtechnieken ter vervanging van de boomkor (vermindering bijvangst en dus minder teruggooi).
- b) Klimaat: ten gevolge van het vervangen van de boomkor door alternatieve, minder energieverbruikende visserijtechnieken wordt er minder brandstof verbruikt en wordt energie efficiënter toegepast. Dit resulteert in een vermindering van CO₂ en NO_x uitstoot door de vissersvloot.

- c) Bodem: ten gevolge van het vervangen van de boomkor door alternatieve, minder bodembeschadigende visserijtechnieken, wordt de zeebodem minder omgewoeld, resulterend in minder verstoren van de habitat en de bijhorende species.
- d) Materiële goederen: modernisering van de overblijvende vloot kan leiden tot een stijging van de waarde van de betrokken vissersschepen.
- e) Gezondheid (mens): ten gevolge van het vervangen van de boomkor door alternatieve technieken kan de productkwaliteit positief beïnvloed worden.

Het gebruik van alternatieve, milieuvriendelijke visserijtechnieken kan de schade aan het milieu significant beperken en verminderen en kan resulteren in een verhoogde selectiviteit van de vangst. Dit laatste kan tevens een neveneffect hebben op de lopende uitbatingskosten van de visser en reder. Een verbeterde selectiviteit leidt tot vermindering van de bijvangst waardoor het werk aan boord iets verlicht wordt, de kans op averij en ongevallen kleiner wordt.

Modernisering en het vernieuwen van de hoofdmotor kan leiden tot een stijging van de waarde van de verkochte visserijproducten. Deze toename in productwaarde is het resultaat van een gecombineerd effect van enerzijds een verbeterde productkwaliteit en anderzijds een daling in energiekost (minder brandstofverbruik).

De Vlaamse visserijsector is niet enkel overgespecialiseerd in visserijmethode, maar is tevens te zeer afhankelijk van een te klein aantal doelsoorten (tong en schol). Als het slecht gaat met deze bestanden, of met de bestanden die samen met tong en schol gevangen worden (bvb. kabeljauw), dan is het effect op de leefbaarheid van de vloot direct voelbaar. Dit is een sterk argument voor de begeleide inkrimping van de vloot zoals voorgesteld onder maatregel 1.1, doch evenzeer een motivering voor een diversifiëren van de vloot wat visserijmethode betreft. Deze diversificatie is een uitwijkmogelijkheid om de beschikbaarheid van de traditionele doelsoorten op te vangen en deze tijd te geven om te herstellen.

Projecten gericht op het invoeren van alternatieve visserijtechnieken hebben naast het positief milieueffect, als secundair effect een positieve invloed op het diversifiëren van de Vlaamse vissersvloot. Gecombineerd met de juiste marketing, kan dit leiden tot een grotere bedrijfseconomische draagkracht en betere concurrentiepositie voor de sector.

Hoewel in een planMER geen individuele projecten aan bod komen, wordt vanuit de milieubeoordeling toch een aantal voorbeelden genoemd in het kader van het toepassen van alternatieve visserijtechnieken²⁸.

- Op basis van experimenten van de *handlijnenvisserij op zeebaars* worden succesvolle en gunstige resultaten geboekt naar zowel rentabiliteit als naar milieu-impact (soorten- en lenteselectiviteit groter en bodem impact quasi nihil) (Depestele et al, Resultaten Project Alternatieve visserij, 2008. 54p.)
- Omringende landen (Frankrijk en Engeland) oefenen sinds een geruime tijd reeds een *inktvisvisserij* uit. Inktvis is tot op vandaag niet gequoteerd en is traditioneel een weekdier, bijgevangen tijdens de gewone boomkorvisserij. In het Engels kanaal wordt sinds 1995 reeds aanzienlijke bijvangsten genoteerd, zeekat wordt als een demersale soort beschouwd. Bij het gebruik van de outrigger²⁹ dient geen significante ombouw van een bestaand vaartuig te gebeuren. Mocht met het outrigger systeem een rendabele visserij op inktvis kunnen worden ontwikkeld, dan kan dit resulteren in het instellen van een quota van inktvis. Gevolg hiervan is een mogelijke afname van de druk op traditionele visbestanden.

²⁸ Deze technieken zijn ontwikkeld door ILVO, Oostende en kunnen op heden in de sector toegepast worden.

²⁹ Outrigger is een vorm van bordenvisserij. De bordenvisserij richt zich vnl. schol, langoustines, kabeljauw of inktvis. Het gebruik van de outrigger laat toe om de bordenvisserij ook met een klassiek boomkorvaartuig toe te passen.

Twee andere significante voordelen van het gebruik van de outrigger is een vermindering in brandstofverbruik en een besparing op materiaalkost. Vervolledigend dient vermeld dat de vangstsamenstelling bij het gebruik van de outrigger verschillend is: het systeem is minder geschikt voor tong, voor schol werkt het systeem goed (Vanderperren E. et al, 2008, 38 p.).

- De garnaalvisserij in de Noordzee wordt uitgeoefend door meer dan 600 vaartuigen en gaat vnl. door in kwetsbare kustgebieden en estuaria broedkamers voor heel wat diersoorten. Tevens wordt de garnaalvisserij gekenmerkt door een aanzienlijke teruggooi van ondermaatse commerciële vis, van niet-commerciële vis en invertebraten. Het gebruik van een *selectieve pulskor* voor de visserij op grijze garnaal kan primair een positief effect hebben op de biodiversiteit, fauna en flora. Het toepassen van de pulskor kan tevens een middel zijn om een ecologisch label te bekomen voor deze visserij, wat het imago verbetert maar vooral leidt tot betere prijsvorming en betere afzetmogelijkheden voor de visserijproducten (Polet H., 2003).
- Het gebruik van de alternatieve boomkor, waarbij een benthos ontsnappingsvenster en/of een T90-kuil toegepast wordt, resulteert in minder bijvangst van met name benthos zoals krabben, zeesterren, queen scallops, ondermaatse rondvissoorten enz.. wat een positief effect heeft op de biodiversiteit, fauna en flora (Depestele J., et al, 2008, 56p.)

Vanuit de milieubeoordeling wordt opgemerkt dat het invoeren van alternatieve visserijtechnieken en/of de modernisering van vissersvaartuigen, niet mag resulteren in een stijging van de visserijinspanning. Dit kan mogelijk gebeuren indien:

- het efficiënter gebruik van energie leidt tot het sneller bereiken van visgronden en aldus langer actief kan gevist worden,
- nieuwe visbestanden 'ontgonnen' worden, zonder output beperking (quota),

Hoewel er kan gediscussieerd worden over de definitie 'visserijinspanning', zal hoe dan ook de modernisering van de vissersvloot, leiden tot een verhogen van de efficiëntie door verbetering van de technologie. Het zoeken van alternatieve visserijtechnieken dient zich met name te richten op de selectiviteit en energiebesparing, en niet op de efficiëntie. Hierbij is het noodzakelijk dat de output van de nieuwe visserijen opgevolgd wordt, zodat eventueel door het beheer kan bijgestuurd worden.

Het effect van het investeren in alternatieve visserijtechnieken en verbeterde selectiviteit wordt door een aantal factoren bepaald, waarbij het management regime waarbinnen een vernieuwd of gemoderniseerd vissersvaartuig opereert, van groot belang zal zijn. Het werken in een modernere, veiliger omgeving stimuleert vissers en reders om blijvend te investeren in de sector.

Vanuit de milieubeoordeling wordt tot slot opgemerkt dat het toepassen van alternatieve technieken een positieve impact kan hebben op het milieu, doch dat deze technieken vooraleer toegepast te worden in de praktijk, een degelijke wetenschappelijke ondersteuning en opvolging vereisen. Indien niet, dan kan het toepassen van alternatieve visserijtechnieken een inefficiënte en dure investering zijn.

Aquacultuur op land en maricultuur kan, mits te voldoen aan een aantal voorwaarden, ook bij deze maatregel een duurzaam alternatief zijn voor de visserij (zie verder 6.3.2 en 6.3.3).

6.3.1.4 Kleinschalige kustvisserij (maatregel 1.4, Art. 26)

Deze maatregel wordt niet opgenomen in het NOP voor de Belgische visserijsector

6.3.1.5 Socio-economische investeringen (maatregel 1.5, Art. 27)

In het evalueren van deze maatregel, werd geen afzonderlijke analysetabel opgesteld, gezien een milieueffect hier niet van toepassing is. De mogelijke milieueffecten van deze maatregel zijn a priori heel zwak: er is veeleer een effect op de visser dan op het mariene milieu.

De analyse van deze maatregel per milieuthema wijst op:

- a) Biodiversiteit, fauna en flora: op zich heeft de uitvoering van deze maatregel geen positief noch negatief effect op het milieu.
- b) Materiële goederen: door jonge vissers te ondersteunen in hun eerste verwerving, is er een motivatie om in de visserijsector actief te worden en blijven de vaartuigen actief in de Belgische visserijsector.

Bij deze maatregel i.e. de individuele subsidie van de jonge visser bij het verwerven van een vaartuig, dient er op gelet dat de aankoop niet mag leiden tot een stijging van de totale visserijinspanningen. Hoewel de maatregel zich richt op het verwerven van tweedehands vaartuigen, kan de capaciteit en/of de visserijinspanning van het vissersvaartuig vergroot worden door:

- de aangekochte capaciteit kan inactief geweest zijn en door de aankoop van het vaartuig opnieuw geactiveerd worden,
- de verkoop van een tweedehands vaartuig kan financiële reserves creëren aan de verkoper, die op zijn beurt een nieuw vaartuig kan verwerven. Dit creëert zowel vanuit milieustandpunt als vanuit bedrijfseconomisch standpunt extra druk.

Het uitvoeren van deze maatregel in se zal geen invloed hebben op de totale vlootcapaciteit (het betreft verwerving van bestaande vaartuigen) maar kan op de langere termijn een motivatie en een verhoogde belangstelling creëren om toe te treden tot de visserijsector. De combinatie met het voorzien van alternatieve visserijtechnieken, aangepaste opleidingen voor de visser en een verbetering van de veiligheid, verzekert een toekomst voor de visser.

Indien het vissersberoep zou teloor gaan, zou tevens de opportuniteit verloren gaan om de visser in te schakelen in een actief beheer van het mariene ecosysteem.

Het voorzien van regelingen voor de omscholing naar beroepen buiten de zeevisserij, wordt in dit onderdeel niet geëvalueerd. Bijeen reconversie van de visser naar aquacultuur of maricultuur wordt dit besproken in onderdeel 6.3.2 en 6.3.3.

Maatregel 1.1: Definitieve beëindiging visserijactiviteiten

Milieuthema	Milieu subthema			waarschijnlijkheid van het effect	Schaal	Tijdelijkheid	Termijn	omkeerbaarheid van het effect	grensoverschrijdend effect	onzekerheden	Alternatieven
biodiversiteit, fauna en flora	species en biologische diversiteit	bedreigde soorten	1	+	T	KT	O	mogelijk, dit zal mede bepaald worden door hoe de sloop uitgevoerd wordt	afhankelijk van de ruimtelijke planning (link Natura 2000 beleid)/het effect van deze maatregel zal bepaald worden door hoe het sloopschema zal uitgevoerd worden		
		beschermde soorten	1	+	T	KT	O				
		gevoelige soorten	1	+	T	KT	O				
		commerciële soorten	1	+	T	KT	O				
	Natuurlijke sites & habitat		1	+	T	KT	O				
	beschermde en/of gevoelige gebieden (SPA, SPC, MPA, Ramsar)		1	+	T	nvt	O				
bodem	op land	nitraat gevoelige zones									
	marien milieu										
		verandering structuur	1	+	T	KT	O	vt			
bevolking											
gezondheid (mens)											
water	op land										
	marien milieu										
lucht											
klimaatsfactoren			2	+	P	LT	ON	vt			
materiële goederen			1	-	P	LT	ON	nvt			
landschap	op land										
	marien milieu										
cultureel erfgoed	op land	gebouwen									
	marien milieu	beschermde sites									
		beschermde wrakken									
geluid											

Maatregel 1.3: Investerings aan boord en selectiviteit											
Milieuthema	Milieu subthema			waarschijnlijkheid van het effect	Schaal	Tijdelijkheid	Termijn	omkeerbaarheid van het effect	grensoverschrijdend effecten	onzekerheden	Alternatieven
biodiversiteit, fauna en flora	species en biologische diversiteit	bedreigde soorten	1	+	P	LT	ON	een grensoverschrijdend effect is van toepassing		effect zal bepaald worden door manier waarop maatregel uitgevoerd wordt en de ruimtelijke planning. Tevens wordt het effect bepaald door het gebruikte type van alternatieve visserijtechniek en het visserijmanagement.	maricultuur en open sea ranching stimuleren voor vloot (cfr Noorwegen, Sea Ranching Act)
		beschermde soorten	1	+	P	LT	ON				
		gevoelige soorten	1	+	P	LT	ON				
	Natuurlijke sites & habitat	1	+	P	LT	ON					
	beschermde en/of gevoelige gebieden (SPA, SPC, MPA, Ramsar)		1	+	P	nvt	ON				
bodem	op land	nitraat gevoelige zones								het type van gebruikte alternatieve visserijtechniek zal bepalend zijn voor het effect	
	marien milieu										
			verandering structuur	1	+	P	LT	ON	vt		
bevolking			2	+	P	LT	ON				
gezondheid (mens)											
water	op land										
	marien milieu										
lucht											
klimaatsfactoren			2	+	P	nvt	ON	vt			
materiële goederen			1	+	P	LT	ON	nvt		de keuze van de alternatieve technieken zal bepalend zijn voor het effect	
landschap	op land										
	marien milieu										
cultureel erfgoed	op land	gebouwen									
	marien milieu	beschermde sites									
		beschermde wrakken									
geluid											

Maatregel 1.5: Socio-economische maatregelen											
Milieuthema	Milieu subthema			waarschijnlijkheid van het effect	Schaal	Tijdelijkheid	Termijn	omkeerbaarheid van het effect	grensoverschrijdend	onzekerheden	Alternatieven
biodiversiteit, fauna en flora	species en biologische diversiteit		bedreigde soorten	2	+	P	LT	ON	nvt	effect zal bepaald worden door manier waarop maatregel uitgevoerd wordt; een koppeling aan mentaliteitsverandering noodzakelijk om pos. resultaat te bereiken	opleiding voorzien om aquacultuur en maricultuur bedrijven te starten. Stimuleren van jonge vissers om in aquacultuur of maricultuur te stappen ipv verwerving eerste vaartuig
			beschermde soorten	2	+	P	LT	ON			
			gevoelige soorten	2	+	P	LT	ON			
			commerciële en niet-commerciële vissoorten	2	+	P	LT	ON			
	Natuurlijke sites & habitat			2	+	P	LT	ON			
beschermde en/of gevoelige gebieden (SPA, SPC, MPA, Ramsar)			2	+	P	LT	ON				
bodem	op land	nitraat gevoelige zones		nvt					nvt		
	marien milieu			nvt	nvt	nvt	nvt				
			verandering structuur	1	+	P	LT	O		dit effect wordt bepaald door het al dan niet in gebruik nemen van alternatieve viseijtechnieken en de bewustwording hierrond	
bevolking				2	+	P	LT		nvt		
gezondheid (mens)				nvt	nvt	nvt	nvt		nvt		
water	op land			nvt	nvt	nvt	nvt		nvt		
	marien milieu			nvt	nvt	nvt	nvt				
lucht				nvt	nvt	nvt	nvt		nvt		
klimaatfactoren				1	+	P	LT	ON	nvt	dit effect wordt bepaald door het al dan niet in gebruik nemen van alternatieve viseijtechnieken en de bewustwording hierrond	
materiële goederen				1	+	P	LT	ON	nvt	dit effect wordt bepaald door het al dan niet in gebruik nemen van alternatieve viseijtechnieken en de bewustwording hierrond	
landschap	op land			2	+ Of -			nvt	nvt	het effect zal bepaald worden door het al of niet stimuleren tot instappen aquacultuur/maricultuur gecombineerd met oude landbouwbedrijven in reconversie proces	
	marien milieu			2	+ Of -			nvt			
cultureel erfgoed	op land	gebouwen		nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt		
	marien milieu	beschermde sites		nvt	nvt	nvt	nvt	nvt			
		beschermde wrakken		nvt	nvt	nvt	nvt	nvt			
geluid				nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt		

6.3.2 Zwaartepunt 2: Aquacultuur, binnenvisserij, verwerking en afzet van visserij- en aquacultuurproducten.

Zoals eerder vermeld, wordt onder dit zwaartepunt een té gedetailleerde lijst gegeven van projecten. Het behoort niet tot de doelstelling van de SMB, om in dit stadium individuele projecten te beoordelen. Bij het opstellen van de criteria op nationaal niveau voor het selecteren van ingediende projecten dienen voor de aqua- en maricultuur projecten een m.e.r. uitgevoerd te worden en een bijhorende haalbaarheidsstudie.

Dit zwaartepunt creëert de mogelijkheid om een antwoord te geven op zowel een aantal bedrijfseconomische als milieugerichte problemen en knelpunten, ontstaan uit de overbevissing van de visbestanden en het gebruik van bepaalde bodemvistechieken. Het invoeren en uitbreiden van zowel maricultuur als aquacultuur aan land, kan een nieuwe toeleveringsbron vormen voor verse visproducten, voor zowel de verwerkers als de consument, waardoor de onhoudbare druk op bepaalde visbestanden kan verminderd worden.

Ondersteuning voor 'aquatisch milieu gerichte maatregelen ter ondersteuning van het voorkomen van een negatief milieu impact van de aqua- en maricultuur, verzekert een lange termijn toekomst voor de industrie dat op zich vertaald kan worden in bedrijfswinst en een blijvende werkgelegenheid.

Het duurzaam kweken van vis, kan tevens een significante bijdrage leveren aan het verminderen van zowel quota gereguleerde stocks als non-quota gereguleerde stocks. In vergelijking met het FIOV, heeft milieuvriendelijke gerichte aquacultuur aan land en maricultuur een veel belangrijker plaats gekregen in het EVF. Dit met het oog op het uitbreiden van een duurzame ontwikkeling van de aquacultuur binnen Europa.

6.3.2.1 Productieve investeringen in de aquacultuur (maatregel 2.1, Art. 29)

De tabel van de analyse van deze maatregel per milieuthema wijst op:

- a) biodiversiteit, fauna en flora: afhankelijk van het type project en hoe de maatregel uitgevoerd wordt, kan er een positief of negatief effect geïdentificeerd worden.
 - Voor de piscicultuur (op land en in marien milieu): het accidenteel ontsnappen van vissen kan een invloed hebben op de genetische biodiversiteit. De wilde genenpool kan onder druk komen te staan door de ontsnapte 'gedomesticeerde' (soms uitheemse) vissoorten,
 - Schelpdierkweek: mogelijks treedt hier een negatief effect op: bij intensieve schelpdierkweek is er een verhoogde uitstoot van afvalstoffen (nutriënten), wat kan leiden tot een verstoring van de trofische niveaus en tot een verstoring van de natuurlijke fauna en flora,
 - Open zeeboerderijen: het bijvoederen van de uitgezette dieren kan gebieds-vreemde species aantrekken
- b) water: hier kan opnieuw een onderscheid gemaakt worden tussen piscicultuur (i.e. op land) en schelpdierkweek. Bij de piscicultuur is er de problematiek van de afvalwaterproductie waarbij uitwerpselen van de vissen, antibiotica resten, voerresten, ... leiden tot een vervuiling van het waterig milieu indien geen aandacht besteed wordt aan het wel of niet toepassen van 'state-of-the-art' recirculatietechnieken.

- c) Landschap:
 - Maricultuur: bij het uitbreiden van maricultuur kunnen de boeien gebruikt voor het aanduiden van de gebieden en/of kooien een (matig) storend visueel effect veroorzaken in het marien milieu.
 - Aquacultuur op land: een positief effect wordt verwacht, indien leegstand van oude landbouwbedrijven kan voorkomen worden door deze bedrijven voor reconversie in aanmerking te laten komen, van klassieke landbouw naar aquacultuur
- d) Gezondheid (mens): een stabiele aanvoer van een hoge kwaliteit visproducten, heeft een positief effect op de gezondheid van de mens,
- e) Populatie en materiële goederen: er wordt een positief effect verwacht naar aanleiding van:
 - de reconversie van actieve en/of jonge vissers naar de maricultuur tot zelfs aquacultuur,
 - bestaande vissersvaartuigen die een nieuwe bestemming kunnen krijgen voor de maricultuur,
 - het oprichten van nieuwe bedrijven creëert werkgelegenheid,
 - het uitbreiden van de maricultuur en aquacultuur levert een nieuwe duurzame bron van visproducten, waarbij de druk op de visbestanden afneemt,
 - de economie van aanverwante sectoren (i.e. verwerking) wordt verwacht te stijgen.

Er wordt algemeen een positief effect verwacht bij het uitvoeren van deze maatregel. De termijn, de omkeerbaarheid en de tijdelijkheid van de effecten is variabel naargelang de bestaansduur van de ondernemingen. Er wordt geen significante grensoverschrijdende effecten verwacht. Mogelijks kunnen deze voorkomen indien er maricultuur projecten uitgevoerd worden op grenszones van de Noordzee (het BDNZ).

Vanuit de milieubeoordeling wordt opgemerkt dat de te verwachten effecten nog onzeker zijn, gezien dit samenhangt met de te selecteren projecten.

Door de afbouw van de visserijcapaciteit wordt de visserijsector als sector in zijn geheel kleiner. De huidige crisis binnen de visserijsector, brengt de visser en/of reder aan het zoeken naar alternatieven. Structurele ingrepen in het BCP vormen enerzijds moeilijkheden voor de kustvisserij, doch anderzijds creëert dit mogelijkheden voor de maricultuur. Voor een deel van de visserijsector, kan de reconversie naar maricultuur een oplossing bieden voor het voortbestaan van de visserijsector op de lange termijn. Een relevant voorbeeld hierbij is het Iers klein vlootsegment dat een volledige reconversie ondergaan heeft naar mosselkweek.

Het investeren in open zeeboerderijen resulteert in een positief effect op het marien milieu, indien dit toegepast wordt met inheemse soorten en indien hiervoor bestaande (of geplande) artificiële substraten gebruikt worden (bv. windmolenpark Thornton bank). Vissers die in het bezit zijn van een licentie om met selectieve visserijmethoden in deze gebieden te vissen, kunnen ingezet worden om deze zeeboerderijen uit te baten. Zo kunnen licenties in de Belgische visserijsector actief blijven en wordt de totale druk vanuit de visserijsector op overbeviste bestanden verlaagd.

Met respect voor de ruimtelijke planning en met samenwerking van de verschillende gebruikers van het marien milieu wordt met een investering in open zeeboerderijen, een oplossing geboden voor een deel van de visserijsector. Bij het uitzetten van inheemse soorten dient men blijvend rekening te houden met enerzijds de genetische diversiteit van de uitgezette dieren en anderzijds kunnen andere soorten, op termijn voorkomen in die gebieden. Immers, om de dieren in een bepaald gebied te houden worden bijkomende stimuli toegepast. Om een optimale balans te krijgen is een wetenschappelijke ondersteuning en een continue monitoring een noodzaak bij het toepassen van deze vorm van maricultuur. Om een duidelijk beeld te krijgen

van mogelijke milieueffecten bij het toepassen van het 'open zeeboerderijen concept' in het marien milieu is het aan te bevelen om:

- de genetische identiteit van de lokale soorten in het gebied in kaart brengen,
- identificeren van de interacties tussen de 'zeeboerderij-soort' en de lokale visbestanden en andere bentische organismen,
- identificatie van de gezondheidsstatus van de uitgezette soorten en de soorten in het gebied,
- te onderzoeken wat de overdraagbaarheid is van ziekten van de uitgezette soort in het marien milieu, en omgekeerd van de voorkomende soorten naar de uitgezette soort,
- wat is de draagkracht van het gebied (controle op infecties),
- te bepalen welke dichtheden beïnvloeden overleven en groei van de uitgezette soorten in het gebied,
- onderzoek te doen naar de samenstelling en de diversiteit aan soorten in het gebied en het opvolgen van deze parameters,

Het gebruik van open zeeboerderijen opgevolgd door een relevant monitoring programma, creëert het perspectief van een milieu vriendelijke industrie.

In de klassieke land- en tuinbouw zijn ook jaarlijks heel wat bedrijven die bedrijfseconomische niet haalbaar zijn (wegens overproductie, lage prijzen import,...). Reconversie naar aquacultuur vormt voor deze bedrijven een alternatief waarbij de bestaande infrastructuur kan behouden blijven. Bovendien kan de aquacultuur in gesloten systemen, de impact op het milieu sterk reduceren en de traceerbaarheid van het product beter garanderen. Immers, de consument hecht meer dan vroeger, veel belang aan kwaliteit en traceerbaarheid van zijn voedingsproducten, maar evenzo aan de milieuvriendelijkheid van het product.

Wat betreft de kwaliteit van het water en de beschikbaarheid van het water, is het gebruik van intensievere recirculatietechnieken, en het toepassen van geïntegreerde kweek (polycultuur) een mogelijkheid om op land maricultuur toe te passen.

In België is het opzetten van aquacultuur en maricultuur projecten een milieuvergunningplichtige activiteit (cfr. de kweek van mossels waarbij door BMM-MUMM een milieueffectenbeoordeling uitgevoerd werd met een continu monitoringsprogramma).

Bij het evalueren van een project moet rekening gehouden worden met zowel een nationaal als een Europees beleidskader: Kaderrichtlijn water, concessies voor andere exploitaties van het mariene milieu (bv. zandwinning, windenergie, baggeractiviteiten, scheepsvaart,...), beperkingen op het gebruik van uitheemse soorten, beschermde mariene gebieden, enz. In het bijzonder moeten nieuwe projecten (installaties) vooraleer ze geïmplementeerd worden een impactstudie doorlopen, advies krijgen van de desbetreffende autoriteiten, en indien nodig een publieke raadpleging ondergaan. Aanvullend moeten de projecten voor aquacultuur en maricultuur aantoonbaar bedrijfseconomische leefbaar zijn en op basis van wetenschappelijk advies technisch realiseerbaar zijn.

Bij het evalueren van aquacultuur of maricultuur projecten kunnen criteria opgesteld worden waarbij 'milieu voorwaarden' gedefinieerd worden. Vanuit het oogpunt van de milieubeoordeling wordt voorgesteld om met de volgende overwegingen rekening te houden:

- het voorrang geven van projecten waarbij de draagkracht van het omringende milieu gerespecteerd wordt, bv. beheer van afvalproductie, afvalwaterbehandeling, ...
- het voorrang geven aan projecten waarbij geen conflicten ontstaan tussen de verschillende gebruikers van het mariene milieu (maricultuur, zandwinning, vissers, bagger storten enz),

- het voorstellen van objectieve criteria om voorrang te geven aan aquacultuur aan land en maricultuur projecten die op een innovatieve manier een duurzaam positief effect op het milieu teweeg brengen (bvb. intensievere recirculatietechnieken, polycultuur...).

Vanuit de milieubeoordeling worden voor deze maatregel geen alternatieve maatregelen voorgesteld. Wel moet rekening gehouden worden met de bovengenoemde opmerkingen en aanbevelingen.

6.3.2.2 Maatregelen inzake het aquatisch milieu (maatregel 2.2, Art. 30).

De tabel van de analyse van deze maatregel per milieuthema wijst op:

- a) biodiversiteit, fauna en flora: een positief effect wordt verwacht in combinatie met het gebruik van alternatieve visserijtechnieken, het uitvoeren van bepaalde 'herstelprojecten' (bvb: visbestandherstel door het uitzetten van broodstock), het gebruik van de ruimtelijke planning,
- b) bodem en water: een positief effect wordt verwacht omdat de inkomenssteun de vissers ondersteunt (en motiveert) om alternatieve visserijtechnieken toe te passen, te kiezen voor reconversie, e.a.
- c) materiële goederen, landschap: de compensatiesteun, hoewel tijdelijk, geeft een perspectief aan die bedrijven en/of vissers die actief zijn in (toekomstige) Natura 2000 gebieden, er is een positief effect op een betere integratie van bepaalde technieken in de aquacultuur of de visserij in het milieu.

Gezien de compensatie voorzien wordt voor een periode van twee jaar, is er wel kans op een slechts een korte termijn effect en een omkeerbaarheid. Het is immers onduidelijk hoe de motivatie zal zijn nadat de steun wegvalt en hoe de bedrijfseconomische situatie van het desbetreffende bedrijf is.

Gezien het duidelijk milieugerichte karakter van deze maatregel, wordt vanuit de milieubeoordeling geen alternatief voorgesteld.

Bij het uitvoeren van deze maatregel, worden de volgende aanbevelingen voorgesteld:

- deze maatregel mag niet gezien worden als een 'buitenkansje' voor reeds actieve bedrijven
- indien de administratie rond deze maatregel te complex wordt, is de kans reëel dat deze eerder als een last wordt gezien dan als een motivatie,
- er bestaat het risico dat de fondsen door een beperkt aantal actoren 'gevangen' wordt, indien er geen controlesysteem ingevoerd wordt (bvb. plafonnering, omvang,...),
- de hoogte van de inkomenssteun mag evenmin te laag zijn om de maatregel aantrekkelijk te maken,
- in deze maatregel wordt specifiek verwezen naar Natura 2000, deze maatregel zou kunnen uitgebreid worden tot mariene beschermde gebieden, beschermde sites (op land en in marien milieu), bepaalde opvanggebieden,
- om het resultaat van deze maatregel in een optimaal positief effect om te zetten, dient overwogen te worden om deze te combineren met maatregel 2.1 en eventueel 1.1 en 1.3.

6.3.2.3 Maatregelen betreffende de volksgezondheid (maatregel 2.3, Art. 31).

De tabel van de analyse van deze maatregel per milieuthema wijst op een zeer beperkt tot minimale impact op de diverse milieuthema's met uitzondering van het milieuthema 'gezondheid (mens)'. Voor het aspect gezondheid heeft dit een significant positief effect.

Hoewel het voorkomen van de verontreiniging met biotoxines afkomstig van toxisch (fyto)plankton, een incidenteel karakter heeft, wordt vanuit de milieubeoordeling een relevante maatregel geacht.

Door klimaatwijzigingen, kunnen verschuivingen in de fytoplankton samenstelling zeer vlug optreden. Er kan een grensoverschrijdend effect optreden.

6.3.2.4 Maatregelen inzake de diergezondheid (maatregel 2.4, Art. 32).

De tabel van de analyse van deze maatregel per milieuthema wijst op:

- a) biodiversiteit, fauna, flora: een positief effect gezien het doel van deze maatregel duidelijk gericht is op de preventie en de bestrijding van bepaalde ziekten bij waterdieren,
- b) water: mogelijks een negatief secundair effect bij het gebruik van teveel antibiotica in het waterig milieu. Verwacht wordt dat dit effect beperkt blijft omdat de maatregel zich eveneens richt op preventie.
- c) gezondheid (mens): een positief effect mag verwacht worden; het voorkomen van ziekten bij het kweken van vis resulteert in:
 - een gezondere werkomgeving voor de werknemers en
 - een kwalitatief hoogstaand product voor de consument.

Er worden geen grensoverschrijdende effecten verwacht bij deze maatregel.

Het opstellen en uitvoeren van deze maatregel valt onder de veterinaire-rechtelijke voorschriften voor aquacultuur dieren. Het wettelijke en controlerend kader zijn hierbij van dien aard dat er geen alternatieven voorgesteld worden voor deze maatregel. Om dezelfde reden worden geen specifieke aanbevelingen geopperd voor het uitvoeren van deze maatregel.

6.3.2.5 Binnenvisserij (maatregel 2.5, Art. 34).

Deze maatregel wordt niet opgenomen in het Belgisch National Programma

6.3.2.6 Investerings in verwerking en afzet (maatregel 2.6, Art. 35).

De tabel van de analyse van deze maatregel per milieuthema wijst op:

- a) biodiversiteit, fauna en flora: een indirect positief effect wordt verwacht naar aanleiding van de markt die zich orienteert op duurzame visproducten, het verwerken van producten uit de bijvangst (link discard ban), toename van kennis van het gebruiken van minder populaire vissoorten,
- b) Water: afhankelijk van de manier waarop de maatregel uitgevoerd wordt is er mogelijks een negatief effect bvb. de afvalverwerking bij uitbreiding van de verwerking, Er zijn geen cijfers teruggevonden betreffende het totaal verbruik aan water door de visverwerkende sector. Er wordt verondersteld dat de visverwerkende sector heel wat water verbruikt,
- c) Materiele goederen, gezondheid: afhankelijk van de manier waarop de investeringen in de verwerking uitgevoerd worden, kan een negatief of een positief effect ontstaan,
- d) Klimaat: een positief effect wordt verwacht bij het uitvoeren van deze maatregel, dan dient deze zich wel te richten op bvb. energie besparende technieken, het gebruik van hernieuwbare natuurlijke energiebronnen.

Het effect van deze maatregel zal bepaald worden door de type investeringen en welke projecten geselecteerd worden. De termijn en de omkeerbaarheid van de effecten zal afhankelijk zijn van bvb. het gebruikte materiaal, het blijven bestaan van bedrijven, ...

Er worden geen grensoverschrijdende effecten verwacht bij het uitvoeren van deze maatregel.

Vanuit de milieubeoordeling wordt voor deze maatregel geen alternatief vooropgesteld. Een aantal aanbevelingen bij het uitvoeren van deze maatregel om een positief effect op het milieu te realiseren zijn:

- Het voorrang geven aan projecten die zich richten op een positief effect op de omgeving en het milieu, bvb: gebruik van alternatieve energiebronnen, afvalverwerking, stimuleren van lokale werkgelegenheid, waardetoevoeging aan lokale producten, ecologische performantie van de onderneming, ..
- De mogelijke negatieve effecten bij het investeren in uitbreidingen dienen extensief onderzocht te worden en een bijhorend monitoring programma dient opgesteld te worden,
- Objectieve selectiecriteria opstellen voor het kiezen van de projecten, bvb: bepaalde kwaliteitlabels, ISO 14 000 standaard³⁰, ...

³⁰ ISO 14 000 standaard richt zich op een waaier van diverse aspecten van milieubeheer. De twee eerste normen, de overeenkomst ISO 14 001:2004 en van 14 004:2004 behandelen de “environmental management systems (EMS)”. De andere standaarden en richtlijnen in de ISO 14 000 familie, richten zich op meer specifieke milieu gerelateerde aspecten za. labeling, ecologische performantie, analyse, communicatie en audit (www.iso.org).

Maatregel 2.1: Productieve investeringen in de aquacultuur											
Milieuthema	Milieu subthema			waarschijnlijkheid van het effect	Schaal	Tijdelijkheid	Termijn	omkeerbaarheid van het effect	grensoverschrijdend	onzekerheden	Alternatieven
biodiversiteit, fauna en flora	species en biologische diversiteit		bedreigde soorten	1	+	T	KT	O	enkel een kans indien op grensgebieden projecten uitgevoerd worden	de manier waarop de projecten onder deze maatregel uitgevoerd zullen worden en de ruimtelijke planning van de projecten zijn bepalend voor het succes. Dit zowel voor aquacultuur op land als maricultuur.	
			beschermde soorten	1	+	T	KT	O			
			gevoelige soorten	1	+	T	KT	O			
	Natuurlijke sites & habitat		commerciële en niet-commerciële vissoorten	1	+	T	KT	O			
	beschermde en/of gevoelige gebieden (SPA, SPC, MPA, Ramsar)			1	+	T	nvt	O			
bodem	op land	nitraat gevoelige zones		1	-	T	LT	O	nvt	het gebruik van 'state of the art' technieken en een goede voorbereiding zullen bepalend zijn voor het effect	
	marien milieu			1	- of +	T	LT	O			
		structuur			1	+	T	KT		O	
bevolking											
gezondheid (mens)											
water	op land										
	marien milieu										
lucht											
klimaatsfactoren				2	+	P	LT	ON	nvt		
materiële goederen				1	- of +	P	LT	ON	nvt		
landschap	op land			2	+ of -	P	LT	O	nvt	effect zal bepaald worden door de manier waarop de maatregel uitgevoerd wordt	
	marien milieu			2	-	T/P	LT	O			
cultureel erfgoed	op land	gebouwen							nvt		
	marien milieu	beschermde sites									
		beschermde wrakken									
geluid				3	+	T	P	O			

Maatregel 2.2: Maatregelen inzake het aquatisch milieu											
Milieuthema	Milieu subthema			waarschijnlijkheid van het effect	Schaal	Tijdelijkheid	Termijn	omkeerbaarheid van het effect	grensoverschrijdend	onzekerheden	Alternatieven
biodiversiteit, fauna en flora	species en biologische diversiteit	bedreigde soorten	1	+	P	LT	O	nvt	effect zal bepaald worden door manier waarop maatregel uitgevoerd wordt en de ruimtelijke planning van de projecten		
		beschermde soorten	1	+	P	LT	O				
		gevoelige soorten	1	+	P	LT	O				
		commerciële en niet-commerciële vissoorten	1	+	P	LT	O				
	Natuurlijke sites & habitat	1	+	P	LT	O					
beschermde en/of gevoelige gebieden (SPA, SPC, MPA, Ramsar)	1	+	P	LT	O						
bodem	op land	nitraat gevoelige zones	nvt								
	marien milieu		nvt								
		verandering structuur	1	+	T	KT	O				
bevolking			nvt								
gezondheid (mens)			nvt								
water	op land		1	+	P	LT	ON	nvt			
	marien milieu		1	+	P	LT	ON	nvt			
lucht			nvt								
klimaatsfactoren								nvt			
materiële goederen			1	-	P	LT	ON	nvt			
landschap	op land		nvt								
	marien milieu		1	+	P	LT	ON				
cultureel erfgoed	op land	gebouwen	nvt								
	marien milieu	beschermde sites	2	+	P	LT	ON	nvt	effect zal bepaald worden door de manier waarop maatregel uitgevoerd wordt		
		beschermde wrakken	2	+	P	LT	ON	nvt			
geluid			nvt								

Maatregel 2.3: Maatregelen betreffende de volksgezondheid											
Milieuthema	Milieu subthema			waarschijnlijkheid van het effect	Schaal	Tijdelijkheid	Termijn	omkeerbaarheid van het effect	grenoverschrijpend effect	onzekerheden	Alternatieven
biodiversiteit, fauna en flora	species en biologische diversiteit		bedreigde soorten beschermde soorten gevoelige soorten commerciële en niet-commerciële vissoorten	nvt							
	Natuurlijke sites & habitat beschermde en/of gevoelige gebieden (SPA, SPC, MPA, Ramsar)			nvt							
bodem	op land	nitraat gevoelige zones		nvt							
	marien milieu			nvt							
		verandering structuur		nvt							
bevolking				nvt							
gezondheid (mens)				1	+	T	KT	O	vt		
water	op land			nvt			nvt				
	marien milieu			1	+	T	KT	O	vt		
lucht				nvt							
klimaatfactoren				nvt							
materiële goederen				nvt							
landschap	op land			nvt							
	marien milieu			nvt							
cultureel erfgoed	op land	gebouwen		nvt							
	marien milieu	beschermde sites		nvt							
		beschermde wrakken		nvt							
geluid				nvt							

Maatregel 2.4: Maatregelen inzake diergezondheid

Milieuthema	Milieu subthema			waarschijnlijkheid van het effect	Schaal	Tijdelijkheid	Termijn	onkeerbareheid van het effect	grensoverschrijdend effect	onzekerheden	Alternatieven
biodiversiteit, fauna en flora	species en biologische diversiteit	bedreigde soorten	1	+	T	KT	O	nvt			
		beschermde soorten	1	+	T	KT	O				
		gevoelige soorten	1	+	T	KT	O				
		commerciële en niet-commerciële vissoorten	1	+	T	KT	O				
	Natuurlijke sites & habitat	1	+	T	KT	O					
beschermde en/of gevoelige gebieden (SPA, SPC, MPA, Ramsar)	1	+	T	nvt	O						
bodem	op land	nitraat gevoelige zones	nvt								
	marien milieu	verandering structuur	1	+	T	KT	O	nvt			
bevolking			nvt								
gezondheid (mens)			2	+	T	KT	O	nvt			
water	op land		2	-	T	KT	O	nvt			
	marien milieu		2	-	T	KT	O	nvt			
lucht			nvt								
klimaatfactoren			2	+	P	LT	ON	nvt			
materiële goederen			nvt								
landschap	op land		nvt								
	marien milieu		nvt								
cultureel erfgoed	op land	gebouwen	nvt								
	marien milieu	beschermde sites	nvt								
		beschermde wrakken	nvt								
geluid			nvt								

Maatregel 2.6: Investerings in verwerking en afzet											
Milieuthema	Milieu subthema			waarschijnlijkheid van het effect	Schaal	Tijdelijkheid	Termijn	omkeerbaarheid van het effect	grensoverschrijdende effecten	onzekerheden	Alternatieven
biodiversiteit, fauna en flora	species en biologische diversiteit	bedreigde soorten	1	+	T	KT	O	nvt			
		beschermde soorten	1	+	T	KT	O				
		gevoelige soorten	1	+	T	KT	O				
		commerciële en niet-commerciële vissoorten	1	+	T	KT	O				
	Natuurlijke sites & habitat	1	+	T	KT	O					
	beschermde en/of gevoelige gebieden (SPA, SPC, MPA, Ramsar)		1	+	T	nvt	O				
bodem	op land	nitraat gevoelige zones	2	-	T	KT	O	nvt			
	marien milieu		nvt								
		verandering structuur	1	+	T	KT	O	nvt			
bevolking			nvt								
gezondheid (mens)			nvt								
water	op land		2	-	T	KT	O	nvt	het effect wordt bepaald door de manier waarop de maatregel uitgevoerd wordt		
	marien milieu		nvt								
lucht			nvt								
klimaatfactoren			2	+	P	LT	ON	nvt	enkel indien het projecten betreft gericht op energie efficiënter gebruiken		
materiële goederen			1	- Of +	P	LT	ON	nvt	het effect wordt bepaald door de manier waarop de maatregel uitgevoerd wordt		
landschap	op land		nvt								
	marien milieu		nvt								
cultureel erfgoed	op land	gebouwen	nvt								
	marien milieu	beschermde sites	nvt								
		beschermde wrakken	nvt								
geluid			nvt								

6.3.3 Zwaartepunt 3: Maatregelen van gemeenschappelijk belang

6.3.3.1 Collectieve acties (maatregel 3.1, Art. 37)

De tabel van de analyse van deze maatregel per milieuthema wijst op:

- a) Biodiversiteit, fauna en flora: een positief effect wordt verwacht bij de uitvoering van deze maatregel gezien de acties hieronder moeten kaderen binnen de doelstellingen van het GVB.
- b) Bodem, water: een positief effect wordt verwacht ten gevolge van verbeterd afvalbeheer, het gebruik van milieuvriendelijke technieken,
- c) Klimaat: een mogelijk positief effect wordt verwacht het uitvoeren van projecten gericht op energiebesparende acties,
- d) Materiële goederen: een mogelijk positief effect wordt verwacht ten gevolge van acties gericht op het verbeteren van arbeidsomstandigheden, veiligheid aan boord, veiligheid in de ondernemingen,... Het verbeteren van de werkomstandigheden, de veiligheid, en de hygiëne in de visserijsector, maakt de sector in zijn geheel aantrekkelijker om tewerkgesteld te zijn.

Het effect van deze maatregel zal bepaald worden door de type investeringen en welke projecten geselecteerd worden. De termijn en de omkeerbaarheid van de effecten zal afhankelijk zijn van bvb. het gebruikte materiaal, het blijven bestaan van bedrijven, ...

De verwachting is dat deze maatregel een positief effect op het milieu zal hebben. De duur, de omkeerbaarheid en de termijn van het effect kan variëren naargelang het voorgestelde project. Er worden geen grensoverschrijdende effecten verwacht.

Vanuit de milieubeoordeling worden geen alternatieven voorgesteld. Er wordt aanbevolen om die projecten te selecteren die primair een positief milieu effect hebben. Hiertoe dient voorrang gegeven te worden aan projecten waarbij een duurzaam beheer van de omgeving centraal staat, het gebruik van alternatieve visserijtechnieken, afvalverwerking, reductie van afvalproductie, ... Het opstellen van een 'score card' om het positief effect van een project in te schatten, is hierbij mogelijks een bruikbare tool.

6.3.3.2 Bescherming en ontwikkeling van de aquatische fauna en flora (maatregel 3.2, Art. 38).

De tabel van de analyse van deze maatregel per milieuthema wijst op:

- a) Biodiversiteit, fauna, flora: positieve effecten worden verwacht gezien het hier een maatregel betreft die ten volle gericht is op bescherming van de aquatisch fauna en flora.
- b) Water: een positief effect wordt verwacht, zowel op land als in het mariene milieu.

Er is een duidelijk positief effect te verwachten op het behoud en het onderhoud van het milieu (habitat) en op het behoud van specifieke habitat (met landschappelijke waarde).

Een indirect gevolg is een positief effect op de waterkwaliteit (oppervlaktewateren).

Tevens wordt hier de mogelijkheid gecreëerd om de visserijsector actief te betrekken bij het in stand houden van beschermde mariene gebieden in kader van de Europese mariene biodiversiteitsstrategie, Natura 2000 en OSPAR.

De termijn van het effect wordt bepaald door de type projecten, de verwachting is wel dat het hier om lange termijn effecten zal gaan. Er worden geen grensoverschrijdende effecten verwacht. De beoogde positieve effecten zijn omkeerbaar: een “verbeterd” ecosysteem kan door tal van andere factoren opnieuw achteruitgaan, het milieu wordt immers geëxploiteerd door verschillende gebruikers, waarbij de visserijsector slechts één van is.

Bij het betrekken van professionele vissers en bedrijven, in het beheer van beschermde gebieden (op land en marien), kan dit gebeuren voor zowel Natura 2000 gebieden als voor OSPAR gebieden. Bij het uitvoeren van deze maatregel wordt vanuit de milieubeoordeling aanbevolen om in overleg met het Natura 2000 beleid, de Belgische Nationale Biodiversiteitsstrategie, en de OSPAR strategie de projecten uit te werken en te selecteren.

6.3.3.3 Vissershavens, aanvoer- en beschuttingsplaatsen (maatregel 3.3, Art. 39)

De tabel van de analyse van deze maatregel per milieuthema wijst geen significante effecten aan voor de belangrijkste milieugerichte thema's, biodiversiteit, faun en flora, de bodem en het water. Gezien de beperkte omvang van de Belgische vissersvloot en de maatregel van de permanente sloop (6.3.1.1), komt het uitvoeren van projecten gericht op de uitbreiding van infrastructuur in havens en aan kades, tegenstrijdig over. Daartegenover staat dat het verbeteren en optimaliseren van infrastructuur (ateliers, opslagruimte, automatisering) een positief effect kan hebben op de werkomstandigheden en indirect op het milieu. Dit laatste is van toepassing bij projecten gekoppeld aan afvalverwerking en gebruik van hernieuwbare energiebronnen.

De mogelijkheid om te investeren in verbeterde geautomatiseerde systemen, kan leiden tot een meer efficiëntere en accurater beheer van de visserijactiviteiten. In de veronderstelling dat meer exactere marktgegevens verkregen worden, kan op basis van deze data een beter geïnformeerd en accurater beleid en advies voor de visserijsector uitgestippeld worden. Dit heeft indirect een positief effect op de visbestanden.

De effecten zijn omkeerbaar, de termijn en de tijdelijkheid van de effecten zullen variabel zijn en bepaald worden door de type investering. Er worden geen grensoverschrijdende effecten verwacht.

Voor deze maatregel wordt vanuit de milieubeoordeling geen alternatieven voorgesteld. Als aanbeveling wordt voorgesteld om in het kader van het opstellen van de regionale planning rond vissershavens, een diagnose te maken van de toestand van het milieu in en rond deze gebieden. De projecten die vervolgens een positief antwoord geven op de gediagnoseerde milieuproblematiek, kunnen met voorrang geselecteerd en uitgevoerd worden.

6.3.3.4 Ontwikkelen van nieuwe markten en promotiecampagnes (maatregel 3.4, Art. 40).

De tabel van de analyse van deze maatregel per milieuthema wijst op indirecte positieve effecten voor de biodiversiteit, fauna en flora en de bodem. Deze effecten kunnen ontstaan als gevolg van promotie campagnes voor het gebruik van vissoorten en schelpdieren die niet onder druk staan, van overschotten die onvoldoende tot niet benut worden en van het gebruik van bepaalde bijvangst. De meerwaarde gecreëerd door het introduceren van officieel erkende 'duurzaamheid' labels, heeft een positief, indirect effect op de gehele keten en het milieu. Een betere prijs voor een visproduct kan het streven naar het vangen van grote volumes vis, ter compensatie van een lage prijs, beperken.

Analoog worden indirecte positieve effecten verwacht op de waterkwaliteit en op het klimaat. Dit als gevolg van de promotie van vissoorten gevangen met alternatieve (energiebesparende) visserijtechnieken.

De effecten zijn omkeerbaar, doch qua duur kunnen ze van middellange tot op lange termijn blijvend zijn: dit wordt medebepaald door hoe stabiel de nieuwe markten blijven en of de bewustwording van de consument een blijvend fenomeen is.

Er worden geen grensoverschrijdende effecten verwacht.

Het effect van deze maatregel is onderhevig aan welke projecten uitgevoerd worden.

Vanuit de milieubeoordeling worden voor deze maatregel geen alternatieven voorgesteld. Enkele aanbevelingen om bij het uitvoeren van deze maatregel een positief effect op het milieu te realiseren zijn:

- het invoeren van een 'lastenboek' in het kader van het opzetten van een volledig garantiesysteem (produceren volgens een lastenboek voor een kwaliteitslabel is een populaire bedrijfsstrategie in land- en tuinbouw),
- het opzetten van een gestructureerde communicatie en samenwerking tussen de verschillende actoren in de visserijsector: de 'producent' (visser, viskweker), de 'marketeer', de wetenschapper (advies betreffende duurzame visbestanden, visproducten),
- voorrang geven aan projecten die campagnes promoten voor producten afkomstig van visserij met alternatieve visserijtechnieken en afkomstig uit duurzame aqua- en maricultuur productie (link met maatregel 1.3 en 2.1).

6.3.3.5 Proefprojecten (maatregel 3.5, Art. 41)

De tabel van de analyse van deze maatregel per milieuthema wijst op:

- a) biodiversiteit, fauna en flora: positieve effecten worden verwacht indien a priori de proefprojecten betrekking hebben op duurzame, innovatieve, alternatieve visserijtechnieken, op duurzame aquacultuur technieken of op duurzame maricultuur projecten.
- b) Bodem, water: een positief effect wordt verwacht indien a priori de projecten betrekking hebben op het vervangen van de boomkorvisserij door alternatieve, minder bodemversturende visserijtechnieken,
- c) klimaat, materiële goederen: een positief effect wordt verwacht, bepalend is de manier waarop de maatregel zal uitgevoerd worden, met name bij projecten waarbij innovatie gebruikt wordt, afvalverwerkende technieken, en energiebesparende technieken .

Vanuit de milieubeoordeling wordt een positief effect op het milieu verondersteld. De tijdelijkheid van het effect zal bepaald worden door de type projecten. De duur van het effect kan variëren van middellange termijn tot lange termijn, afhankelijk van het type proefproject bvb. het gebruik van alternatieve visserijtechnieken resulteert in lange termijn effecten. De projecten die onder deze maatregel vallen, beogen een 'best practice' beleid, en voorzien hierdoor in mechanismen om de visserij-, aquacultuur- en maricultuur sector te verbeteren en een betere plaats te geven in het duurzaam beheren van het milieu en i.e. het mariene ecosysteem.

Er worden geen grensoverschrijdende effecten verwacht.

Vanuit de milieubeoordeling is het niet relevant om voor deze maatregel alternatieven voor te stellen, doch de volgende aanbevelingen worden voorgesteld:

- het bevoordelen van projecten die a priori innovatieve technieken initiëren, met de focus op selectiviteit en energiebesparing,
- voor elk project dient vooraf een milieuanalyse uitgevoerd worden,
- elk project moet een duurzame benadering beogen,
- bij het selecteren en het uitvoeren van de projecten dient rekening gehouden te worden met de ruimtelijke planning (andere gebruikers, Natura 2000 beleid).

6.3.3.6 Aanpassing voor de omschakeling van vissersvaartuigen (maatregel 3.6, Art. 42).

De tabel van de analyse van deze maatregel per milieuthema wijst op:

- a) biodiversiteit, fauna en flora: een significant positief effect wordt verwacht: door het omvormen van vissersvaartuigen, zijn er minder vaartuigen actief in de zeevisserij en zal in theorie de druk op de visbestanden verminderen,
- b) bodem: een positief effect wordt verwacht (analoge reden als onder a)),
- c) klimaat: een indirect positief effect wordt verwacht: door de omschakeling van een vissersvaartuig naar een andere bestemming dient er minder energie verbruikt te worden (doorheen de hele keten ten gevolge van het stoppen van een visserijactiviteit onder deze maatregel),
- d) cultureel erfgoed (wrakken, typische sites): een indirect positief effect is mogelijk.

Door een vissersvaartuig een andere bestemming te geven kan de mogelijkheid gecreëerd worden om de vaartuigen in te zetten in het beheren van het mariene ecosysteem. De kennis aanwezig bij de visser is een meerwaarde bij het inzetten in dergelijk beheer.

Een vaartuig een gecombineerde bestemming geven, nl. inzetten als onderzoek- of opleidingsschip en alternatieve (passieve) visserijtechnieken, kan leiden tot een positief effect op het omringende milieu. Door het gecombineerd gebruik kunnen ook seizoen gerichte activiteiten uitgevoerd worden za. toerisme op zee (bvb. hengelen rond wrakken, duiken..) die bedrijfseconomisch perspectieven bieden aan de visser. Een indirect positief effect kan voorkomen op het thema cultureel erfgoed.

Vanuit de milieubeoordeling wordt voor deze maatregel geen alternatieven voorgesteld. Enkele aanbevelingen om te bepalen welke vaartuigen in aanmerking komen voor het geven van een nieuwe bestemming zijn:

- vaartuigen die in het kader van de ruimtelijke planning in beschermde gebieden voorkomen en die vervolgens gebruikt kunnen worden als onderzoek- en beheersvaartuig in Natura 2000 gebieden,
- het mogen geen vaartuigen betreffen die wegens bedrijfseconomische redenen sowieso de sector zouden verlaten,
- gezien de problematiek rond met name boomkorvaartuigen dienen deze voorrang te krijgen om voor omschakeling in aanmerking te komen.

6.3.4 Zwaartepunt 4: Duurzame ontwikkeling van visserijgebieden

6.3.4.1 Ontwikkeling van visserijgebieden (maatregel 4.1, Art. 44)

Op het ogenblik van de milieubeoordeling was er nog geen duidelijkheid welke projecten hier aan bod zullen komen. De toekomstige projecten moeten voortvloeien uit het ontstaan van 'groeperingen'. Gezien deze nog aanwezige ondoorzichtigheid is de oefening voor het bepalen van de effecten op het milieu nog betwistbaar.

Vanuit de milieubeoordeling werd het niet relevant gevonden om in deze fase een toetsingsmatrix toe te passen voor het evalueren van effecten op de milieuthema's.

De algemene doelstelling van deze maatregel is om projecten in te schrijven die het principe van de duurzaamheid onderschrijven, dit zowel vanuit milieu oogpunt als vanuit socio-economische benadering. De inzet voor dit zwaartepunt is dan ook om bij de uitvoering een maximaal voordeel te behalen voor het milieu. Omdat het duidelijk om een duurzame milieugerichte maatregel gaat, worden vanuit de milieubeoordeling geen alternatieven voor deze maatregel voorgesteld.

Enkele aanbevelingen bij de uitvoering van deze maatregel zijn:

- het opstellen van een begeleidingskader voor de geselecteerde projecten om zodoende een volledige diagnose van het milieu te kunnen opstellen,
- in het lastenboek van de aangevraagde projecten, een milieu gerichte enquête integreren (om aldus tot een 'score systeem' te komen voor de aangevraagde projecten).
- projecten kunnen gericht zijn op samenwerking, promotie van het visserijberoep, promoten van werkgelegenheid in de visserijsector, de bescherming van het natuurlijk erfgoed, ondersteunen van lokale verwerking, ...

6.3.5 Zwaartepunt 5: Technische bijstand

6.3.5.1 Technische bijstand (maatregel 5.1, Art.)

Deze maatregel heeft als doelstelling de uitvoering van het Belgische nationaal programma te ondersteunen. Gezien dit feit, is het onnodig om hier een milieubeoordeling toe te passen.

Voldoende middelen dienen beschikbaar te zijn om naast de administratieve taken, tevens (1) de visserijsector voldoende te informeren betreffende de mogelijkheden van het EVF, (2) technische bijstand te verlenen bij de uitvoering en de mogelijke milieueffecten hierbij, en (3) om eventueel impactstudies van een aantal projecten te (mede)financieren in het evaluatieproces (voornamelijk de projecten die kaderen binnen de maatregelen van collectieve acties).

Maatregel 3.1: Collectieve acties											
Milieuthema	Milieu subthema			waarschijnlijkheid van het effect	Schaal	Tijdelijkheid	Termijn	omkeerbaarheid van het effect	grensoverschrijdend effect	onzekerheden	Alternatieven
biodiversiteit, fauna en flora	species en biologische diversiteit	bedreigde soorten	1	+	T	KT	O	nvt			
		beschermde soorten	1	+	T	KT	O				
		gevoelige soorten	1	+	T	KT	O				
		commerciële en niet-commerciële vissoorten	1	+	T	KT	O				
	Natuurlijke sites & habitat	1	+	T	KT	O					
beschermde en/of gevoelige gebieden (SPA, SPC, MPA, Ramsar)	1	+	T	nvt	O						
bodem	op land	nitraat gevoelige zones	2	+	T	KT	O	nvt	positieve effecten mogelijk indien de geselecteerde projecten gekoppeld zijn aan beschermen van het milieu, bvb: afvalverwerking, afvalwaterbehandeling, alternatieve visserijtechnieken..		
	marien milieu		2	+	T	KT	O				
		verandering structuur	1	+	T	KT	O				
bevolking								nvt			
gezondheid (mens)								nvt			
water	op land		2	+	T		O	nvt	positieve effecten mogelijk indien de geselecteerde projecten gekoppeld zijn aan beschermen van het milieu, bvb. afvalwaterbehandeling..		
	marien milieu		2	+	T		O				
lucht								nvt			
klimaatfactoren			2	+	P	LT	ON	nvt			
materiële goederen			2	+	P	LT	ON	nvt			
landschap	op land							nvt			
	marien milieu							nvt			
cultureel erfgoed	op land	gebouwen						nvt			
	marien milieu	beschermde sites						nvt			
		beschermde wrakken							nvt		
geluid								nvt			

Maatregel 3.2: Bescherming en ontwikkeling van de aquatische fauna en flora										
Milieuthema	Milieu subthema		waarschijnlijkheid van het effect	Schaal	Tijdelijkheid	Termijn	omkeerbaarheid van het effect	grensoverschrijdend effect	onzekerheden	Alternatieven
biodiversiteit, fauna en flora	species en biologische diversiteit	bedreigde soorten	1	+	P	LT	ON		het effect zal mede bepaald worden door de manier waarop de maatregel uitgevoerd wordt	
		beschermde soorten	1	+	P	LT	ON			
		gevoelige soorten	1	+	P	LT	ON			
		commerciële en niet-commerciële vissoorten	1	+	P	LT	ON			
	Natuurlijke sites & habitat	1	+	P	LT	ON				
	beschermde en/of gevoelige gebieden (SPA, SPC, MPA, Ramsar)		1	+	P	LT	ON			
bodem	op land	nitraat gevoelige zones						nvt		
	marien milieu	verandering structuur						nvt		
bevolking								nvt		
gezondheid (mens)								nvt		
water	op land		2	+	P	LT	ON			
	marien milieu		2	+	P	LT	ON			
lucht								nvt		
klimaatfactoren										
materiële goederen										
landschap	op land							nvt		
	marien milieu							nvt		
cultureel erfgoed	op land	gebouwen						nvt		
	marien milieu	beschermde sites						nvt		
		beschermde wrakken							nvt	
geluid								nvt		

Maatregel 3.3: Visserhavens, aanvoer- en beschuttingsplaatsen										
Milieuthema	Milieu subthema		waarschijnlijkheid van het effect	Schaal	Tijdelijkheid	Termijn	omkeerbaarheid van het effect	grensoverschrijdend effect	onzekerheden	Alternatieven
biodiversiteit, fauna en flora	species en biologische diversiteit	bedreigde soorten	2	+	T	KT	O	nvt	een indirect effect wordt verwacht	
		beschermde soorten	2	+	T	KT	O			
		gevoelige soorten	2	+	T	KT	O			
		commerciële en niet-commerciële vissoorten	2	+	T	KT	O			
	Natuurlijke sites & habitat	2	+	T	KT	O				
	beschermde en/of gevoelige gebieden (SPA, SPC, MPA, Ramsar)	2	+	T	nvt	O				
bodem	op land	nitraat gevoelige zones						nvt		
	marien milieu							nvt		
			verandering structuur					nvt		
bevolking								nvt		
gezondheid (mens)			2	+	T	nvt	O	nvt		
water	op land							nvt		
	marien milieu							nvt		
lucht								nvt		
klimaatsfactoren			2	+	T	nvt	O	nvt	voor projecten waarbij hernieuwbare energie bronnen gebruikt worden	
materiële goederen			2	+	T	nvt	O	nvt		
landschap	op land							nvt		
	marien milieu							nvt		
cultureel erfgoed	op land	gebouwen						nvt		
	marien milieu	beschermde sites						nvt		
		beschermde wrakken							nvt	
geluid								nvt		

Maatregel 3.4: Ontwikkeling van nieuwe markten en promotiecampagnes											
Milieuthema	Milieu subthema			waarschijnlijkheid van het effect	Schaal	Tijdelijkheid	Termijn	omkeerbaarheid van het effect	grensoverschrijdende effecten	onzekerheden	Alternatieven
biodiversiteit, fauna en flora	species en biologische diversiteit	bedreigde soorten	2	+	T	LT	O	nvt	indirecte effecten, resultaat is gekoppeld aan bewustwording consument		
		beschermde soorten	2	+	T	LT	O				
		gevoelige soorten	2	+	T	LT	O				
		commerciële en niet-commerciële vissoorten	2	+	T	LT	O				
	Natuurlijke sites & habitat	2	+	T	LT	O					
beschermde en/of gevoelige gebieden (SPA, SPC, MPA, Ramsar)											
bodem	op land	nitraat gevoelige zones									
	marien milieu										
		verandering structuur	2	+	T	KT	O				
bevolking											
gezondheid (mens)			2	+	T	KT	O		effect is indirect		
water	op land										
	marien milieu										
lucht											
klimaatfactoren			2	+	P	LT	ON		bij het gebruik van energiebesparende en alternatieve technieken		
materiële goederen			2	+	P	LT	ON		bij het gebruik van energiebesparende en alternatieve technieken		
landschap	op land										
	marien milieu										
cultureel erfgoed	op land	gebouwen									
	marien milieu	beschermde sites									
		beschermde wrakken									
geluid											

Maatregel 3.5: Proefprojecten											
Milieuthema	Milieu subthema		waarschijnlijkheid van het effect	Schaal	Tijdelijkheid	Termijn	omkeerbaarheid van het effect		onzekerheden	Alternatieven	
biodiversiteit, fauna en flora	species en biologische diversiteit	bedreigde soorten	1	+	T	KT	O	nvt	het effect zal volledig bepaald worden door de type projecten en hoe de maatregel zal uitgevoerd worden		
		beschermde soorten	1	+	T	KT	O				
		gevoelige soorten	1	+	T	KT	O				
		commerciële en niet-commerciële vissoorten	1	+	T	KT	O				
	Natuurlijke sites & habitat	1	+	T	KT	O					
	beschermde en/of gevoelige gebieden (SPA, SPC, MPA, Ramsar)	1	+	T	nvt	O					
bodem	op land	nitraat gevoelige zones	1	+	T	KT	O	nvt	het effect zal volledig bepaald worden door de type projecten en hoe de maatregel zal uitgevoerd worden		
	marien milieu		1	+	T	KT	O				
		verandering structuur	1	+	T	KT	O				
bevolking							nvt				
gezondheid (mens)							nvt				
water	op land		1	+	T	KT	O	nvt	het effect zal volledig bepaald worden door de type projecten en hoe de maatregel zal uitgevoerd worden		
	marien milieu		1	+	T	KT	O				
lucht			nvt				nvt				
klimaatfactoren			1	+	T	KT	O	nvt	het effect zal volledig bepaald worden door de type projecten en hoe de maatregel zal uitgevoerd worden		
materiële goederen			1	+	T	KT	O	nvt			
landschap	op land							nvt			
	marien milieu							nvt			
cultureel erfgoed	op land	gebouwen						nvt			
	marien milieu	beschermde sites						nvt			
		beschermde wrakken							nvt		
geluid								nvt			

Maatregel 3.6: Aanpassing voor omschakeling van vissersvaartuigen												
Milieuthema	Milieu subthema			waarschijnlijkheid van het effect	Schaal	Tijdelijkheid	Termijn	onkeerbaarheid van het effect	grensoverschrijdende effecten	onzekerheden	Alternatieven	
biodiversiteit, fauna en flora	species en biologische diversiteit		bedreigde soorten	1	+	P	LT	ON	mogelijke een grensoverschrijdend effect			
			beschermde soorten	1	+	P	LT	ON				
			gevoelige soorten	1	+	P	LT	ON				
			commerciële en niet-commerciële vissoorten	1	+	P	LT	ON				
	Natuurlijke sites & habitat			1	+	P	LT	ON				
		beschermde en/of gevoelige gebieden (SPA, SPC, MPA, Ramsar)		1	+	P	LT	ON				
bodem	op land	nitraat gevoelige zones		nvt								
	marien milieu			2	+	P	LT	ON				
		verandering structuur		1	+	P	LT	ON				
bevolking				nvt								
gezondheid (mens)				nvt								
water	op land			nvt								
	marien milieu			nvt								
lucht				nvt								
klimaatfactoren				2	+	P	LT	ON				
materiële goederen				2	- of +	P	LT	ON				
landschap	op land			nvt								
	marien milieu			nvt								
cultureel erfgoed	op land	gebouwen		nvt								
	marien milieu	beschermde sites		2	+	P	LT	ON				
		beschermde wrakken		2	+	P	LT	ON				
geluid				nvt								

7. De nulsituatie.

Naast de analyse van de potentiële milieueffecten dient ook de reflectie gemaakt te worden wat er eventueel zou gebeuren in de nulsituatie, met andere woorden: in de situatie waar het operationeel programma voor de Belgische visserijsector 2007-2013, niet zou worden uitgevoerd.

Aangezien het duurzaamheidsprincipe de basis vormt van het concept operationeel programma, zou de kwaliteit van het leefmilieu niet mogen afnemen bij het inwerking stellen en uitvoeren van het operationeel programma.

1. Globaal kan gesteld worden dat het niet uitvoeren van het Nationaal Operationeel Programma voor de Belgische Visserijsector 2007-2013, eveneens de investering in het leefmilieu en de verbetering ervan zou verminderen door het niet uitvoeren van een aantal acties onder prioritair zwaartepunt 1 (bvb. maatregel 1.3), prioritair zwaartepunt 2 (aquacultuur en maricultuur) en prioritair zwaartepunt 3 (bvb. maatregel 3.2).
2. Daartegenover staat dat het operationeel programma zich ook richt op een socio-economisch aspect van de visserijsector, zodat er kan gesteld worden dat vanuit socio-economisch oogpunt het eveneens niet wenselijk zou zijn om het operationeel programma niet uit te voeren.
3. Binnen het NOP wordt er kennis en innovatie geïnitieerd (bvb. maatregel 1.3, 2.1, 3.1,3.5): toename van kennis en innovatie kan leiden tot een hogere productiecapaciteit en dus een grotere impact op het milieu, maar kan evengoed het gebruik van natuurlijke rijkdommen en vervuiling van het leefmilieu verminderen.
4. Het niet opmaken of het niet uitvoeren van de maatregelen van het NOP, zou voor België betekenen dat geen extra financiële steun uit het Europees Visserijfonds beschikbaar zou zijn voor de Belgische visserijsector. Dit kan leiden tot een vertraging, tot zelfs drastisch terugschroeven van het realiseren van een duurzaam opererende Belgische visserijsector. Naar de toekomst toe is het belangrijk dat de structuur van de Belgische visserij-, maricultuur- en aquacultuursector in die mate is aangepast, dat zij in staat is om de maatregelen uit te voeren. Concreet betekent dit noodzakelijke investeringen in vernieuwing, modernisering en aandacht voor duurzame visserij- en kweektechnieken.
5. Het streven binnen het GVB naar het toepassen van MSY en het in stand houden van de biodiversiteit zal gevolgen hebben voor de Belgische vissersvloot. Om de vloot te helpen bij het realiseren van deze doelstellingen, is de steun onder vorm van de toekenning van steun uit het Europees Visserijfonds noodzakelijk. Deze steun kan enkel toegekend worden indien de maatregelen binnen het NOP uitgevoerd worden.
6. Algemeen is het uitgangspunt dat om te kunnen spreken van duurzaamheid, de economische, ecologische en sociale deelaspecten in evenwicht moeten zijn. Om dit evenwicht te bewerkstelligen is er steun nodig onder vorm van het omzetten en uitvoeren van de maatregelen van het NOP.

7. De Europese Lidstaten zijn niet verplicht om de Europese middelen op te nemen, bijvoorbeeld met de argumentatie dat deze fondsen voor andere doeleinden nuttiger kunnen besteed worden. Deze redenering zou echter op veel kritiek botsen vanuit de sector en belanghebbenden. Dit zou tevens leiden tot een groot wantrouwen en een gebrek aan samenwerking tussen de Belgische visserijsector en de verschillende beleidsinstanties.
8. Anderzijds, indien het NOP niet zou uitgevoerd worden, en dus het EVF schema niet zou toegepast worden, is de kans reëel dat het Departement voor Landbouw en Visserij tevens geen fondsen ter beschikking zou stellen van de Belgische visserijsector. Tevens zouden de kosten geassocieerd met het aanvragen van steun en monitoringkosten, niet van toepassing zijn. Het niet toepassen van het EVF schema zou een besparing betekenen voor de verschillende beleidsinstanties.

Het niet uitvoeren van het NOP (de nulsituatie) is echter geen realistische optie gezien dit geassocieerd zou zijn met het verlies van de medewerking en het vertrouwen van de sector en het verlies van een aantal additionele voordelen bij de uitvoering van een aantal projecten. Hoewel deze verliezen niet in financiële termen kunnen uitgedrukt worden, zouden deze meer dan aanzienlijk zijn.

8. Mitigation (invloedsbeperkende maatregelen)

Dit onderdeel betreft het opstellen van invloedsbeperkende maatregelen die tot doel hebben om mogelijke negatieve effecten die geïdentificeerd zijn in de milieubeoordeling, te voorkomen of te beperken. Dergelijke maatregelen kunnen betrekking hebben op:

- wijzigingen aan het NOP van de Belgische visserijsector,
- een milieu screening voor elk project en een m.e.r. opstellen voor elk project dat in voorbereiding is om onder het NOP uitgevoerd te worden,

De strategische milieubeoordeling heeft tot doel om mogelijke problemen op het milieu in te schatten, bij het uitvoeren van het NOP voor de Belgische visserijsector. Hierdoor zou een proactieve wijziging in het ontwerp van het NOP kunnen gebeuren. Echter, het NOP wordt zowel qua kader als qua inhoud bepaald door de Europese Verordening 1198/2006 van het EVF. Dit betekent dat elke maatregel en alternatieven op een consistente manier moeten kaderen binnen deze Verordening.

Op basis van de milieubeoordeling in onderdeel 6, blijkt dat 'in overall', er geen significante negatieve effecten geïdentificeerd werden. Er kan gesteld worden dat het NOP *in zijn algemeenheid* voldoende milieu gericht is en dat daarom geen fundamentele wijzigingen binnen de zwaartepunten dienen te gebeuren.

Echter, dit is onder voorbehoud van een aantal opmerkingen en aanbevelingen waar mogelijks onzekerheid bestaat over het effect op het milieu bij het uitvoeren van een maatregel. Bij de uitvoering van het NOP dient dan ook rekening gehouden te worden met een aantal aanbevelingen vermeld in de beoordeling, in het bijzonder bij zwaartepunt 1 en zwaartepunt 2:

- Zwaartepunt 1:
 - een inefficiënt slopen van vissersvaartuigen moet voorkomen worden, het slopen dient gekoppeld te worden aan een duidelijke strategie, (zie analyse 6.3.1.1),
 - het ontwikkelen en toepassen van alternatieve visserijtechnieken kan aanleiding geven tot efficiënter opereren van de vissersvaartuigen, om dit te vermijden dienen de technieken eerst via piloot studies uitgevoerd te worden en dient het vooral om selectievere en energiebesparende methoden te gaan en niet om efficiëntere visserijtechnieken, de reconversie naar aquacultuur op land en maricultuur dient als een volwaardig alternatief afgewogen te worden ten opzichte van alternatieve visserijtechnieken.
 - bij het voorzien van opleiding en training aan jonge vissers, dient dit gekoppeld te zijn aan het voorzien van kennis en promoten van alternatieve visserijtechnieken, of aan het voorzien van een opleiding in de aquacultuur op land en maricultuur,
 - het voorzien van het vervangen van de hoofdmotor kan leiden tot een toename van efficiëntie, om dit te voorkomen dient men te werken volgens het EC EVF Vademecum en dient men prioritair te voorkomen dat er een significante toename is in emissies en/of geluid; voorrang dient gegeven te worden aan het investeren in energie efficiëntere motoren, ontwikkelen van het gebruik van bio-fuel.
- Zwaartepunt 2:
 - bij het uitvoeren van dit zwaartepunt bestaat er de kans dat er een impact is op zowel alle visbestanden, als op het ecosysteem in ruime zin, om dit te voorkomen moeten alle projecten hier voorzien worden van de nodige

- relevante vergunningen, de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water dienen gerespecteerd te zijn, bij de aquacultuur op land en maricultuur projecten, dient een risk en management plan moet opgemaakt te worden.
- nieuwe aqua- en maricultuur set-up's kunnen leiden tot negatieve effecten op het milieu, alle projecten hieromtrent dienen in het bezit te zijn van de nodige vergunningen en ondersteund worden door wetenschappelijk onderzoek,
 - aanpassingen en uitbreidingen in de verwerkende sector kunnen leiden tot een toename in waterverbruik, meer afvalproductie, meer energieverbruik, om dit te voorkomen dient voorrang verleend te worden aan projecten die een verbeterde efficiëntie bij het gebruik van water beogen, de ontwikkeling van nieuwe visserijen dient gekoppeld te worden aan een sustainability strategie voor de lange termijn.

Een aanvullende en efficiënte manier om de instandhouding van het milieu te benaderen, zijn het opstellen van selectie criteria en het individueel beoordelen van voorgestelde projecten binnen het NOP.

Dit kan door het voorzien van een 'risk assessment' per aanvraag:

- Bij het indienen van de aanvraagdossiers bij de relevante administratie, zowel de mogelijke positieve als negatieve effecten geïdentificeerd in de SMB, verplicht oplijsten,
- Voor de aanvrager (begunstigde) van het project voldoende ondersteuning voorzien om mogelijke effecten gekoppeld aan het specifieke project op voorhand te identificeren,
- Door de aanvrager (begunstigde) van het project een voorstel bij de aanvraag voegen, hoe in de praktijk bepaalde negatieve effecten kunnen voorkomen of beperkt worden.

9. Monitoring

De monitoring is een specifieke vereiste volgens de procedure van de SMB (zowel federaal, Vlaams als Waals) en vormt een essentieel onderdeel bij de uitvoering van het NOP om te verzekeren dat het beoogde resultaat van de aanbevelingen en invloedsbeperkende maatregelen bereikt wordt. Dergelijk monitoring programma is niet enkel een indicatie van hoe de impact op het milieu verloopt, doch is tevens te gebruiken als basis voor mogelijke bijsturen van de uitvoering van het NOP.

De opstellers van het Nationaal Operationeel Plan voor de Belgische visserijsector zijn verantwoordelijk voor het uitvoeren van de monitoring, doch kunnen deze laten uitvoeren door relevante experts.

Om de monitoring correct en relevant te laten verlopen, is het aan te bevelen om voor die acties/projecten die mogelijks onder een hoger risico vallen (betreffende een negatief effect op het milieu) een 'op maat gemaakt' monitoringprogramma op te stellen. Dit zal tot betere resultaten leiden dan een 'breed' monitoring programma van een maatregel in zijn totaliteit.

Vanuit de milieubeoordeling wordt voorgesteld om de vereisten tot monitoring, in het aangevraagde project te integreren en zodoende te linken aan het toekennen van de fondsen. Aldus, zou het toekennen van fondsen voor bepaalde projecten, een mogelijkheid bieden om een optimale kostenefficiënte monitoring op te stellen. Tezelfdertijd, kan deze manier van benaderen een stimulans zijn om de monitoring daadwerkelijk uit te voeren, zeker voor die projecten waar het identificeren van mogelijke risico's voor het milieu een belastende financiering zou vormen.

Hoewel de integratie van monitoring bij de aanvraag van het project overweldigend kan overkomen, dient dit gerelativeerd te worden: zoals opgemerkt in onderdeel 8, is het risico om significante negatieve effecten te hebben op het milieu beperkt. Het zal dan ook maar voor een zeer beperkt en zeer specifieke projecten zijn dat een individueel monitoringprogramma zal vereist zijn. Bovendien, het toepassen van de wetenschappelijke ondersteuning bij het uitvoeren van de meer 'high risk' maatregelen, is een optimale tool om negatieve effecten te beperken en te voorkomen. Bij het uitvoeren van projecten onder zwaartepunt 2, za. aquacultuur op land en maricultuur projecten, dient op voorhand een m.e.r. opgesteld te worden, in dit proces wordt een monitoringsprogramma voorzien.

Indien het gaat om een 'brede' monitoring, wordt gebruikt gemaakt van visserijgerelateerde (milieu gelinkt) parameters zoals de toestand van de visbestanden, de MSY, de teruggooi, de vlootsamenstelling, waterkwaliteit, productkwaliteit,...

Zowel nationaal als regionaal, zijn er autoriteiten en instituten die zowel over data als over een brede kennis en expertise beschikken om betrokken te worden bij de monitoring van projecten, bvb.:

- voor aqua- en maricultuur: BMM-MUMM, DG Leefmilieu, ILVO
- voor vlootstatistieken: dienst Zeevisserij, Oostende
- gezondheid (biotoxine en microbiologische monitoring): BMM-MUMM, ILVO
- aanlandingen (link naar biodiversiteit): Dienst Zeevisserij.
- samenstelling van de vloot (materiële goederen): Dienst Zeevisserij, Rederscentrale

10. Leemten in de kennis.

Eén van de uitgangspunten van deze strategische milieubeoordeling was het gebruik maken van de beschikbare informatie.

Op het ogenblik dat de onderhavige strategische milieubeoordeling werd uitgevoerd, waren er nog heel wat leemten in de kennis van diverse aard:

- Leemten in de kennis zijn inherent bij de beoordeling van algemene beleid- en financieringsprogramma's (of ontwerpversies) zoals het NOP voor de Belgische visserijsector 2007-2013.
- De interne verdeling per prioritair zwaartepunt over de verschillende maatregelen en acties is nog onbekend (of wordt niet vastgelegd op voorhand).
- Om de effecten op Vogel- en Habitatrichtlijngebieden te bepalen is kennis nodig van de instandhoudingsdoelstellingen en over de wijze waarop het gebied door kwalificerende en overige soorten wordt gebruikt. Daarom dient, bij nadere uitwerking van de projecten en acties, weer getoetst te worden aan de Vogel- en Habitatrichtlijn. In veel gevallen is dit ook verplicht.
- Op dit ogenblik is het nog niet duidelijk welke maatregelen succesvol zullen zijn en in hoeverre ze op een goede manier zullen uitgevoerd worden.
- Op het ogenblik van het opstellen van het SMB rapport was nog niet bekend op welke manier de sloop zou uitgevoerd worden.

11. Besluit

11.1 Baseline: beschrijving milieu situatie.

De zeevisserij.

De effecten van de visserijactiviteiten op het mariene milieu hebben een impact op de mariene biodiversiteit in ruimere zin, hetzij direct, hetzij indirect.

Directe effecten omvatten de visserijsterfte veroorzaakt ten gevolge het toepassen van bepaalde visserijtechnieken en de mechanische schade aan de zeebodem.

Indirecte effecten worden geassocieerd aan energieverbruik en aan lange termijn veranderingen aan de structuur van het ecosysteem, zijnde een resultaat van de directe effecten.

De belangrijkste invloeden van de zeevisserij op het milieu zijn als volgt samen te vatten:

Bijvangst

De Belgische vloot wordt gedomineerd door de boomkorvisserij. Marginaal worden ook andere methodes beoefend zoals bordenvisserij, staande wantvisserij, hengel en longline.

De boomkorvisserij is een typische gemengde visserij. Initieel is ze gericht op het vangen van pladijs, tong, schar, tarbot en griet. Daarnaast levert deze methode een grote bijvangst van o.a. kabeljauw, rog, wijting, poon, mul, zeeduivel, tongschar, Noorse kreeft, krab, etc. Het totale aantal commerciële soorten gevangen door de boomkorvloot loopt op tot 40 soorten.

Naar de effecten van de boomkorvisserij op het ecosysteem is veel onderzoek gedaan. Zo is vastgesteld dat de sterfte ten gevolge van het vangen van ondermaatse en niet commerciële soorten door het gebruik van de boomkor en andere bodemtuigen, heel hoog is.

Ongewenste bijvangsten in de visserij kunnen onderscheiden worden in:

- Ondermaatse commerciële vissoorten,
- Commerciële vis die niet mag worden aangeland i.v.m. quota,
- Niet-commerciële vissoorten,
- Zeezoogdieren,
- Zeevogels,
- Ongewervelden,
- Afval.

Bijvangsten vormen voor de visser uitsluitend een last. De verwerking van de vangst duurt langer en door bijvangsten zoals zeesterren of stenen, wordt de vangst vaak beschadigd. Belangrijker nog is dat de vangst van ondermaatse vis bijdraagt aan de overbevissing en dat de vangst en sterfte van demersale soorten het bodemleven negatief beïnvloeden.

Zeebodem

Voor de boomkorvisserij heeft de reputatie een significant negatieve impact te hebben op de zeebodem en al wat er leeft. De fysische verstoring teweeggebracht door de boomkorvisserij en de bodemvistechieken in het algemeen, beïnvloedt de habitat en de bijhorende fauna en flora. De invloed is vooral terug te vinden in een verstoring van het sedimentsubstraat, het vernietigen van grote fysische kenmerken en structuren, afname van structurele biota en afname van de complexiteit van de habitatstructuren. Deze gevolgen kunnen variëren van ondetecteerbaar, tot lange termijn en permanent. De gevolgen zullen minder permanent zijn in die gebieden waar de habitateigenschappen constant worden vernieuwd. Echter, hoe stabiel de omgeving en hoe dieper men gaat, hoe langer het duurt voor een ecosysteem zich herstelt.

Hierbij mag opgemerkt worden dat de visserij industrie zich meer en meer bewust wordt van de problematiek en er onderzoek loopt betreffende mogelijke alternatieven voor de boomkorvisserij om de gevolgen van deze problematiek aan te pakken.

De overbevissing

De sector kampt met een structureel gebrek aan evenwicht tussen de vangstcapaciteit en het biologisch potentieel van de visbestanden met als gevolg de overbevissing van heel wat visbestanden die van belang zijn voor de Belgische visserijsector (o.m. kabeljauw, schol, tong). Grotere oudere dieren worden gevangen en jonge dieren worden sneller geslachtsrijp. Jongere generaties zijn echter niet zo vruchtbaar als de oudere, waardoor de visbestanden sneller onder druk komen te staan.

Overbevissing leidt tot een grote druk op de mariene ecosystemen en de mariene biodiversiteit. De daarmee gepaard gaande achteruitgang van de visbestanden tast de rentabiliteit van de ondernemingen aan. Voor een aantal visbestanden is het paaibestand in meer dan één geval als onvoldoende beschouwd om een biologische ineenstorting van het bestand te kunnen uitsluiten (o.m. kabeljauw uit de Noordzee). In 2006 waren zes van de 13 commerciële soorten overbevist met minstens vier hiervan onder de veilige biologische waarden.

Tegelijk zijn er wetenschappelijke aanwijzingen dat de temperatuur van het Noordzeewater stijgt, zodat op de lange termijn koud water soorten (o.m. kabeljauw en garnaal) minder talrijk worden en warm water soorten zich meer manifesteren. De overbevissing in het algemeen zet het herstel van het mariene ecosysteem additioneel onder druk bij het verwerken van de gevolgen van dergelijke temperatuurswijzigingen.

Algemeen wordt gesteld dat de officiële aanlandingen van vis een onderschatting zijn van de effectieve vangsten, onder meer door bijvangst, het teruggooien in zee van niet bruikbare soorten (teruggooi) en het meer vangen dan nodig is om de beste exemplaren aan te landen (highgrading). Naast een te grote capaciteit van de vloot draagt ook het probleem van de bijvangsten bij aan de overbevissing.

Energieverbruik

Brandstofverbruik en de gerelateerde emissie aan van gassen zoals CO₂, spelen een centrale rol in de impact van de visserijsector op het milieu. Brandstofverbruik wordt sterk bepaald door de grootte en het type van het vaartuig en de visserijtechniek.

Een significante kost voor de Belgische reders is tevens het brandstofverbruik. In de voorbije vier jaar is de brandstofkost per kg gevangen vis bijna verdubbeld en bedraagt de brandstofkost tot 60% van de totale kosten. Het brandstofverbruik is zowel milieu als socio-economische een grote druk op de visserijsector.

De aquacultuur op land en de maricultuur.

In zee: de maricultuur

De interesse in de kweek van schelpdieren in het BDNZ neemt toe. Reders die genoodzaakt zijn om uit de traditionele visserij te stappen, zien in de offshore productie van tweekleppige schelpdieren een alternatieve broodwinning. De kweek van schelpdieren is een vergunningsplichtige activiteit.

Schelpdieren (bvb mosselen (*Mytilus edulis*)), voeden zich voornamelijk met fytoplankton, maar ook met bacteriën, zoöplankton en detritus. Dit betekent dat ze in competitie kunnen treden met andere grazende organismen in de waterkolom, die op hun beurt voedsel zijn voor hogere trofische niveaus zoals vissen. Hieruit volgt dat een zeer lokale en intensieve schelpdierkweek de hogere trofische niveaus nadelig kan beïnvloeden.

De impact van de offshore schelpdierkweek door middel van hangstructuren uit zich hoofdzakelijk door predatie op fyto- en zoöplankton en de depositie van faeces en pseudofaeces, die rijk zijn aan organisch materiaal. Faeces zijn de resten van het verteerde voedsel. Pseudofaeces is de materie die op de kieuwen van de mossel achterblijft en die als kleine pakketjes wordt uitgescheiden. De neerslag van particulier organisch materiaal (biodepositie) kan een verandering in de fysico-chemische samenstelling van de bodem teweeg brengen, voornamelijk onder en stroomafwaarts van de schelpdierproductiegebieden.

De aanrijking van de bodem met organisch materiaal stimuleert de bacteriële groei, waardoor het zuurstofverbruik stijgt. Hierdoor daalt de zuurstofconcentratie van het interstitiële water (hypoxische omstandigheden), waardoor de sulfaatreductie en denitrificatie verhoogt, wat zijn invloed heeft op de ganse bodemgemeenschap. Als gevolg daarvan kan onder de hangculturen het macrobenthos goeddeels verdwijnen, met uitzondering van enkele opportunisten en predatoren zoals de gewone zeester, *Asterias rubens*, die zich te goed doen aan de afgevallen mosselen (ongeveer 5 % van de gekweekte hoeveelheden). Rond de productiegebieden gedijen eutrofisch tolerante opportunisten, zoals krabben.

Anderzijds zorgen de mosselculturen voor een verhoogde uitstoot van anorganische meststoffen, zoals nitraat, nitriet, ammonium, fosfaat en silicaat, die opnieuw dienst kunnen doen voor de primaire productie. Voederresten vormen een bijkomend probleem.

Artificiële harde substraten, zoals de hangstructuren waarop de schelpdieren gekweekt worden, herbergen na verloop van tijd een eigen typische fouling-gemeenschap. Vaak worden nieuw geïntroduceerde soorten voor het eerst in de Noordzee opgemerkt op drijvende of vaste structuren in zee, vóór ze de harde substraten aan de kust koloniseren. Dergelijke hangstructuren kunnen aldus fungeren als "stepping stones" voor de verdere verspreiding van niet-inheemse soorten. Tevens kunnen de mosselculturen gastheerspecifieke parasieten aantrekken, die na verloop van tijd natuurlijke schelpdierpopulaties kunnen infecteren.

Voor de aanmaak van voer voor de kweek van mariene vissoorten is men sterk afhankelijk van vismeel en visolie. Door de stijgende vismeel en visolie prijzen wordt het voer de laatste jaren duurder en dient men alternatieven te vinden (soyameel, soyaolie)

Aan land: de aquacultuur

Algemeen kan men stellen dat de aquacultuur in België tot op heden gekenmerkt wordt door kleinschaligheid, extensieve productie en tewerkstelling in bijberoep. Een beperkt aantal bedrijven vormt hierop een uitzondering. Deze bedrijven hebben een klein doch mogelijks significant effect op het milieu. De technologische ontwikkelingen in deze sector leiden eveneens tot een hogere productiviteit met als gevolg een impact op de omgeving. In het kader van Natura 2000, zijn bepaalde aspecten van de commerciële visteelt voor veel beschermde habitat niet compatibel met de Natura 2000 Richtlijnen.

Gezien het feit dat de vervuilingsgraad van een aquacultuurbedrijf sterk afhankelijk is enerzijds van de soort die men kweekt (voedselconversiegraad en eiwitvereisten) en anderzijds van het systeem dat men gebruikt, o.a. vijvercultuur, open doorvloeisystemen, gesloten recirculatiesystemen of een systeem ergens tussen beide laatste in, en van de nabewerking van het effluent water, is het moeilijk hiervan de impact in te schatten.

In Vlaanderen bestaat er een gebrek aan water van voldoende kwaliteit voor aquacultuur.

Natura 2000

België heeft significante verplichtingen na te komen in het kader van natuur- en milieubescherming volgens een aantal EU Richtlijnen, inbegrepen hierbij de Natura 2000 Richtlijn (de Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn), de Wet Marien Milieu (MMM-wet) en de Kader Richtlijn Water (KRW). Deze verplichtingen spelen een cruciale rol in de toekomstige inspanningen van België gericht op natuur- en milieubescherming. Volgens deze EU Richtlijnen moet tegen eind 2009 de doelstellingen en de omkadering voor Natura 2000

gebieden en watergebieden opgesteld zijn. Op heden heeft België reeds de verplichting om een actief beleid te voeren om Natura 2000 sites te beschermen, net zoals België verplicht is de Europese doelstelling in het kader van het stoppen van het verlies aan biodiversiteit tegen 2010 te behalen.

Alhoewel Natura 2000 geen beleidsinstrument is om de visserij te managen, is het aan te bevelen om bij de uitvoering van visserijplannen, rekening te houden met de Natura 2000 Richtlijn.

Het aanduiden van mariene beschermde gebieden (MPA) kan een ondersteuning zijn voor de visserijsector: indien de MPA's correct aangeduid en bestuurd worden, kunnen deze een significant bijdrage leveren aan de afname van de vissterfte, de overbevissing en bijvangsten³¹.

Europa heeft in België, Vlaanderen en Wallonië samen, ongeveer 450 Natura 2000 sites aangeduid. Op basis van het KB van 14 oktober 2005 werden vijf gebieden afgebakend op het Belgisch deel van de Noordzee (BDNZ): drie Vogelrichtlijn gebieden en twee Habitatrichtlijn gebieden.

Havens en verwerking

De Belgische visverwerkende sector situeert zich vooral in Vlaanderen, in de directe nabijheid van de aanvoerhavens en visveilingen. Dit brengt mee dat er een verminderde behoefte is aan energie voor transport eens dat de primaire producten aangeland zijn.

De impact op het milieu vanuit de verwerking is kleiner in verhouding met de impact vanuit de productie (zeevisserij, aquacultuur en maricultuur). Binnen de sector van havens en verwerking moet de aandacht in kader van de impact op het milieu zich vooral richten op een daling van het energieverbruik, de hoeveelheid verpakking en soorten verpakking, het waterverbruik en het creëren van een duurzame werkomgeving.

11.2 Analyse van de effecten.

Hier dient opgemerkt te worden dat tijdens het opstellen van de strategische milieubeoordeling, het NOP nog in ontwerp was en dat bepaalde maatregelen of nog niet volledig uitgewerkt waren of teveel projectmatig eerder dan planmatig ingevuld waren.

Zwaartepunt 1: maatregelen voor aanpassingen aan de vissersvloot.

Het schema voor het uitvoeren van de sloopronde dient zich te oriënteren op boomkorvaartuigen die het meest 'high risk' voor het milieu zijn. Indien om bedrijfseconomische redenen vaartuigen sloopt, wordt niet het EVF doel nagestreefd om door middel van de inkrimping van de vloot een verminderde druk op de visbestanden te realiseren. De maatregelen om jonge vissers te steun te verlenen bij de aankoop van een (tweedehands) vaartuig, het invoeren van alternatieve visserijtechnieken, het moderniseren van de vloot dient zich te richten op een verbetering van de selectiviteit en niet op efficiëntie. Het verminderen van energieverbruik dient hierbij een centraal gegeven te zijn.

Zwaartepunt 2: Aquacultuur, binnenvisserij, verwerking en afzet van visserij- en aquacultuurproducten.

Onder deze as vallen een waaier aan diverse maatregelen, die elk een wisselend effect op het milieu kunnen veroorzaken. Echter, het is vooral het invoeren van aqua- en maricultuur projecten die een effect zullen hebben op het milieu. Het mogelijk uitbreken van (al of niet uitheemse) soorten kan schade teweegbrengen aan de biodiversiteit in het gebied. Het toepassen van aqua- en maricultuur in en rond Natura

³¹ Duitsland heeft zijn Natura 2000 gebieden al aangeduid, de doelstellingen gedefinieerd en heeft aan ICES de vraag gericht om een visserijmanagement plan op te stellen voor deze specifieke MPA's.

2000 gebieden vraagt extra aandacht voor hoe de uitvoering zal gebeuren en een individuele monitoring van de projecten gelinkt aan deze gebieden. Ook visueel hebben maricultuur projecten een impact, een analyse vooraf en het gebruik van ervaring in omringende lidstaten hieromtrent vormen een noodzaak.

Het toepassen van de maatregel voor verwerking en afzet is over het algemeen als een indirect positief effect geanalyseerd. Hierbij dient wel continu aandacht te gaan naar de afvalverwerking en het gebruik van water.

Zwaartepunt 3: maatregelen van gemeenschappelijk belang.

Onder dit zwaartepunt wordt tevens een waaier aan diverse maatregelen voorgesteld. Over het algemeen, zijn de effecten bij het uitvoeren van deze maatregelen als indirect positief te beschouwen.

Echter, bij het ontwikkelen van de vissershavens en het ontwikkelen van nieuwe markten, dient erop gelet te worden dat geen druk op visbestanden verschoven wordt naar andere visbestanden in plaats van verminderen. Hoewel dit de druk op overbeviste bestanden weghaalt, kan dit resulteren in het ontstaan van een nieuwe druk, zowel op visbestand als op habitat.

Het investeren in pilootprojecten wordt als een positief effect beschouwd, zeker als deze gericht zijn op het zoeken naar verbeteren van de selectiviteit en op duurzame aquacultuur en maricultuur.

Zwaartepunt 4: Duurzame ontwikkeling van visserijgebieden.

Op het ogenblik van de milieubeoordeling was er nog geen duidelijkheid welke projecten hier aan bod zullen komen. De toekomstige projecten moeten voortvloeien uit het ontstaan van 'groeperingen'. Gezien deze nog aanwezige ondoorzichtigheid kan er nog geen uitspraak gedaan worden over het mogelijk effect op het milieu bij het uitvoeren van dit zwaartepunt.

Zwaartepunt 5: Technische bijstand.

Dit zwaartepunt komt niet in aanmerking om een milieubeoordeling op uit te voeren.

11.3 Invloedsbeperkende maatregelen en monitoring

Invloedsbeperkende maatregelen.

Het identificeren van mogelijke effecten op het milieu bij de uitvoering van het NOP voor de Belgische visserijsector, geeft aanleiding tot aanbevelingen voor mitigation maatregelen.

De strategische milieubeoordeling heeft tot doel om mogelijke problemen op het milieu in te schatten, bij het uitvoeren van het NOP voor de Belgische visserijsector. Hierdoor zou een proactieve wijziging in het ontwerp van het NOP kunnen gebeuren. Echter, het NOP wordt zowel qua kader als qua inhoud bepaald door de Europese Verordening 1198/2006 van het EVF. Dit betekent dat elke maatregel en alternatieven op een consistente manier moeten kaderen binnen deze Verordening.

Dergelijke maatregelen kunnen betrekking hebben op:

- wijzigingen aan het NOP van de Belgische visserijsector,
- een milieu screening voor elk project en een m.e.r. opstellen voor elk project dat in voorbereiding is om onder het NOP uitgevoerd te worden, gezien het NOP tijdens het uitvoeren van de SMB nog in opbouw was, is dit aan te bevelen.

Op basis van de milieubeoordeling blijkt dat 'in overall', er geen significante negatieve effecten geïdentificeerd werden. Er kan gesteld worden dat het NOP *in zijn algemeenheid* voldoende milieu gericht is en dat daarom geen fundamentele wijzigingen binnen de zwaartepunten dienen te gebeuren.

Echter, dit is onder voorbehoud van een aantal opmerkingen en aanbevelingen waar mogelijk onzekerheid bestaat over het effect op het milieu bij het uitvoeren van een maatregel. Bij de

uitvoering van het NOP dient dan ook rekening gehouden te worden met een aantal aanbevelingen vermeld in de analyse.

Monitoring

Het monitoren van de effecten op het milieu kan gebeuren op twee manieren:

- Een brede monitoring: sleutelparameters zoals de toestand van de stocks, de samenstelling van de bijvangst, de teruggooi, de waterkwaliteit, ... worden continu opgevolgd tijdens de uitvoering van het NOP,
- Een project georiënteerde monitoring: dit voor projecten waar de kans op een significant negatief effect mogelijk is, afhankelijk van de wijze waarop het project uitgevoerd wordt. In de fase van de toekennen van de fondsen, worden 'op maat gemaakte' indicatoren geïdentificeerd. Deze individuele vorm van monitoring kan gebruikt worden als een stimulans om een optimale milieubeoordeling op te stellen en zodoende waar nodig het NOP bij te sturen.

REFERENTIES

- Activiteitenverslag FIVA 2006, De Vlaamse Overheid, Departement Landbouw en Visserij, Afdeling Landbouw- en Visserijbeleid, Zeevisserij, Oostende, België.
- Anon., 2007, Aanvoer en besomming 2006. De Vlaamse Overheid, Departement Landbouw en Visserij, Afdeling Landbouw- en Visserijbeleid, Zeevisserij, Oostende, België.
- Bekaert, K., Maryssael P., Desmyter B. (2007). Handleiding voor de beoordeling van de versheid van vis volgens de Kwaliteit Index Methode. Rederscentrale: Oostende, Belgium. 43 pp)
- De Belgische nationale biodiversiteitstrategie, 2006 – 2016. Directoraat-generaal Leefmilieu van de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, november 2006, 108 p.
- Depestele, J., Polet, H., Van Craeynest, K. and Vandendriessche, S., 2008. A compilation of length and species selectivity improving alterations to beam trawls. Project report. Project no. VIS/07/B/04/DIV. Study carried out with the Financial support of the Flemish Community, the European Commission (FIOV) and Stichting Duurzame Visserijontwikkeling vzw. Promotor: Stichting Duurzame Visserijontwikkeling vzw. 56p.
- Depestele, J., Stouten, H., Van Craeynest, K., Vanderperren, E. en Polet, H., 2008. Resultaten Project Alternatieve Visserij. Eindrapport. Project nr. VIS/02/B/07/DIVb. Studie uitgevoerd met financiële steun van de Vlaamse Gemeenschap en de Europese Commissie (FIOV). Promotor: Rederscentrale N.V. 54p.
- Derous S., Verfaillie E., Van Lancker V., Courtens W., Stienen E., Hostens K., Moolaert I., Hillewaert H., Mees J., Deneudt K., Deckers P., Cuvelier D., Vincx M., Degraer S. (2007) BWZee: A biological valuation map for the Belgian part of the North Sea. Final report. PODO-II, Belspo-project. 99 p (+ annexes).
- Development of Strategic Environmental Assessment (SEA) Methodologies for Plans and programmes ; EPA 2001-DS-EEP-2/5.
- EC Verordening 1198/2006.
- Environmental status of the European Seas, ICES, 2003.
- Haelters, J., Kerckhof, F. & Houziaux, J-S., 2007 De aanduiding van mariene beschermde gebieden in de Belgische Noordzee: een mogelijke uitvoering van OSPAR Aanbeveling 2003/3 door België. Federaal Wetenschapsbeleid, Koninklijk Instituut voor Natuurwetenschappen, Beheerseenheid Mathematisch Model Noordzee (BMM), Brussel.
- Het kustkompas, indicatoren als wegwijzers voor een duurzaam kustbeheer (2005). Kathy Belpaeme en Hannelore Maelfait (red.). Coördinatiepunt voor Geïntegreerd Beheer van Kustgebieden: Oostende, 80 pagina's
- Hostens K., Moolaert I., Courtens W., Hernandez T., Depestele J. (in prep) Geografische verspreiding van de huidig toegepaste visserijmethodes op het Belgisch deel van de Noordzee en evaluatie van de milieu-impact van deze visserijmethodes door een vergelijkende studie met de Biologische Waarderingskaart voor het BDNZ.

- ICES, 2002. Report of the Working Group on the Ecosystem Effects of Fishing Activities. pp. 195. Copenhagen: ICES.
- ICES, 2003. Report on the Working Group on the Ecosystem Effects of Fishing Activities, ICG.pp.193.
- ICES, 2005. Report of the ICES Advisory Committee on Fishery Management and Advisory Committee on Ecosystems, 2005. ICES Advice. Volume 1, Number 2.
- ICES, 2007. Report of the ICES Advisory Committee on Fishery Management, Advisory Committee on the Marine Environment and Advisory Committee on Ecosystems, 2007. ICES Advice. Books 1-10.V,VI, VII, VIII, IX.
- MIRA (2006) Milieurapport Vlaanderen, Achtergronddocument 2006, Kust & zee, Goffin A., Lescrauwaet A.-K, Calewaert J.-B., Mees J., Seys J., Delbare D., Demaré W, Hostens K., Moulaert I., Parmentier K., Redant F., Mergaert K., Vanhooreweder B., Maes F., De Meyer P., Belpaeme K., Maelfait H., Degraer S., De Maerschalck V., Derous S., Gheschiere T., Vanaverbeke J., Van Hoey G., Kuijken E., Stienen E., Haelters J., Kerckhof F., Overloop S., Peeters B. Vlaamse Milieumaatschappij, www.milieurapport.be.
- MIRA-T 2007 Indicatorrapport (2007) Marleen Van Steertegem (eindred), Milieurapport Vlaanderen, Vlaamse Milieumaatschappij, Aalst.
- Moyaert N., Viaene, N.. Werkgelegenheid in de Visserij en Landbouw.pp.2.
- Strategic Environmental Assessment Tool Kit (SEA Templates), Version 1, September 2006. 318 p.
- Polet, H., 2003. Evaluation of by-catch in the Belgian brown shrimp (*Crangon crangon* L.) fishery and of technical means to reduce discarding. PhD thesis at University of Ghent.
- Vanderperren E., 2008. "Introductie van bordenvisserij in de boomkorvloot met het oog op brandstofbesparing". Eindrapport. Project nr. VIS/06/C/02/DIV. Studie uitgevoerd met financiële steun van de Vlaamse Gemeenschap, Europese Commissie (FIOV) en Stichting Duurzame Visserijontwikkeling vzw. Promotor: Stichting Duurzame Visserijontwikkeling vzw. 38p.
- Richtlijn (EG) Nr. 498/2007 van de Commissie van 26 maart 2007.

Annex 1:**Initiële OSPAR lijst van bedreigde en/of afnemende soorten en habitat****(OSPAR, 2004-06)****PART I : SPECIES**

SCIENTIFIC NAME	Common name		OSPAR Regions ³² where the species occurs	OSPAR Regions ³ where the species is under threat and/or in decline
	English	French		
INVERTEBRATES				
<i>Arctica islandica</i> (Linnæus, 1767)	Ocean quahog	<i>praire d'Islande</i>	I, II, III, IV	II
<i>Megabalanus azoricus</i> (Pilsbry, 1916)	Azorean barnacle	<i>balane des Azores</i>	V	All where it occurs
<i>Nucella lapillus</i> (Linnæus, 1758)	Dog whelk	<i>pourpre</i>	All	II, III, IV
<i>Ostrea edulis</i> (Linnæus, 1758)	Flat oyster	<i>huître plate</i>	I, II, III, IV	II
<i>Patella ulyssiponensis aspera</i> (Röding, 1798)	Azorean limpet	<i>patelle des Azores</i>	V	All where it occurs

³² The OSPAR Regions are:

- I - the Arctic:** the OSPAR maritime area north of latitude 62°N, but also including Iceland and the Færoes;
- II - the Greater North Sea:** the North Sea, the English Channel, the Skagerrak and the Kattegat to the limits of the OSPAR maritime area, bounded on the north by latitude 62°N, on the west by longitude 5°W and the east coast of Great Britain, and on the south by latitude 48°N;
- III - the Celtic Seas:** the area bounded by, on the east, longitude 5°W and the west coast of Great Britain and on the west by the 200 metre isobath (depth contour) to the west of 6°W along the west coasts of Scotland and Ireland;
- IV - the Bay of Biscay/Golfe de Gascogne and Iberian coasts:** the area south of latitude 48°N, east of 11°W and north of latitude 36°N (the southern boundary of the OSPAR maritime area);
- V - the Wider Atlantic:** the remainder of the OSPAR maritime area.

SCIENTIFIC NAME	Common name		OSPAR Regions where the species occurs	OSPAR Regions where the species is under threat and/or in decline
	English	French		
BIRDS				
1 <i>Larus fuscus fuscus</i> (Linnæus, 1758)	Lesser black-backed gull	<i>goéland brun</i>	I	All where it occurs
<i>Polysticta stelleri</i> (Pallas, 1769)	Steller's eider	<i>eider de Steller</i>	I	All where it occurs
<i>Puffinus assimilis baroli</i> (auct.incert.)	Little shearwater	<i>puffin obscur</i>	V	All where it occurs
2 <i>Sterna dougallii</i> (Montagu, 1813)	Roseate tern	<i>sterne de dougall</i>	II, III, IV, V	All where it occurs
<i>Uria aalge</i> (Pontoppidan, 1763) – Iberian population (synonyms: <i>Uria aalge albionis</i> , <i>Uria aalge ibericus</i>)	Iberian guillemot	<i>guillemot marmette</i>	IV	All where it occurs
FISH				
* <i>Acipenser sturio</i> (Linnæus, 1758)	Sturgeon	<i>esturgeon commun</i>	II, IV	All where it occurs
* <i>Alosa alosa</i> (Linnæus, 1758)	Allis shad	<i>alose vraie</i>	II, III, IV	All where it occurs
* <i>Cetorhinus maximus</i> (Gunnerus, 1763)	Basking shark	<i>requin pèlerin</i>	All	All where it occurs
<i>Coregonus lavaretus oxyrinchus</i> (Linnæus, 1758)	Houting	<i>corégone oxyringue</i>	11.2.1.1.1 I	All where it occurs
* <i>Dipturus batis</i> (Linnæus, 1758) (synonym: <i>Raja batis</i>)	Common Skate	<i>pocheteau gris</i>	11.2.1.1.2 All	All where it occurs
* <i>Raja montagui</i> (Fowler, 1910) (synonym: <i>Dipturus montagui</i>)	Spotted Ray	<i>raie douce</i>	11.2.1.1.3 II, III, IV, V	All where it occurs
* <i>Gadus morhua</i> (Linnæus, 1758) – populations in the OSPAR regions II and III ³³	Cod	<i>Cabillaud (morue)</i>	All	II, III
<i>Hippocampus guttulatus</i> (Cuvier, 1820) (synonym: <i>Hippocampus ramulosus</i>)	Long-snouted seahorse	<i>cheval de mer(hippocampe) à bec long</i>	II, III, IV, V	All where it occurs

³³ That is, the populations/stocks referred to in ICES advice as the North Sea and Skagerrak cod stock, Kattegat cod stock, Cod west of Scotland, Cod in the Irish Sea, Cod in the Irish Channel and Celtic Sea.

<i>Hippocampus hippocampus</i> (Linnæus, 1758)	Short-snouted seahorse	<i>cheval de mer (hippocampe) à museau court</i>	II, III, IV, V	All where it occurs
* <i>Hoplostethus atlanticus</i> (Collett, 1889)	Orange roughy	<i>hoplostète orange</i>	I, V	All where it occurs
<i>Petromyzon marinus</i> (Linnæus, 1758)	Sea lamprey	<i>lamproie marine</i>	I, II, III, IV	11.2.1.1.4 All where it occurs
* <i>Salmo salar</i> (Linnæus, 1758)	Salmon	<i>saumon de l'Atlantique</i>	I, II, III, IV	All where it occurs ³⁴
* <i>Thunnus thynnus</i> (Linnæus, 1758)	Bluefin tuna	<i>thon rouge</i>	V	All where it occurs ³⁵

PART II - HABITATS

12 DESCRIPTION	OSPAR Regions where the habitat occurs	OSPAR Regions where such habitats are under threat and/or in decline
HABITATS		
Carbonate mounds	I, V	V ³⁶
Deep-sea sponge aggregations	I, III, IV, V	All where they occur
Oceanic ridges with hydrothermal vents/fields	I, V	V
Intertidal mudflats	I, II, III, IV	All where they occur
Littoral chalk communities	II	All where they occur
<i>Lophelia pertusa</i> reefs	All	All where they occur
Maerl beds	12.1.1.1.1 All	12.1.1.1.2 III
<i>Modiolus modiolus</i> beds	12.1.1.1.3 All	All where they occur
Intertidal <i>Mytilus edulis</i> beds on mixed and sandy sediments	12.1.1.1.4 II, III	All where they occur
<i>Ostrea edulis</i> beds	12.1.1.1.5 II, III, IV	12.1.1.1.6 All where they occur
<i>Sabellaria spinulosa</i> reefs	All	II, III
Seamounts	I, IV, V	All where they occur
Sea-pen and burrowing megafauna	12.1.1.1.7 I, II, III, IV	II, III

³⁴ In accordance with the comments of ICES in its review, the varying states of the numerous different stocks have to be taken into account.

³⁵ The main threat is the high rate of catch of juvenile fish of the species (SCRS Report, page 59).

³⁶ To be confirmed in the light of further survey work being undertaken by Ireland

communities		
<i>Zostera</i> beds	I, II, III, IV	All where they occur

ANNEX 2:

De OSPAR bedreigde en te beschermen soorten en habitat meest relevant voor de Belgische vissers (Bron: BMM-MUMM).

Soorten

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam
<i>Arctica islandica</i>	Noordkromp
<i>Ostrea edulis</i>	Europese (platte) oester
<i>Petromyzon marinus</i>	Zeeprik
<i>Acipenser sturio</i>	Atlantische steur
<i>Alosa alosa</i>	Elft
<i>Cetorhinus maximus</i>	Reuzenhaai
<i>Centroscymnus coelolepis*</i>	Portugese hondshaai
<i>Centrophorus granulosus*</i>	Ruwe zwelghaai
<i>Centrophorus squamosus*</i>	Schubzwelghaai
<i>Squalus acanthias*</i>	Doornhaai
<i>Squatina squatina*</i>	Zee-engel
<i>Dipturus batis</i>	Vleet
<i>Raja montagui</i>	Gladde rog
<i>Raja clavata*</i>	Stekelrog
<i>Rostroraja alba*</i>	Witte rog
<i>Anguilla Anguilla*</i>	Paling
<i>Gadus morhua</i>	Kabeljauw
<i>Hippocampus guttulatus</i>	Langsnuitzeepaardje
<i>Hippocampus hippocampus</i>	Kortsnuitzeepaardje
<i>Hoplostethus atlanticus</i>	Atlantische slijmkop
<i>Coregonus lavaretus oxyrinchus</i>	Houting
<i>Salmo salar</i>	Atlantische zalm
<i>Thunnus thynnus</i>	Tonijn
<i>Caretta caretta</i>	Onechte karetschildpad
<i>Dermochelys coriacea</i>	Lederschildpad
<i>Phocoena phocoena</i>	Bruinvis

Habitats

Diepzee spons-aggregaties

Lophelia pertusa riffen

(diepzeekoraal)

Maerl banken (kalkrijke roodwieren)

Banken van de paardenmossel *Modiolus modiolus*

Oesterbanken (*Ostrea edulis*)

Riffen van de zandkokerworm *Sabellaria spinulosa*

Gemeenschappen van zeeveren en gravende megafauna

Zeegrasvelden (*Zostera*)

*: Opname afhankelijk van de beslissing van OSPARCOM, voorjaar 2008

Ministerie van de Vlaamse Overheid

ILVO – Instituut voor Landbouw en Visserij Onderzoek

Eenheid DIER – Visserij

Ankerstraat 1

8400 Oostende

Belgium

www.ilvo.vlaanderen.be